

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstiones Canonicae De Decimis

Friderich, Melchior

Ingolstadii, 17010 [i.e. 1710]

Pars V. De Processu Judiciali in Causa Decimarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61677)

PARS V.

De Processu Judiciali in causa
Decimarum.

CAPUT I.

De Judice competente in causa Decimarum.

QUÆSTIO I.

Quis sit Judex competens in causa Decimarum, quando

Clericus est reus?

SUMMARIUM.

572. Multiplex quaestio proponitur.

573. Clericus coram seculari Judice nec in possessorio decimarum

conveniri potest.

574. Et licet agatur de solo facto.

575. Solvuntur opposita.

572. **D**E Foro competente in causa decimarum multiplex quaestio est, eaque difficilis & magnis partium studijs agitata, multum hinc tribuentibus seculari Judici Legis cum Covarruvia, aliisque nonnullis, quos propterea Azor p. 1. Inst. l. 7. c. 36. q. 3. & Suar. c. 38. n. 17. monent cautè legendos esse, quod

plus quàm oportet, inclinent in favorem secularium Principum, quibus uti nefas est quidquam adimi, quod jure possident, ita nihil contra SS. Canones, & jura Ecclesiarum est admittendum. Prima quaestio est, quis Judex sit adeundus, quando vel uterque litigans, vel reus, est Clericus. Altera, quis sit adeun-

adeundus, quando Clericus est actor & laicus reus in petitorio. Tertia, quis, si laicus est reus in possessorio. Quarta, quis, si laicis competitus decimandi. Quæ omnia bene distinguenda sunt, quemadmodum & quæstio Juris à quæstione meri facti secernenda est. Quinta, quis juxta Concordata Bavarix. Ad 1. quæst. quod attinet, certum esse videtur, solum Ecclesiasticum Judicem esse competentem. Sunt tamen, qui Jurisdictionem laicis concedunt, quando Clerici in possessorio etiam spiritualium jurium litigant. Eos referunt Covarr. c. 35. var. n. 1. concl. 2. & Guttier. l. 1. can. 99. c. 34. n. 22. Allegant usum Galliarum & Pedemontij, nec non *c. ult. de Judic.* ubi sententia à potestate seculari pro Monachis contra laicos super quasi possessione juris eligendi rectorem lata approbatur, & tantum quæstio proprietatis postea à laicis contra Monachos mota ad Judicium Ecclesiæ avocatur. Item *can. 19. 11. q. 1.* ubi dicitur fuisse approbatum à Concil. Carthag. III. ut contra in vasorem alienæ plebis adeatur Imperatorius Provinciae Rector. Demum *c. 7. qui filij sint legit.* ubi dicitur ad Regem pertinere, non ad Ecclesiam, de possessionibus judicare.

173 Assert. I. Clericus conveniri nequit coram Judice laico, tametsi agatur solum super possessorio decimarum. Ita cum Rota Rom. & communissima DD. tradunt Me-

noch. *de retin. poss. remed.* 3. n. 346. & *de recup. remed.* 15. n. 234. Gratian. tom. 2. *discept. for. c. 238. n. 71.* Guttier. l. c. à n. 23. & Covarr. qui l. c. §. Primum ait, hoc esse constitutissimum, nec valere consuetudinem in contrarium. Ratio evidens est: quia personæ & loca Ecclesiastica in causis etiam temporalibus specialiter non exceptis, foris Ecclesiasticum sortiuntur. c. 2. 4. & 12. *de foro comp. c. 2. cod. in 6. c. 4. 8. 9. 17. de Judicij. c. 12. & 18. de Immunit. Eccles. can. 5. 6. 8. & 16. 11. q. 1. auth. Statuimus C. de Episc. & Cler. auth. Cassa C. de SS. Eccles.*

Assert. II. Clericus coram Judice seculari conveniri nequit, tametsi agatur de mero facto, e. g. an Monasterium, aut Clericus, qui obligatur ad decimas, eas solverit. Ita rursus communis & certa DD. quam præter alios Suar. *in defens. Fidei contra reg. Anglia l. 4. c. 14. & 15.* fusè propugnat, eamque pariter probant Jura n. præced. allegata.

Neque obstant, quæ n. 572. in contrarium adducta sunt. Non quidem praxis Galliarum, cum hæc fundetur in privilegio Martini V. & Leonis II. ut fatentur plerique adversariorum, unde pariter fatentur, eam esse contra Juris communis dispositionem, ut observat Guttier. l. c. n. 22. & 25. Non *c. ult. de Judic.* quia ibi non agebatur de quasi possessione juris spiritualis, sed temporalis, nimirum eligendi

Præfatum caſtri ſecularem, ut cum Gloſſa *ibi*, Hoſtienſ. Panor. Innoc. Berojo, obſervant Menoch. *cit. remed. l. 5. n. 217.* Covarr. *l. c. §. non oberit.* Guttier. *l. c. n. 29.* Barboſ. *in cit. c. ult. n. 3.* Gonza! *ibid.* ac paſſim alij. Hinc mirum non eſt, laicos à Religioſis conveniri debuiſſe coram Judice ſeculari, & cum poſtea in petitorio laici fierent actores, remiſſos eſſe ad Judicem Eccleſiaſticum, quia rei erant Religioſi. Unde ex *cit. c. ult.* potiùs propugnatur noſtra ſententia, quàm oppugnatur. Non *Canon 19. 11. q. 1.* quia ibi tantùm imple-

ratur fuit auxilium brachij ſecularis contra contumacem, qui ab Eccleſia coërceri non poterat; non verò poteſtas judicandi laico conceſſa, ut obſervant Menoch. *l. c. n. 214.* Guttier. *n. 27.* Barboſ. *l. 1. Fur. Eccl. c. 39. §. 2. n. 178.* Non denique *c. 7. qui filij ſint legit.* quia ibi principalis cauſa de matrimonio fuit aſſerta Judici ſacro, & altera de ſucceſſione, & poſſeſſionibus ſeu bonis laicorum, remiſſa ad Regem, ut patet ex textu, & obſervant Covarr. *cit. §. non oberit.* Guttier. *n. 28.* & Menoch. *n. 213.*

Q U Æ S T I O II.

Quis ſit Judex competens in petitorio, quando Eccleſia agit contra laicum?

S U M M A R I U M.

576. Petitorio quando agatur.

577. Cauſa decimarum in petitorio ſi quaſtio juris eſt, privativè pertinet ad Judicem Eccleſiaſticum.

578. Tamèſi immunitas præten- datur ex privilegio, præſcriptione &c.

579. Et licèt cauſa ſolùm incidetur tractetur.

580. Aut ſit quaſtio ſolùm facti.

581. Si tamen factum eſt liquidum, adiri contra laicum laicum Judex poteſt.

582. Vel Eccleſiaſticus.

576 **P**etitorio agitur, ſi Eccleſia præ- tendat jus decimandi ſimulque laicus, aſſerens ſibi decimas per inveſtituram vel privilegium eſſe conceſſas, aut conſuetudine vel

præſcriptione immunitatem à ſolvendo ſe obtinuiſſe. Quæ quaſtio juris eſt: facti verò, ſi quaeritur duntaxat, ſolveritne is, quem ad ſolvendum conſtat eſſe obligatum; auſ

aut an fraus in solutione commissa sit, aut an furto fuerint sublati fructus vel ante vel post solutionem decimarum. Ad factum pariter pertinet, quando renuit solvere, quem constat teneri solvere; aut quando fructus indecimatōs intulit horreo, quos de consuetudine debuit in agris decimare; aut quando constat, fraudem in solvendo commissam esse, vel fructus indecimatōs aut decimatōs furto sublato, fraude vel negligentia corruptos &c.

877 Affert. I. Causa decimarum in petitorio, quando questio juris est, privativè spectat ad Judicem Ecclesiasticum. Ita omnes, etiam Legistæ, suffragante praxi Cameræ Imperialis, utpote quæ appellationes in causis decimarum in petitorio non recipit, teste Gaillio l. 1. *obser.* 38. n. 2. & Hartmanno Hartmanni *Pract. for.* l. 2. c. 2. *Miscell.* §. 11. Constat ex *Clem. 2. de Judic.* ubi causa decimarum conjungitur cum Beneficialibus aliisque ad forum duntaxat Ecclesiæ spectantibus. c. 2. *de Jur. calum.* ubi dicitur spiritualis, & c. *fin. de rer. permut.* juxta quod jus decimandi est spirituale. Eadem habentur *causa* 16. q. 1. *can. 75. & seqq.* de causa autem spirituali solus Judex sacer cognoscit. c. 2. & 3. *de Judic.* c. 3. *de ord. cognit.* c. 3. & 7. *qui fil. sint legit.* *Trident. sess. 24. can. 12. de Matrim.* Hinc excommun. 4.

Bullæ Coenæ SS. Pontifici reservatâ prohibetur Judicibus laicis cognitio causarum decimarum. Quæ prohibitio & excommunicatio, si unquam locum habet (uti habere debet) certè habet, quando agitur judicio petitorio. Et quamvis Suar. *disp. 11. de censur. sect. 2. n. 75.* eam tunc solum incurri exillimet, si Judex sæcularis causam decimalem invadit prætextu exemptionum & privilegiorum Sedis Apostolicæ; non verò, si absque hoc prætextu: longè tamen verius est, quod cum Duardo, Reginaldo, Alterio, ac alijs docet Palao *de censur. disp. 3. pun. 15. n. 7.* illam incurri, si causa decimalis invadatur etiam sine illo prætextu: quia textus Bullæ eum tantum à censura eximit, qui à competente Judice sacro causam decimalem ad se avocat animo expresso supplicandi Sedi Apostolicæ &c. ergo quocumque alio titulo & sine illa avocatio fiat, censura incurritur, cum exceptio firmet regulam in oppositum. Item censurâ illâ innodatur, qui prætextu violentiæ cavendæ avocationem facit: ergo necesse non est eam fieri prætextu exemptionis. Accedit, quòd si is non excusatur à censura, qui causam decimalem ad se trahit prætextu exemptionis & privilegij Apostolici, multò minùs excusandus sit ille, qui ne prætextit quidem privilegium, sed absolutè & tanquam ex potestate & jure proprio

proprio jurisdictionem Ecclesie de se competentem prætendit; cum hic gravius peccet, quàm ille.

178 Neque prodest laico, si postulat decimas immunitatem opponat ex præscriptione, consuetudine, privilegio, transactione &c. aut jus decimandi prætendat titulo investituræ, privilegij, vel permutationis, quem probare intendit per testes, instrumentum, aut quasi possessionem immemoriam: tenebitur enim nihilominus respondere eorum Judice sacro, uti contra nonnullos tradunt cum Rebuffo ac aliorum communi Covarr. c. 35. var. n. 2. Fagundez l. 3. in quint. præc. Eccl. c. 5. n. 10. Gratian. p. 2. discept. for. c. 238 n. 64. Canis. c. 18. n. 13. §. quare. Laym. l. 4. tr. 9. c. 2. n. 15. Raphaël de Torre 2. 2. q. 87. disp. 8. n. 5. Tanner. tom. 3. Theol. disp. 5. q. 3. n. 40. Leander à SS: Sacr. p. 3. Moral. tr. 6. disp. 2. q. 31. Illust. D. Schmid semicent. 2. 99. for. contr. 25. n. 2. & contr. 26. n. 9. Diana p. 3. tr. 2. resol. 50. & p. 1. tr. 2. resol. 92. ubi ait, quòd si aliqui Principes sententiam contrariam in praxi observent, id illos efficere ex aliquo privilegio Pontificio: quod an verà habeant, id ipsis videndum esse. Et verò, qui in tali casu cognitionem Judici laico concedunt, non jure aliquo scripto, sed consuetudine Hispaniæ & Galliæ nituntur, & hanc ferè per privilegium sacre Sedis defendunt. Ratio nostræ assertionis patet: quia quæstio, utrum

laicus immunitatem à solvendis decimis habeat aut jus eas colligendi, est quæstio juris, uti cum Speculat. Calderino, Frideric. Sen. Cassanxo, Fulgoso, Gutierrez, ac alijs observant Petr. Barbosa in l. Titia 35. ff. sol. matr. Germon. de sac. immun. l. 3. c. 19. à n. 89. Monte c. 8. q. 1. n. 4. aliique DD. modò allegati. Jura enim laicis tam quoad immunitatem, quàm quoad jus decimandi resistunt: unde si vel hoc vel illam prætendunt, quæstio de jure est, ac titulo, æquè ac quando quæritur, quo jure quis hunc fundum possideat, aut immunitatem à tributis prætendat; titulus autem ad jus pertinet, & cognitio de jure decimarum ad Judicem sacrum. Nec tamen hic addimus, quod Petr. Barbosa l. c. addendum esse ait, in laicis quoad decimas possidendas rarò dari posse titulum justum aut coloratum, si advertatur ad decisionem c. 7. de Præscript. & c. 17. h. t. ac idcirco injustè & cum sacrilegio videri decimas ab iisdem possideri juxta c. 2. de reb. Eccl. alien. & can. 65. 16. q. 1. Eadem porrò ratio est de casu, quo laicus non quidem omnimodam exemptionem prætendit, sed solum, se vi præscriptionis, consuetudinis &c. duntaxat tenèri ad partem v. g. vigesimam, aut non tenèri, ut tenentur alij, in agro solvere, aut sine stramine sola grana &c. Nam etiam hæc quæstio juris est, & idcirco ad cognitionem Judicis sacri

eri pertinens, ut contra Anchar. Gomef. Aufrer. & Marta observat Oliva p. 3. Fori Eccl. q. 38. n. 14. cum Petr. Barbosa, Cevall. ac alijs. Nam siue dicas, te ad nihil teneri, siue solum ad certam quantitatem, utrimque de jure solvendi quæstio est, cum sit eadem ratio de parte, quæ de toto. l. ex ass. ff. de hered. Inst. Unde iidem DD. cum Azor p. 1. l. 7. c. 25. q. 4. Germ. l. c. Gratiano cit. c. 238. n. 80. Moneta c. 8. q. 1. n. 7. ac communi Canonistarum contra Covarr. Boer. ac Carol. de Grassis inferunt, non esse tolerandam praxin secularium Judicum cognoscentium de causis decimarum, cum laici illos recusant solvere Clericis, tanquam non debitas ob legitimè præscriptam immunitatem: quia est quæstio juris, utrum præscriptio vel consuetudo non solvendi sit valida, ac proinde juxta dicta pertinet ad jurisdictionem spiritualem; jus autem & jurisdictionis spiritualis consuetudine vel præscriptione laicis acquiri non potest c. 7. de Præscript. & c. 19. h. t. eò quòd præscriptio quamvis longissima eum, qui juris capax non est, capacem non reddat, ut cum Joan. Andr. Panor. ac Gloss. in cit. c. 7. tradunt omnes Canonistæ; nisi adsit privilegiū Pontificium, quod tamen hinc non reperitur.

579 Assert. II. Nequit cognoscere Judex secularis de causa decimarum in petitorio, tamen si quæstio sit solum incidens, & idcirco illam

remittere debet ad Judicem sacrum. Ita tenere comuniter omnes, ait Farin. l. 1. tit. 1. q. 8. n. 25. sed fallitur: tenent enim aliqui contrarium. Est tamen nostra assertio comunissima, confirmata praxi Imper. Cam. apud Mynsing. cent. 1. observat. 100. estque manifesta ex cit. c. 3. de ord. cognit. & cit. c. 5. ac 7. qui fil. sint legit.

Assert. III. Solius Judicis Ecclesiastici est, quæstionem etiam facti quoad decimas decidere, v. g. cum quæritur, an parochianus solverit decimas, an integras, an fraudem in solvendo commiserit &c. Ita contra Bart. Covarr. aliòsque multos sentio cum Baldo, Imola, Lapo, Fulgoso, Gemin. ac alijs, quos allegat Moneta l. c. n. 6. & sequitur Fachin. l. c. contr. c. 44. Azor l. c. q. 5. Homobon. de exam. Eccl. p. 2. tr. 8. c. 8. q. 24. Tannerus tom. 3. Theol. disp. 5. q. 3. n. 41. Leander à SS. Sac. l. c. q. 30. & Ranbeck disp. 2. Panopl. c. 7. coroll. 13. n. 6. Ratio est: quia etsi ejusmodi quæstiones sint solum de facto, sunt tamen de re spirituali & Ecclesiastica, de qua Judex laicus cognoscere nullo modo potest, & sacra Jura c. 2. & 3. de Judic. ac Clem. 2. eod. absolutè ac sine discrimine inter quæstionem facti & juris causarum de rebus Ecclesiasticis cognitionem negant Judici laico. Confir. 1. Juxta c. 12. de sent. excomm. in 6. quæstio an quis sit Clericus, à solo Judice Eccles. definienda est: & tamen hæc quæstio est

M m dun-

duntaxat facti. Confir. 2. Si Judex laicus de quaestione facti cognosceret, de quaestione juris Ecclesiasticus, continentia causarum divideretur contra *l. Nulli C. de Judic.* Ex dictis patet responsio ad rationem adversariorum, qui dicunt, esse quaestionem merè profanam, si de solo facto agitur: dato enim, quòd profana ex se sit, attingit tamen rem spiritualem, & de ea cognoscendum est in ordine ad jus & causam spiritualem.

381 Assert. IV. Si agitur de solo facto, eòque liquido, ut si parochianus negat decimas, ad quas constat eum teneri, aut si fraudem in solvendo commisit, aut si vel ipse vel tertius quispiam illas abstulit, corrupit &c. adiri contra laicum potest Judex etiam laicus, ut illum ad solutionem vel restitutionem compellat. Ita omnes, & patet cum ex *c. 21. de Homic.* tum ex ratione, quia sic Judicis laici officium non tam ad cognoscendum, quàm ad compellendum imploratur: potestque laicus compellere ad implenda sponsalia, si de eorum valore non dubitatur, ut cum Panor. & communi observat Sanch. *l. 1. de Sponsal. disp. 29. n. 9.* Item compellere potest uxorem, ut redeat ad maritum; hunc, ut repulsam recipiat, aut ut debitum reddat, si constat de valore matrimonij, ut cum Panor. Covarr. ac alijs tradit idem Sanch. *l. 9. disp. 4. n. 7.* nec non, ut servetur juramentum, quando

constat de obligatione, juxta communem apud Oliva *l. c. 9. 36.* item ut restituantur vel non acceptentur usurae &c.

Assert. V. In casu modò allato Judex competens est etiam Ecclesiasticus cum jure preventionis. Ita communis & certa DD. contra nonnullos, qui teste Frid. Sen. *confil. 245.* tradebant, ejusmodi causam privativè ad Judicem secularem pertinere. Contrarium constat ex *c. 5. 6. 7. & 16. h. t. c. 21. de Homic. Clem. 2. de Judic.* Ubi Episcopi jubentur Ecclesiastica districtione compellere subditos ad solvendas decimas, & *c. 8. de For. compet.* dicitur concessum personis Ecclesiasticis, ut malefactores suos possint sub quo maluerint Judice, convenire, sacro videlicet vel laico. Idem traditur *can. similiter 58. 16. q. 1.* & à sensu contrario sumitur ex *c. si Clericus 5. de For. compet.* Quin addunt Gerardus *singul. 96. n. 1.* Covarr. *de Sponsal. p. 2. c. 8. §. 12. n. 3. & 4. Farm. l. 1. tit. 1. §. 8. n. 25. sublim. 2.* Gravatus *ad Vestr. l. 5. c. 1. n. 6.* Gratian. *cir. c. 238. n. 66.* post Bald. Butr. ac alios, in quaestione meri facti de re spirituali non cognoscere laicum post transmissam inhibitionem ab Ecclesiastico. Ex hæcenus dictis consequens est, quòd etiam conductor decimarum laicus adire possit Judicem sacrum ad compellendos parochianos, si eas recusant solvere, aut fraudem in solvendo commiserunt; imò etiam

etiam debeat illum audire, si quæstio juris est, ut bene observant Guttier. l. 3. præct. q. 26. n. 11. Moneta c. 8. q. 1. n. 17. & Oliva p. 3. Fori Eccles. q. 38. n. 26. quia conductores, emptores, ac donatarij ratione adionis ipsis cessæ illas petunt no-

mine Ecclesæ. Quin in illa quæstione facti, de qua supra n. 580. adire dicti cessionarij debent Judicem Ecclesiasticum: cum agere ibi debeant, ubi agendum alias foret ipsi Parocho, qui decimas locavit aut donavit.

QUÆSTIO III.

Quis sit Judex in possessorio, si reus est laicus?

SUMMARIUM.

583. Discrimen varium Causæ possessoria.

584. De causa possessoria causam proprietatis annexam habente solus Judex sacer cognoscit.

585. Idemque solus de causa ad-

piscenda.

586. Cognitionem retinenda & recuperanda complures concedunt Judici etiam laico.

587. Competit soli Ecclesiastico.

588. Respondetur ad contraria.

583 **U**T hæc quæstio, super qua magna inter DD. est contentio, ritè decidatur, distinguendum solerter est possessorium adipiscendæ à possessorio retinendæ ac recuperandæ: item causa possessoria, quæ habet admixtam rationem proprietatis, ab ea, quæ proprietatis causam admixtam non habet, sed de nuda possessine vertitur.

584 **A**sert. I. Quando causa possessoria decimarum admixtam habet causam proprietatis, non potest per Judicem secularem expediri, sed à solo Judice sacro examinanda est. Ita tradunt Panor. Barbat. ac alij in c. 2. de Furam. cal. Berojus in rubr. de Judic. n. 51. Covarr.

c. 35. Præct. n. 1. concl. 1. aliquè communissimè. Neque credo, aliquem dissentire: etsi enim Gaill. l. 1. observ. 38. n. 2. Guido Papæ decis. 85. Boër. decis. 60. n. 23. ac alij videantur tenere, causam possessoria decimarum indiscriminatim pertinere ad Judicem etiam laicum, si tamen eorum verba benè perpendantur, apparebit, eos loqui de solo possessorio, & ubi causa proprietatis non concurrat. Neque loqui aliter potuerunt: quia possessorium judicium rei spiritualis habens admixtam causam proprietatis minimè dici potest temporale, ut loquitur Covarr. l. 6. & patet ex c. 3. de ord. cognit. ac c. 7. qui fil sint legit.

M m 2

legit.

legit. cum admistam habeat cognitionem juris spiritualis.

585 Assert. II. Si agitur etiam contra laicum possessorio adipiscendæ, solus Judex sacer est competens. Ita omnes, teste Berojo *l. c.* & Menoch. *de recup. poss. remed. 15. n. 235*. Ratio, ut idem Menoch. ait *consil. 268. n. 8.* est manifesta, quia juxta *l. 2. §. quadam & §. seq. ff. de Jurisdic. hoc* judicium annexam habet causam proprietatis, cum cognosci debeat, an petens possessionem habeat titulum, quo mitti debeat in possessionem exigendi decimas. Unde hæc assertio est corollarium prioris, necessariâ consecutione ex illa fluens.

586 Igitur solum dubitatur de possessorio retinendæ & recuperandæ, quando videlicet is, qui est in quali possessione juris decimandi, in ea turbatur, vel eadem spoliatur. Hic verò complures sunt, qui cognitionem tribuunt Judici etiam laico, & communem doctrinam esse affirmat Gaill *l. c.* ac praxi Cameræ Imp. receptam, cum ibi in causis decimarum, quando super possessorio causa movetur, citationes decernantur, & appellationes recipiantur. Rationes, quas afferunt, mox dabimus *n. 588.*

587 Assert. III. Judex laicus non est competens in judicio possessorio, tamen si sit solum retinendæ aut recuperandæ, & licet reus sit laicus. Ita cum Ant. Butrio, Decio, Lignano, Claro, Cravetta, Guidone, Cur-

tio Jun. ac alijs tradunt Grat. *tom. 2. discept. For. c. 238. à n. 4.* Schrader. *de Feud. p. 10. sect. 1. n. 84.* Moneta *c. 8. q. 1. à n. 10.* Barbof. *de offic. Par. c. 28. §. 4. n. 4.* ubi plurimos adducit, Gonzal. in *c. 13. h. t. n. 4.* ubi Suarezium male allegat in contrarium, Pirhing *h. t. n. 163.* Palao. *tr. 10. disp. un. pun. 15. n. 8.* ubi ait, ita certissimè tenendum esse, Leander à SS. Sac. *p. 3. Moral. tr. 6. disp. 2. q. 33.* Leuren *p. 1. For. Benef. q. 497. n. 4.*

Probatür I. ex *Clem. un. de caus. possess. & propr. & Clem. un. de quest. poss. & fruct.* ubi cognitio de possessione rerum spiritualium tribuitur Judici sacro. Respondent quidem adversarij, inde solum sequi, quòd Judex sacer de causa possessionis possit judicare cumulativè, non verò quòd privativè & excluso Judice seculari. Sed non valet responsio: nam ex eo, quòd Jura sacra cognitionem in causa Hæresis, Simonia, Juris Patronatus, tribuunt Judici Sacro, concedunt ipsimet, quòd illa Judici sacro privativè competat, & ex eo, quòd *Trid. sess. 24. de Sacramento Matrimonij can. 12.* ait: *siquis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos, anathema sit.* inferunt omnes, quòd illæ privativè ad Judicem sacrum spectent, tamen si Concilium non addat verbum *privativè*, nec apertè excludat Judicem laicum. Ergo pariter ex eo, quòd possessorijs spiritualis causam

causam Jura tribuunt Judici sacro, ritè inferitur, quòd ipsi soli tribuant. Hinc Covarr. aliique passim illas Clementinas pro nostra sententia adducunt. Accedit, quòd *c. causam 7. de Prescript.* dicitur, decimas à laico detineri non posse: non alià ratione, quàm quòd jus decimandi est spirituale. Igitur etiam detentio seu possessio spiritualis est. Probat^{ur} 2. Qui agit possessorio recuperandæ, debet titulum saltem coloratum probare, si agitur super quasi possessione rei spiritualis, jurisdictionis, aut feudi &c. ut pluribus relatis docent Menoch. *cit. remed. 15. à n. 223. 463. 458. 466.* Peregrin. *de fideicom. art. 52. n. 152.* Cravetta *consil. 258. n. 9.* Gratian. *l. c. n. 8.* Moneta *l. c. n. 13.* ac alij. Pariter in judicio retinendæ ostendendus est titulus coloratus, seu possessio, ut loquuntur, coloranda, ut tradit idem Menoch. *remed. 3. retin. n. 334. & 335.* cum Imola, Olfasco, ac alijs, eosque, qui cum Panor. asserunt, necesse non esse probari titulum, ita explicat, ut sensus sit, non esse probandum plenè, probandum tamen esse coloratè. An verò titulus sit coloratus, & an sufficiat, ut quis manuteneatur in possessione, vel ut eam recuperet, quæstio non meri facti est, sed juris: atqui quæstionem juris in causa decimarum decidere nequit laicus, tametsi sit solùm incidens, ut diximus *n. 575.* Probat^{ur} 3. Causa spiritualis & quasi tractanda

est à solo Judice sacro, ut constat ex Juribus adductis supra *n. 577.* & de causa quasi spirituali, seu spirituali annexa communiter tradunt DD. *ad c. 2. ac 3. de Judic. & c. 3. de ord. cognit.* quòd autem possessorium rei spiritualis sit temporale, nullo solido nititur fundamento, uti fatetur Menoch. *cit. remed. 15. n. 219.* ubi contrariæ opinionis fundamenta evertit, asseritque Barbat. *in c. ult. de Judic.* tenendum esse pro certo, quòd propriè ac strictè quæstio possessoria rei spiritualis dicatur spiritualis. Probat^{ur} 4. Possessoria causa, & petitoria connexæ sunt, & ab eodem Judice tractandæ. *c. 1. de caus. poss. ff. l. nulli in fin. C. de Judic.* cum ergo causa petitorij tractetur à Judice sacro, pariter tractanda ab eodem est causa possessoriij. Plures alias rationes accumulans Schraderus *cit. p. 10. de Feud. sect. 1. à n. 84.* & Curt. Jun. *de Feud. p. 7. g. ult. à n. 24.*

Neque obstat, quod dicunt adversarij, possessorium rei spiritualis non esse spirituale: Glossa enim in *c. 2. de Fur. calum.* quæ id asserit, communiter reprobatur, ut ajunt Aufser. *decis. 470.* & Covarr. *cit. c. 35. n. 1. §. non oberit,* & si Moneta credimus *l. c. n. 14.* nullus magni nominis Doctor id absolutè tenet, sed ad summum, possessorium rei spiritualis non esse merè spirituale, sed quasi. Pariter non obstat, quod dicunt, possessionem in factò con-

M m 3 listere,

sistere, & sic cognosci de ea à laico Judice posse: etsi enim possessio plurimum facti habet, ut dicitur *l. 19. ff. ex quib. caus. major plurimum tamen ex jure mutuatur*, ut dicitur *l. 49. de acquir. poss. ff. diciturque jus rei l. 31. § 2. ff. de action. empr. & jus possessionis l. 15. §. 35. ff. de dam. infect. l. 44. ff. de acqr. possess. l. 10. C. eod. l. 5. C. de liber. caus. l. 7. C. ad L. Jul. de vi publ.* Hinc à Bart. ac alijs in *L. 1. ff. de acqr. possess. definitur*, quòd sit *jus insistendi rei non prohibita possideri*. Licet igitur à facto pendeat, dum apprehensionem & retentionem requirit, re verà tamen in jure consistit, cum sit jus insistendi, & varios juris effectus habeat, nimirum usucapionem, fructuum acquisitionem, actionem publicianam, aliòsque, quos enumerat Treutler. *vol. 2. disp. 21. thes. 5.* Et licet in facto consisteret, neutiquam tamen sequeretur, quòd ad cognitionem Judicis laici pertineret, ut dixi supra *n. 580.* cum plurimis, quos allegat Moneta *cit. n. 14.* Si tamen de solo facto eòque liquido agatur, v.g. si Clericus turbatur in sua quasi possessione juris decimandi, & nulum jus turbatori competere constet, concedendum est, adiri contra laicum posse etiam laicum Judicem, uti constat ex dictis *n. 581.* nec plus probant ea, quæ Canis. *c. 18. n. 13.* aliique pro Judice laico afferunt. Aliud argumentum, quod petunt ex *6. ult. de Judic. can. 19.*

II. q. 1. & c. 7. qui fil. sint legit. rejeci n. 575. Ad id, quod afferre solent ex *l. 11. §. nihil ff. de acquir. poss. l. 17. §. differentia. & l. 52. ff. eod. l. 3. §. fin. ff. uti possid. & l. 21. §. qui possess. ff. quod met. caus. possessionem nihil commune habere cum proprietate, bene respondent cum Aufrerio, Panor. Berojo, ac alijs Schrader. *l. c. n. 86.* Moneta *cit. n. 14.* Menoch. *cit. remed. 15. n. 219.* possessioni quidem nihil commune esse cum proprietate quoad acquisitionem & amissionem, item quoad hoc, quòd sententia lata in uno judicio non pariat exceptionem rei judicatae in alio: esse tamen earum causam communem quoad cognitionem, & continentiam, quæ dividi non debet, juxta *l. 10. C. de Judic. & c. 1. de caus. poss. ff.* ac communem Interpretum apud Curt. Jun. *cit. p. 7. de Feud. q. ult. n. 23.* Clarum *l. 4. §. Feudum. q. 90. n. 9.* Schraderum *cit. sect. 1. à n. 77.* aliàs, ut discurrit Menoch. *l. c.* laicus etiam in judicio adipiscendæ competens foret, quòd falsum esse dicit, & nos cum ipso diximus *n. 585.**

Denique non obstat, quod ajunt, in possessorio rei spiritualis jurati de calumnia juxta *c. 13. de Restit. spoliat.* quod tamen Juramentum juxta *c. 2. de Jur. cal.* in causis spiritualibus non indicitur, ac consequenter causam possessoriam de re spirituali non esse spiritualem. Non, inquam, hæc obstant: quia

cit.

cit. c. 13. non exigebatur juramentum calumniæ, sed malitiæ, quod longè diverfum est ab illò, ac etiam in causis spiritualibus exigi potest; imò et si in his causis juramentum calumniæ olim non exigebatur, præstari tamen modò debet, sicut in causis profanis, juxta *c. 1. §. ult.*

de Fur. calum. & Clem. sæpè de V. S. & jam olim præstandum erat super exceptionibus postea emergentibus, vel quando præsumptio erat contra excipientem, ut cum Glossa ac alijs notat Panorm. in cit. c. 13. n. 19.

QUÆSTIO IV.

Quis Judex in causa Decimarum sit competens, si constat, laicis competere jus eas colligendi?

SUMMARIUM.

589. Status questionis proponitur.

590. Judex solum sacer est competens, si agitur de decimis laico in feudum concessis.

591. Tametsi agatur solum possessio.

592. Nec valet prescriptio vel consuetudo in contrarium.

593. Etiam de decimis pleno jure laico concessis judicat solum Judex Ecclesiasticus.

594. Decimæ etiam laicis concessæ percipiuntur titulo spirituali.

595. 596. 597. Occurritur contrarijs.

598. Quoad illas, quas ex permutatione habent laici, etiam laicus Judex est competens.

599. In dubio præsumitur, esse concessas in feudum.

600. Laicus conductor decimarum conveniri potest tam coram Judice laico.

601. Quàm coram Ecclesiastico.

602. Casu, quo solum Ecclesiasticus est competens, compromitti in arbitrium laicum non potest.

603. Nec in laicum jurisdictio prorogari.

604. Tametsi laico adsint assessores & consiliarij Clerici.

¶ **T**ametsi ea, quæ præced. questione dixi, procedant de laicis, sive isti à clerico sive à laico conveniantur: sunt tamen, qui tenent, admitti duntaxat posse casu, quo jus laici est dubium, aut

si constat, nullum ipsi jus competere; secus, si constet, decimas per investituram aliumve justum titulum in laicos translatas esse, vel si ex eorum quasi possessione immemoriali justus titulus præsumma-

sumatur; tunc enim, ajunt, illas censendas esse omnino seculares, ac computandas inter profana & patrimonialia bona, & idcirco licet de illis, ut de alijs bonis profanis, laico non nisi coram Iudice laico intentandam esse, sive ab Ecclesia, sive ab alio laico conveniantur. Quæ ut ritè examinentur, notandum est, duplici ratione Ecclesiæ auctoritate decimas in laicos transferri posse: primò per feudum, emphyteusin, vel locationem; secundò per privilegium & absolutam donationem, aut per permutationem, quando nimirum pro decimis Ecclesiæ accipit à laicis alia bona vel mobilia vel immobilia pro fundandis Beneficijs, Monasterijs &c. aut in compensationem sumptuum à laicis Principibus in bonum Ecclesiæ factorum aut faciendorum v. g. contra Hæreticos aut Infideles eam impugnantem. Hoc posteriore modo tradunt Hispani DD. Catholicis suis Regibus in regno Castellæ, Legionis, & Granatæ, concessas fuisse duas tertias decimarum, quas *novenas* dicunt, quia sunt duæ partes ex toto cumulo in novem partes diviso.

590 **A**ssert. I. Quando decimæ laicis in feudum concessæ sunt, solus Iudex sacer est competens. Ita cum Rota Rom. Theologi nullo ferè excepto omnes, teste Averdanno *Theauri Indici tit. 2. c. 6. §. 4. n. 57. & 58.* & ex Juristis Re-

buff. *q. 10. n. 35. & 36.* Solorzano *de Jur. Judiar. l. 3. c. 1. n. 44. & 60.* Aug. Barbof. *l. 3. Jur. Eccl. c. 26. §. 4. à n. 1. & de Offic. Par. c. 28. §. 4. n. 3.* Pet. Barbofa *in l. 35. ff. sol. matr. n. 44.* Freder. Sen. *consil. 245. n. 1.* Tondut. *de Prævent. Judic. p. 2. c. 25.* Alexand. *l. 1. consil. 79. n. 1.* Ruin. *l. 5. consil. 142. n. 22.* Jafon *l. 1. consil. 93. col. 1.* Gomet. *in c. ult. de Judic. n. 14.* Ripa *in c. 2. eod. Gratian. tom. 2. discept. c. 238. n. 61.* Cevallos *de cognit. per viam viol. q. 25. n. 25.* Cavalcan. *p. 7. decis. 22. à n. 17.* Oliva *cit. q. 38. n. 21.* Leander à SS. Sacram. *p. 3. tr. 5. disp. 10. p. 27.* Pirhing. *h. t. n. 163.* Leuren *For. Benef. p. 1. q. 497. n. 3.* Contrarium tenent Covarr. *c. 35. practic. n. 2. V. Tertio quoties.* Bellug. *in specul. Princ. rubr. 13. §. restat.* Rupel. *Instit. for. c. 25.* Molinæus *in consuet. Paris. §. 46. n. 16.* Fer. Valq. *c. 89. n. 6.* Cassan. *in consuet. Burg. rubr. des judges §. 6. n. 350.* qui tamen cum Rebuffo *q. 10. n. 39.* duntaxat allegant praxin Gallix & Hispanix, praxin verò privilegio Pontificio tumentur. Ratio est I, quia licet feudum datum secularibus sit seculari, dependet tamen à jure spirituali, nimirum à jure decimarum; hoc autem jus est spirituale, ut fatentur omnes & diximus *n. 573.* Cujus rei ulterior ratio est: quia, ut dicuntur Cavalc. *l. c. Cajet. de Simon. q. 1. in fin.* Gratian. *l. c. n. 61. & 62.* quando temporale se habet ad spiri-

spirituale tanquam ad suum antecedens, & à spirituali dependet, censetur etiam spirituale & Ecclesiasticum ratione connexionis: at sic se res habet, quando decimæ conceduntur in feudum, cum per hoc tantum transferatur dominium utile, directo manente penes Ecclesiam. II. Nullo Jure probatur, nec ulla suadet ratio, quòd quando Ecclesia decimas in feudum dedit laicis, voluerit pariter transferre in eosdem jurisdictionem cognoscendi de decimis; etsi enim privilegium Principis latè interpretandum sit *c. olim de V. S. l. Beneficium. ff. de Constit. Princ.* id tamen non procedit, quando privilegium derogat Juri communi (uti hoc privilegium derogaret) tunc enim strictè est interpretandum, ut docet communis & certa DD. teste Panor. *in c. 3. de Consang.* & patet ex *c. Sanè & c. Porrò de Privil.* Neque dum Princeps concedit unum privilegium, eo ipso concedit etiam aliud diversum; atqui diversa sunt privilegia posse laicos decimas colligere, & de iisdem posse judicare. III. Si Clericus vel Ecclesia feudum habet à seculari Principe, coram isto in causa feudi respondere debet *c. 6. & 7. de For. Comp.* ergo vicissim laicus coram Judice sacro, si feudum habet ab Ecclesia: quia hæc est natura feudi, ut vasallus respondeat coram domino directo, & tam parùm Ecclesia eximere à suo foro cense-

tur laicum, cui feudum dat, quàm laicus Clericum; neque laicus melioris conditionis esse debet quàm Clericus. Quam rationem manifestam esse merito dicit Illustriss. D. Schmid *cit. semicent. 2. contr. 26. n. 6.* IV. Denique decisum & declaratum multoties fuit cum à S. Congreg. Episcop. tum à S. Congreg. Immunitatis, teste Pignatelli *tom. 2. consult. 48. n. 7.* causam decimarum feudaliùm à Judice Ecclesiastico decidendam esse. At declarationes Cardinalium sunt decisivæ & vim legis universalis habent, uti cum Rota Rom. & comuni DD. tenet Ridolphin. *p. 1. Praxis Judic. c. 7. n. 85.* ac post constitutionem Gregorij XIV. extra controversiam verum esse asserit idem Pignatelli *tom. 5. consult. 5. n. 30.* nemòque in dubium facillè vocat, quando hujusmodi declarationes sæpius & uniformiter super eodem articulo factæ sunt, ac secundùm eas à Rota Romana judicatum constanter fuit: quorum utrumque in præsentì casu factum est. Ratio patet: quia uniformitas responsorum & sententiarum super eadem causa stylum & praxin Curie inducit, uti notum est; stylus autem & praxis Curie jus facit, juxta *l. fin. C. de LL. & C. quàm gravi 6. de Crim. Falsi.* Cæterùm assertio procedit de Feudo etiam improprio: nam etiam in hoc idem jus servatur, quod in Feudo proprio, ut tradit communissima DD. quam refert

Na

& se-

& sequitur Schraderus *cit. p. 10. sect. 1. n. 97. & sect. 5. n. 29.* Idem dicendum est de decimis laico in emphyteusin concessis aut locatis, ut ex Rotæ Rom decisione & rationibus fusè probat Diana *p. 4. tr. 1. resol. 56.*

591 Assert. II. Prædicta assertio non solum locum habet, si agitur Judici petitorio, v. g. si ex duobus laicis uterque prætendat jus decimandi; sed etiam, si agitur possessorio. Ita DD. *n. 584. 585. & 586.* allegati, estque communis sententia, quam latè propugnant Curt. Jun. *p. 7. de Feud. q. 6. à n. 23.* & Schrader *tr. eod. p. 10. sect. 1. à n. 88.* quòd causa possessorij feudalis terminanda sit coram domino feudi, sicut causa petitorij. Rationem dedimus *cit. n. 585. & 587.* & rationes contrarias dissolvimus *n. 588.*

592 Assert. III. Secluso privilegio Ecclesiæ non valet consuetudo, vel præscriptio, vi cujus Judices seculares ad se trahunt causas decimarum in feudum concessarum, tametsi ea agitentur inter seculares. Ita Azor *p. 1. l. 7. c. 25. q. 3. §. Hocposito.* Fagundez *l. 3. in 5. Præcept. Eccl. c. 5. n. 6.* Petr. Barbof. *l. c. n. 39.* Gratian. *l. c. n. 52. & 69.* Quin etiam ij, qui in dato casu jurisdictionem laico concedunt, se ferè tuentur solo privilegio Pontificio, quod Philippo Pulchro Galliarum Regi ajunt esse concessum. Addunt Azor, Fagundez, & Avendanno *l. c. c.* hinc

neque tolerantiam SS. Pontificis sufficere: quia iste, ut ajunt, non tolerat id, quod fit in tribunalibus Principum secularium, cum sapè reclamet; aut quid fiat ignorat; aut si scit & tacet, id facit invitus, & quia absque perturbatione Reipublicæ & majoris mali metu impedire non potest. Ratio porrò nostræ assertionis est: quia dicta potestas judicandi est sacra, ut constat ex dictis 3, sacra autem potestas & Jus acquiri laicis non potest consuetudine aut præscriptione, ut fatentur omnes, cum ejusdem sint incapaces, & capacitatem secluso privilegio Ecclesiæ, non det consuetudo & præscriptio, sed supponat.

Assert. IV. Tametsi decimæ ali-
cui laico concessæ fuerint non in
feudum, sed simplici & absoluta
donatione ac privilegio, solus ni-
hilominus Judex sacer de ijs cog-
noscere potest. Sic contra multos
sentiendum puto cum Suarez *cit. c. 38. n. 17.* Azor *l. c.* Fagundez *l. c. n. 6. & 7.* Germon. *l. 3. de sac. imm. c. 19. n. 9.* Moneta *c. 8. q. 1. n. 15. §. quidem.* & Ranbeck *l. c. n. 8.* Ratio patet ex dictis *n. 590.* quia tametsi fructus decimales donentur laicis, jus tamen eos percipiendi semper dependet à jure directo, quod est penes Ecclesiam, eidemque manet connexum: ergo tanquam accessorium sequitur principale. Accedit i. quòd jurisdictio in causas decimales indubitatè pertinet ad Judicem sacrum, quam non

non censetur Ecclesia transferre in laicos solum per hoc, quod in eos transfert decimas. ut *cit. n. 590.* diximus, & sic non transfert, nisi in concessione decimarum id exprimat *arg. c. 3. de Capell. Monach. præcipue* cum per concessionem decimarum voluerit compensare merita secularium, aut subsidia iisdem conferre ad ipsam propugnandam: quem in finem sufficiunt & à laicis solum expetuntur proventus temporales, absque eo, ut necesse sit vel expediat ipsis concedi etiam jurisdictionem, quæ de se soli competit Ecclesiæ. Accedit 2. quod privilegij interpretatio pertinet ad concedentem *c. cum venissent de Judic.* Unde, uti observat Zypæus *de Jurisdic. l. 1. c. 39. n. 3.* videmus tot. tit. de Decim. quod tam Concil. Lateran. quam Pontifices plurima statuerint de decimis in laicos translatis. Ex quo patet, uti etiam ex *can. 3. 5. 6. caus. 10. q. 1. can. 55. 56. 57. & 59. caus. 16. q. 1. ac q. 7. can. 1. 2. 18. & 22.* quod Ecclesia sibi reservavit potestatem de iisdem judicandi.

594 Assert. V. Etsi concederetur verum esse, quod, ut modò dixi, multi tenent, de decimis judicare esse Judicis laici, si illæ laicis non in feudum, sed speciali privilegio & absoluta donatione concessæ sint, ne utiquam tamen sequeretur, quod nonnulli prætendunt, de decimis, quæ justo titulo sunt penes laicos, univèrsim ac absolutè judicare pos-

se Judicem laicum, eò quod, ut ajunt, hujusmodi decimæ sint omnino secularizatae, & instar bonorum patrimonialium jure proprietatis & dominij absoluti à laicis possideantur. Ratio patet: quia prorsus gratis & contra veritatem asseritur, hujusmodi decimas omnino avulsas esse à jure spirituali, & tanquam bona patrimonialia in absolutum dominium laicorum transiisse. Nam certum est primò, quod Jura & DD. quando agunt de concessione laicis factâ ante sæpius allegatum Concilium Lateran. tantum faciant mentionem de concessione in feudum, ac idcirco supponunt, quod absolutè donatæ non fuerint, ut dixi supra *n. 505. & 465.* ubi hanc in rem testimonium Frederici Barbarossæ Imperatoris produxi, ac constat ex *c. 7. de his que fiunt à Prælat. c. 2. & 3. h. t. in 6. c. 25. §. 2. eod.* Episcopi verò, saltem post illud Concil. Lateranense, non poterant illas in feudum laicis dare, multò minùs omnino alienare. Ipsi quoque SS. Pontifices rarè aut nunquam, saltem post dictum Concilium, eas Principibus & Magnatibus in feudum concesserunt: multò minùs legitur, quod eas absolutè donarint (nisi fortè Hispaniæ Regibus illas tertias, de quibus paulò antè *n. 589.*) sed aliquando solum concesserunt, & quidem duntaxat ad certum tempus, idque breve, pro aliqua præsentis vel urgente necessitate & impensis

belli sacri, ut constat ex ijs, quæ tradunt Petr. Gregor. l. 2. *Syntag. Jur. c. 20. à n. 3.* Em. Gonzal. in c. 19. b. 1. n. 5. Bern. van Espen p. 2. *Jur. Eccles. tit. 33. c. 4.* ac alij. Illud certè receptum est inter DD. ut mox dicam n. 598. in dubio præsumi res Ecclesiæ (quales sunt decimæ) potius in feudum esse concessas, quàm absolutè donatas. Certum est secundò, quòd illæ quoque decimæ, quas colligunt laici, percipiuntur titulo spirituali, cum fideles non alio ex capite eas debeant & solvant, quàm quia sacra ipsis ministrantur ab Ecclesia, & in signum supremi dominij Divini ac agnitionem DEI ut auctoris omnium fructuum ac bonorum: qui titulus, ut patet, est spiritualis. Ea eodem hoc titulo percipiuntur decimæ, cum accipere & dare sint correlativa, nec alio jure ac titulo accipi quid possit, quàm quo datur. Hinc, ut benè observant S. Thom. 2. 2. q. 87. a. 3. ad 3. & q. 100. a. 4. ad 3. & cum ipso Cajetan. idèmq; S. Doctor quodl. 2. art. 8. in fine, Sotus de Just. l. 9. q. 4. art. 3. ad 3. arg. & q. 7. a. 1. Bald. l. 5. consil. 274. n. 1. & in l. si usus fr. ff. de jure Dot. Petr. Barbof. ad l. 35. ff. sol. matr. n. 43. Covarr. l. r. var. c. 17. n. 5. Suar. c. 25. à n. 6. Azor p. 1. l. 7. c. 25. q. 11. ac cõmuniter alij, jus percipiendi fructus decimales semper manet penes Ecclesiam, & laicis solum conceditur, ut titulo & nomine ipsius illos colligant. Ex quo conse-

quens est primò, verum non esse, quod asserit Prænob. D. de Clingen-
sperg assert. 89. n. 1. de Decim. in Bavaria vix ulla decimas possideri à secularibus jure feudi à SS. Pontifice, sed præcisè jure proprietatis atque dominij absoluti: partim quòd hujus absoluti dominij probatio ne quidem in speciem asserri potest: partim quòd obstant, quæ modò dixi, cum apertù sit, dominiù directum ac absolutù penes laicos esse nõ posse, si Ecclesia illud habet, & laici ejus duntaxat nomine fructus decimales percipiunt, præcipuè cum jure duntaxat feudi laicis concessi sint. Sequitur secundò, Ecclesiasticum duntaxat Judicem in causa decimali esse competentem: quod etiam n. 560. ex ratione & plerorumque DD. auctoritate ostendi, quibus ij, qui contrarium tenent, solum consuetudinem opponunt, & hanc defendunt per privilegium Pontificium, vel per concordata cum Episcopis, ut in Belgio, teste Bern. van Espen p. 2. *Jur. Eccles. tit. 33. c. 4. n. 40.*

Neque obstat, si quis dicat, nulla obsequia à laicis decimatoribus tanquam vassallis Ecclesiæ præstari, & per consequens, eos decimas, quas percipiunt, in feudum non habere. Nam constat in primis, feuda quædam esse franca. Constat secundò ex dictis n. 465. concessas esse laicis decimas cum onere, ut Ecclesiam defenderent, & sic sua ipsi obsequia, ubi requisita fuerint, præsta-

præstarent. Constat tertio, præscribi illis obsequijs, quæ in concessione feudi requirebat Ecclesia, à laicis potuisse. Constat quarto, etiam de facto non esse liberos decimatores à quibusdam obsequijs Ecclesiæ præstandis, ut diximus n. 505.

196 Pariter non valet, si dicatur, laicos decimatores de suo jure disponere pro arbitrio juxta dicta n. 509. eosque hac ratione habere absolutum decimarum dominium, & consequenter cum hoc jus profanum sit, de eo cognoscere esse Judicis laici. Nam in primis arbitraria hæc & libera dispositio, nullo jure scripto, sed solâ consuetudine nititur: unde ex ea non debet nec potest præjudicium afferri jurisdictioni, quæ competit Ecclesiæ in causis decimalibus. Secundo tamen si concederetur, facultatem disponendi pro arbitrio de decimis concessam fuisse ab Ecclesia laicis, vel ab his legitimâ præscriptione aut consuetudine acquiri potuisse, neutiquam tamen sequitur, laicos absolutum jus decimarum habere, cum constet ex dictis n. 544. jus ipsum decimandi semper manere penes Ecclesiam, ejusque duntaxat nomine & titulo fructus à laicis percipi. Pariter non sequitur, datum aut acquisitum fuisse laico Judicis jus cognoscendi de decimis, ut constat ex dictis n. 590. 592. & seqq.

197 Hinc consequens est, verum non esse, quod absolutè & sine limita-

tatione asserit Aug. Barbosa in c. 5. de Foro compet. n. 6. coram Judice laico agendam esse causam, si laicus de utili tantum dominio rei Ecclesiasticæ aut de causis circa ipsum motis conveniatur; & quod asserit Valascus tom. 2. consult. c. 134. n. 13. dominium utile rei Ecclesiasticæ esse profanum, & debere judicari legibus laicorum. Auctores, quos allegant, non id dicunt, quod ipsi asserunt, sed tantum loquuntur de quibusdam Statutis laicorum non præjudicantibus Ecclesiæ jurisdictioni ac juribus; in specie verò de Statuto excludente feminas ab emphyteusi, quod ajunt procedere etiam de emphyteusi Ecclesiastica. Ex quo neutiquam sequitur, quod illi duo Doctores prætendunt. Ipse Barbosa l. c. n. 590. quoad decimas laico in feudum concessas contrarium asserit, & cum communi aliorum tenet, solum Judicem Ecclesiasticum tunc esse competentem, quamvis agatur de utili laicorum dominio.

Assert. VI. Si decimæ in sæcu- 598
larem Principem auctoritate SS. Pontificis translatae sunt contractui permutationis, quia videlicet seculares re alia vel æqualis vel majoris valoris eas compensarunt Ecclesiæ, causa hujusmodi decimarum tractari potest à Judice laico. Ita Azor l. 7. c. 25. q. 3. in fine. Tanner. cit. q. 3. in fine. Fagundez. cit. c. 5. n. 7. Moneta cit. c. 8. q. 1. n. 15. Et qui- dem. Leander l. c. q. 28. Gratian.

Nn 3

l. c. n.

l. c. n. 83. nec invenire licuit quempiam dissentientem: Ratio patet: quia in tali casu decimæ absolutè transferuntur in laicum, fiuntque bonum profanum, cum maneat Ecclesiæ suum jus integrum in re subrogata & permutata, adè ut hæc sortiatur conditionem decimarum, in quarum locum ipsa est substituta. Hæc tamen assertio (quod benè notandum est) non patrocinator laicis trahentibus ad suum forum causas decimales. Neque enim dicere possunt, decimas, quas colligunt laici, in ipsos translatas per contractum permutacionis, & sic omnino secularizatas, seu profanas redditas fuisse. Nam in primis decimæ, saltem pleræque, in feudum duntaxat laicis concessæ sunt, ut constat ex dictis *n. 594.* ac æquiparantur jurisdictioni, ut ex Bertach. & Baldo observat Moneta *cit. §. Et quidem.* Jurisdictio autem propriè conceditur in feudum, ac in dubio præsumitur feudalis, saltem si ab Ecclesiæ concessa est: quin universim res Ecclesiæ in dubio censentur potiùs infeudatæ, quàm simpliciter donatæ, aut permutatæ, ut post Baldum, Jason. Ruin. Alciat. Curt. Jun. ac alios tradunt Gabriellus *l. 3. tit. de Feudis concl. 3. n. 4.* Menoch. *l. 3. præsumpt. 91. à n. 59.* Intrigol. *tr. de Feud. q. 43. à n. 78.* & Moneta *l. c.* quia natura rerum Ecclesiæ est, ut non possint alienari, sed faciliùs in feudum concedantur: unde po-

tiùs præsumitur infeudatio, quàm libera concessio, ut discurret Menoch. *n. 60.* Accedit, quòd nulla profus sit ratio dicendi, decimas ex permutacione ad laicos pervenisse. Nam Ecclesiæ causam non habet contractu oneroso eas alienandi & permutandi cum latifundijs aliisque bonis vel immobilibus vel mobilibus laicorum, cum regulariter utilius ipsi sit habere decimas, quàm alia bona quòd earum proventus est stabilis, & litibus, impensis, curæ administrationis &c. minùs subjectus, quàm aliorum bonorum. Hinc nemo faciliè invenit aliquod instrumentum, quo hujusmodi permutatio facta esse probetur. E contrario innumera extant instrumenta, quibus evincitur, Principes ac Magnates sua bona liberaliter & absque ulla compensatione Ecclesiæ pro Monasteriorum, Cathedralium ac Collegatarum Ecclesiarum, Beneficiorum, aliisque pijs foundationibus donasse, nec aliud inde commodum percipisse, quàm Juris Advocatiæ & Patronatùs, vel certè modicam duntaxat pensionem & censum annuum in signum gratitudinis, ut vel solam Hundij Metropolim Salisburgensem legenti patebit.

Duo ex modò dictis necessariò sequuntur. Primum est, quòd si laici prætendant, se decimas habere ex donatione Ecclesiæ, vel permutacione, ac propterea earum causam esse profanam & fori laici, id pro-

probare teneantur, cum præsumptio stet contra ipsos, videlicet decimas esse feudales, seu in feudum concessas, uti cum allegatis DD. notat Bern. van Espen p. 2. *Fur. Eccl. tit. 33. c. 4. n. 41.* Alterum est, vanum esse & omni fundamento destitutum assertum, jam supra n. 594. rejectum, quando videlicet dicitur, decimas, quas percipiunt laici, esse omnino secularizatas, & plenum earum ac absolutum ipsos dominium habere, sicut aliorum bonorum allodialium: in dubio enim, ut dixi, præsumitur, quòd sint solum in feudum concessæ, & consequenter ut locum haberet illud præteritum dominium absolutum, probari deberet, illas ex permutatione in laicos transiisse: quod probari nunquam poterit & sic sua Ecclesiæ privativa in causas decimales jurisdictionis inconcussa stabit juxta dicta n. 590. & seqq.

600 Assert. VII. Laicus Conductor decimarum conveniri potest coram Judice laico, nisi inter ipsum & locatorem expressè convenerit, ut conveniri nequiret, nisi coram Judice sacro, aut tantum coram isto de consuetudine loci conveniendus sit. Procedit assertio etiam tunc, quando actor seu locator est Clericus. Ita tradunt DD. communiter cum Covarr. c. 3 s. pract. n. 2. §. quinto. Gutier. l. 3. pract. q. 26. n. 10. Gratian. l. c. n. 11. Fagundes cit. l. 3. c. 5. n. 11. contra Azor. l. c. q. 6. Diana p. 1. tr. 2. resol. 94. Lean-

drum l. c. q. 32. qui cum Raphaële de Torre & Tannero tenent, solum Judicem sacrum adiri posse. Ratio communis sententiæ patet ex dictis n. 581. quia hinc, ut ponimus, agitur non de jure, sed de solo facto, eoque liquido: non enim causa movetur, ut colonus decimam, sed ut conductor decimæ laicus, qui vi contractus jam percepit fructus, pretium conductarum decimarum solvat. Neque valet, si pro Azorij opinione obijciatur, quòd merces locationis subrogetur ipsis decimis, subrogatum autem sapiat naturam ejus, cui subrogatur; cum ergo cognitio de decimis pertineat ad Judicem sacrum, hujus pariter esse cognitionem in causa mercedis: constat enim ex dictis n. 581. posse laicum cognoscere de facto ipsarum decimarum; poterit igitur à fortiori adiri, si solum agitur contra earum conductorem, ut hunc ad solutionem mercedis compellat.

601 Assert. VIII. In casu modò posito adiri potest etiam Judex Ecclesiasticus, ut contra Covarr. & Gutier. ll. cc. ac Oliva cit. q. 38. n. 25. tenent Germon. de sacr. immun. l. 3. c. 19. n. 97. Gratian. l. c. n. 10. & 81. Aufser. de Potest. laic. super Eccl. Reg. 4. fallent. 19. & 27. Frid. Sen. consil. 245. Moneta c. 8. q. 1. n. 17. ac, isto teste, communiter alij, estque assertionis veritas manifesta ex can. *Indicium* s. dist. 89. & c. *Cum sit* 8. de Foro comp. Ratio est:

est: quia etsi hujusmodi quæstio sit facti, oritur tamen ex decimarum jure, cujus cognitionem ad Judicem sacrum spectare manifestum est, qui propterea non est incapax cognoscendi de facto, quod ex jure spirituali oritur: præsertim cum venerabilium Ecclesiarum rectores suos malefactores possint, sub quo maluerint Judice (sacro videlicet vel sæculari) convenire, ut dicitur *cit. c. 8.* Neque obstat, quod Covarr. & Gutier, objiciunt ex *c. si Clericus s. de Foro comp.* laicum à Clerico conveniendum esse coram Judice laico: quia ibi est sermo solum de casu, quo laicus convenitur de rebus, quas Clericus præterdit esse Ecclesiæ, laicus verò ex probabili causa asserit esse suas; hæc autem sermo est de re, quæ etsi propriè spiritualis non sit, consequitur tamen ad rem spiritualem, & ad jus decimandi, quod certum est esse penes Ecclesiam; neque laicus, ut ponimus, negare potest, se eam Ecclesiæ debere. Hinc post Cardin. Panor. Butr. Felin. ac communem aliorum tradunt Gratian. *l. c. n. 17. ac 18.* & Moneta *l. c.* universim laicum conveniri posse coram sacro Judice ex locato, legato, similiq; actione personali, quæ aliquo modo respiciat rem ipsam Ecclesiasticam; quòd tunc, ut ajunt, actio non sit merè personalis, sed concurrat cum reali, ac idcirco propter concursum realis traha-

tur ad ejus naturam, juxta *l. 86. §. si tu ff. ad l. Falcid.*

Assert. IX. Quando solus Ju-⁶⁰²
dex Ecclesiasticus in causa decimarum est competens, uti est in casibus relatis *n. 573. 574. 577. 578. 579. 580. 584. 585. 587. 590. 591. 593. 594.* non potest in laicum arbitrum compromitti. Ita Cardin. *consil. 94. Borell. tr. de Compromiss. §. 1. gloss. 2. n. 324. Et §. 2. gloss. 1. n. 72. Selva de Benefic. p. 2. q. 23. col. 3. v. 6. Gratian. l. c. n. 38. Moneta c. 8. q. 1. n. 20. Gilhaufen in arb. Judic. Civ. c. 1. p. 3. §. 3. n. 3. Lanfranc. de Compromiss. tr. 3. n. 24. Redoan. de reb. Eccl. c. 64. à n. 8. Hunn. Fur. Can. tit. 2. c. 7. num. 13.* ac re ipsa omnes DD. communi consensu tradunt, in causis privativè ad Judicem sacrum pertinentibus tam parùm laicum arbitrum quàm Judicem adiri posse: estque apertè definitum *c. 2. de Judic.* ubi decernitur, ut laici Ecclesiastica negotia tractare non præsumant: *c. 3. eod.* ubi decisio causæ Juris Patronatûs solis Ecclesiasticis competere dicitur, eò quòd sit connexa spiritualibus causis: ac *c. 8. de arbitris*, ubi generaliter prohibetur, ne super rebus spiritualibus, id est, ad Judicium Ecclesiæ privativè pertinentibus, compromittatur in laicum. Et quamvis Covarr. *de Sponsal. p. 2. c. 8. §. 12. n. 2.* & Gratian. *l. c. n. 42.* cum Alexandro, Felino, Anchar. Ruino, Mandos.

Mandof. ac alijs existiment, posse in his causis laicum esse arbitratorem, videtur tamen melius id negari à Borello *cit. glossa 1. n. 82.* Barbatio *in c. 2. de Judic. n. 3.* Moneta *l. c. n. 29.* post Panorm. Roman. ac alios: quia *cit. c. 2.* omnino prohibentur laici negotia Ecclesiastica tractare, præsertim quæ spiritualia esse noscuntur. Et quamvis verbum *tractare* non excludat nudum ministerium, excludit tamen causæ cognitionem & decisionem. Duo tamen hic concedimus. Primum est, posse compromitti in laicum simul & Clericum, aut in Clericum & duos laicos, si accedat auctoritas Episcopi ejusmodi compromissum permittentis, ut constat ex *c. 9. de arbitris.* Esse verò Episcopi auctoritatem necessariam, cum communi DD. fusè tradunt Barbosa *in cit. c. 9. à n. 3.* Emman. Gonzal. *in c. 8. eod. n. 6.* ac sumitur ex *eod. c. 9.* ubi illud arbitrium fuit admissum, quia auctoritate Archiepiscopi fuerat approbatum. Alterum est, posse compromitti in laicum, si non de ipso jure decimarum, sed solum de fructibus agatur, ut sumitur ex *c. vestra 2. de locat.* Ratio est: quia fructus decimales laicis locari possunt, ut constat ex dictis *n. 492. & 493.* ac super iisdem transigi potest, ut supra dixi *à n. 317. & à n. 429.*

603 Assert. X. De causis decimarum, in quibus solus Judex sacer est competens, non potest cognos-

cere laicus, tamen si partes in ipsum consentiant. Sic cum communi tradunt Gratian. *l. c. à n. 34.* & Menoch. *l. 3. consil. 268. à n. 18.* contra Cravettam *consil. 258. n. 4.* qui Anchar. *consil. 98. col. 1.* malè allegat. Ratio patet: quia partes suo consensu Judici non suo non possunt prorogare jurisdictionem, cuius ipse capax non est: neque enim prorogatio est collatio jurisdictionis de novo, sed solum extensio; ac idcirco Judex, in quem consentiunt, debet antecedenter habere talem jurisdictionem, qualem ex genere suo requirit causa, ad quam decidendam ipsi fit prorogatio, videlicet spirituales, si ad spirituales causam fit prorogatio; criminales, si ad criminales &c. ut cum Bart. *ad l. 1. ff. de Judic. n. 9.* tradit communis, atque sic intelligunt legem *Privatorum 9. C. de Jurisdict.*

Assert. XI. Curia Principum 604 secularium cognoscere nequeunt de decimis, tamen si inter Assessores & Consiliarios sint Clerici. Ita Rebuff. *q. 10. n. 36.* Gratian. *cit. c. 238. à n. 35.* Fagundez *l. c. n. 4.* Azor *l. c. q. 2.* aliique, nemine dissentiente. Ratio patet: quia juxta *c. 31. h. t.* initium considerandum est; initium autem jurisdictionis illi habent à Principe seculari, qui cum jurisdictionem sacram non habeat, nec laicis nec Clericis eam dare potest. Et quidem, uti notat Rebuff. *n. 37.* assertio procedit, si ve in-

ter Clericos agatur sive inter laicos, sive principaliter sive solum incidenter: quia juxta *c. Tuam 3. de Ord. cognit. c. 2. de Fur. calum.* ac *Clem. Dispendiosam de Judic.*

Panor. & DD. *ibi*, laicus de Ecclesiasticis rebus cognoscere nullo modo potest, nisi à SS. Pontifice potestatem habeat.

QUÆSTIO V.

Quis sit Judex competens in Causa Decimarum juxta Concordata & Statuta Bavaria.

SUMMARIUM.

605. Verba Concordatorum recitantur.
 606. Solus Judex Ecclesiasticus est competens, si Clericus est reus.
 607. 608. Solvuntur opposita.
 609. Solus item Ecclesiasticus est competens in dubio, utrum decima sint laicales.
 610. Item, si concessa sunt in feudum aut emphyteusim.
 611. Nec non in causa possessionis a mixtam habente causam proprietatis.
 612. Et quando Parochus agit etiam contra laicum possessorio adipiscenda.
 613. Judex etiam laicus est competens, si agitur possessorio retinenda vel recuperanda, & causa proprietatis non concurrat.
 614. Aut, si decima ex causa permutationis in laicos translata sunt, vel absoluta donatione.
 615. Aut, si de solo facto agitur.
 616. Ita tamen, ut etiam Ecclesiasticus Judex sit competens.
 617. Refellitur opinio contraria.
 618. Adiri Judex Ecclesiasticus potest, tamen si decima effecta sint juris laici, & sit inter laicos.
 619. Occurritur contrarijs.
 620. Decima à laicis ad Ecclesiam reversa resumunt primævam naturam.
 621. Etiam absque voluntate laicorum.
 622. Conveniri nequit Clericus coram laico, tamen si decimas habeat titulo patrimonij.

605 **D**E Judice causarum Decimarum quæ hæcenus dicta sunt, procedunt juxta Jus commune. Ab isto cum nonnihil recessum sit per Concordata, inter Serenissimos

Boicæ Duces ac Episcopos, qui in illa sunt Ordinarij, præfente & approbante Legato Pontificio Anno 1583. inita, idcirco quid vi horum Concordatorum circa jurisdictionem

nem harum causarum tenendum sit, explicandum restat. Sic autem in illis *art. 5. §. 3.* statutum est: *Sic etiam in causis Decimarum cognitione Ordinarijs jus suum conceditur. Ea tamen in certis casibus à Jure permissis, ad secularem quoque Magistratum spectant, puta in ijs decimis, quæ jam effecta sunt juris laici; ac ubi uterque, vel reus tantum laicus est; item in Contractibus Decimalibus temporarijs, scilicet, ubi fructus tantum Decimarum ad tempus venditi, locati ve sunt; atque etiam in casu soluti vel non soluti; & in possessorijs, ubi nuda facti questio est, nihilque proprietatis admixtum continetur, & similibus casibus, de quibus ad Jus ejusque Interpretes ratio habebitur.* Quæ Conventio in Statuta Bavari-
ca *tit. 28. art. 17.* translata est, & ibidem approbata. Ex ea sequentes assertiones legitimâ & necessariâ consequentiâ deducuntur.

606. Assert. I. Solus Judex facer est competens, si Clericus est reus; sive ab alio Clerico, sive à laico conveniatur; sive lis sit super proprietate sive super possessione; sive super ipso jure decimandi sive super fructibus tantum; & licet solum agatur super facto, v.g. an Clericus contractum injerit cum laico, an solverit, quas debet, decimas, quam mercedem locationis pactus fuerit, an illam à conductore acceperit &c. Asserti veritas patet ex dictis *n.*

573. & seqq. eamque latè propugnat Illustriss. D. Schmid *99. For. semicent. 2. contr. 25. à n. 6. contr. 26. n. 10. & 11. & ad Stat. Bavar. tit. 28. art. 17. n. 7. ac 9.* ubi asserit, Hæreticum esse, qui dicit, Clericum in causis possessorijs conventum judicio seculari subjacere; cum omne judicium personam Clerici attingens reservatum sit tribunali Ecclesiastico. Addit, nimis mirabile sibi visum fuisse, quòd dicasteria quædam in causis possessorijs jurisdictionem ad secularia tribunalia pertinere mordicus defendant, tametsi judicium possessorium super decimis consistat inter duas personas Clericales: huncque errorem tam manifestum esse ait, ut manibus palpari possit. Præverat Covarruvias allegatus supra *n. 573.* qui dicit, constitutissimum esse, quòd Judex laicus tractare non possit causam temporalem contra Clericū; ac opinionem, quæ de possessione rei spiritualis vel quasi spiritualis cognitionē concedit laico, esse destitutam omni legum ac Canonū auxilio ac falsam. Eandē censuram fert Oliva *p. 1. Fori Eccl. q. 8. n. 64.* Accedit clara decisio Statutorum Patriorum *cit. art. 17.* & Receptus Concordatorum: quando enim ibi laico conceditur cognitio de decimis, quæ sunt effecta juris laici, mox additur: *ubi uterque vel reus tantum laicus est.* Quibus verbis à communi SS. Canonum regula, quòd causa decimalis tan-

tum ad Judicem sacrum pertineat, excipitur casus, quo laicus est reus: igitur si Clericus est reus, cognoscere poterit solus Judex sacer, cum exceptio firmet regulam in oppositum.

607 Dices I. In Concordatis duo distincti casus proponuntur, quibus Judex etiam laicus in causa decimarum est competens. Primus de decimis, *quæ jam sunt effecta juris laici*. Alter, *ubi uterque vel reus tantum est laicus*. In primo non fit mentio de laico reo, sed absolute traditur, cognoscere Judicem laicum, si decimæ sunt effectæ juris laici: ergo si laicus siue Clericus in hoc casu reus sit, cognitio erit Judicis laici. *¶ cum Illust. D. Schmid cit. contr. 26. n. 10.* hanc interpretationem esse incongruam, & ex citatis Receptis verbis male formari duos distinctos casus, cum sit unicus, & verba copulative sumenda sint, ita ut sensus sit, quod laicus possit esse Judex in causis laicalium decimarum, si uterque litigantium, vel reus saltem laicus est: apertum enim est ex verbis Receptis, quod concordantes Principes rationem Juris & Interpretum haberi voluerint, & potestatem judicandi laico solum permiserint *in certis casibus à Jure permissis*: at nullum jus permittit, ut Clericus ad Judicem laicum trahatur, uti patet ex Juribus allegatis n. 573.

608 Dices II. cum Fontanella *tom. 2. decis. 321. n. 7.* In possessorio reti-

nendæ reus dicitur is, qui intentat istud remedium: ergo si Clericus in possessione decimarum turbat laicum, & hic contra Clericum illo remedio agit, adiri poterit Judex laicus, quia in tali casu reus est laicus, cujus forum sequi debet Clericus. *¶. antecedens esse falsum, & contrarium tam à DD. supponi, ut constat ex ijs, quæ tradit Menoch. remed. 3. retin. n. 347.* quàm à tribunalibus practitari, dum qui turbat alterum in possessione, coram suo Judice tanquam reus convenitur: nam reus est is, qui convenitur; actor, qui convenit, seu ad Judicium provocat *l. 13. §. 29. ff. de Judic.* atqui is, qui intentat possessorem retinendæ, ad Judicium provocat, & is, cui intentatur, convenitur. Ratio, quam addit Fontanella dicens, ideò eum, qui hoc interdictionem intentat, reum esse, quia possidet, vana est: neque enim locator, deponens, vel commodans reus est, sed actor, quando agit contra inquilinum, colonum, depositarium, commodatarium, tamen possideat & civiliter per se & naturaliter per inquilinum, depositarium &c. *§. possidere §. ff. de Interdict. l. 3. §. 8. & §. ac l. 18. prim. ff. de agr. poss. l. ult. C. eod.* ac propterea inquilinus, depositarius &c. ex defectu possessionis præscribere nequeant. *l. 2. & Gloss. ibi. C. de Præscript. 30. ann.* Aliæ quoque rationes, quæ hic afferri solent pro laico actore contra Clericum reum,

um, infirmæ prorsus sunt ac nullæ, ut constat ex dictis n. 575.

609 *Affert. II.* Silis est inter laicum & Clericum super decimis, illo contendente esse laicales, hoc verò negante, solus Judex facer est competens. Patet ex dictis n. 578. ac præter ibi enarratis DD. tradit Illust. D. Schmid *ad Stat. Bavar. tit. 28. art. 17. n. 2. ac cit. contr. 25. n. 2. & contr. 26. n. 9.* ubi testatur, hujusmodi causam in Bavaria à judicio seculari remissam fuisse ad Ecclesiasticum. Remitti debuisse constat cum ex rationibus *cit. n. 578.* allatis, tum ex Recessu Concordatorum, quia ibi cognitio Judici laico solum conceditur, quando decimæ sunt effectæ juris laici, aut quando est quæstio de nuda possessione nihil proprietatis admixtum habente: at in casu assertionis non constat, decimas esse juris laicalis, estque quæstio super proprietate, & jure, quo videlicet titulo laicus eas prætendat. Accedit, quòd decimæ præsumuntur esse Ecclesiasticæ, donec probetur, esse laicales seu effectas juris laici, ut patet ex dictis n. 19. at in casu assertionis nondum constat esse laicales: præsumuntur ergo esse Ecclesiasticæ, & sic pertinent ad forum Ecclesiæ.

610 *Affert. III.* Si decimæ laicis in feudum vel emphyteusim concessæ sunt, Judicis tantum sacri est de ijs judicare. Assertionem hanc à plerisque DD. contra nonnullos solà Hispaniæ & Galliæ consuetu-

dine ac privilegio nixos, traditam ratione stabilivi n. 590. eamque etiam in Bavaria tenendam esse asserit Illust. D. Schmid *ad Stat. Bavar. tit. 28. art. 17. n. 2. & cit. contr. 26. n. 6. ac contr. 28. n. 1. & 2.* Refragatur Prænob. D. de Clingensperg *assert. 89. de Decim.* sed nullam rationem idoneam asserit, uti nec asserri potest: quod enim asseritur, per hoc, quòd decimæ laicis in feudum data sint, censeri quasi à Clero & Ecclesia vel Jure Divino recessisse, & in humanum commercium translatas &c. commentitium est. Quidni enim pariter dicatur, bona à secularibus Principibus data in feudum Ecclesijs, à secularibus & humano jure recessisse, & in commercium Dei & Ecclesiæ translata? Constat profectò, Concilia & SS. Pontifices plurima de decimis in laicos translatis statuisse, ut ex Zypzo dixi n. 593. agnovit ergo Ecclesia suam in illis jurisdictionem, ac per consequens hanc unà cum fructibus decimalibus in laicos non transtulit. Consuetudo illa Hispaniæ & Galliæ privilegio Pontificio nixa malè pro alijs Regnis & Provincijs allegatur: quia illa, nisi fulta sit privilegio, adimere non potest Judici Ecclesiastico jurisdictionem vel laico dare, ut constat ex dictis n. 592. & ex c. *Clerici de Judic. c. Cum terra de Elect. c. Ad nostram & c. Cum inter de Consuet. ac Auth. Cassa C. de SS. Eccles.* Privilegium autem Pontificium

O o 3 ficium

ficium pro Germania nullibi extat. Rationem nostræ assertionis Illust. D. Schmid. *cit. n. 6.* eamque, ut merito dicit, manifestam, dat hanc: si Clerici, qui à secularibus feuda recognoscunt, ratione illorum ad jurisdictionem domini secularis pertinent, cur non personæ seculares, quæ feuda à SS. Pontifice consequuntur, ad illius curiæ feudalis jurisdictionem similiter sint obligatæ? præsertim cum in feudis utile tantum dominium transferatur in Vasallos, directo dominio & jure spirituali, de quo cognoscere nequit laicus, penes Ecclesiam remanente. Cum igitur in decimis in feudatis sola utilitas sit penes laicum, jus verò directum & proprietatis penes Ecclesiam, dici nequit, quòd sint effectæ juris laici: quod tamen juxta dictum Recessum & Statuta Patria requiritur ad hoc, ut de decimis cognoscat Judex laicus. Addit idem Auctor *cit. contr. 26. n. 7.* & ex ipso Præn. D. de Clingensperg *cit. assert. 89. n. 1.* in Bavaria vix ullas decimas à secularibus possideri jure feudi ab Ecclesia collati, sed jure proprietatis, atque dominij absoluti: quod tamen nullo prorsus jure ac fundamento asseritur, ut patet ex dictis *n. 594. 598. & 599.*

611 Assert. IV. Si causa possessionis in judicium deducta circa decimas, quas non constat esse laicales, admixtam habeat proprietatis causam, solus Judex sacer est compe-

tens, quamvis reus sit laicus. Constat ex dictis *n. 579.* & ex Recessu Concordatorum, ubi cognitio de hujusmodi decimis Judici laico solum conceditur *in possessorijs, ubi nudi facti questio est, nihilque proprietatis admixtum continetur.* Unde, ut observat *cit. Auctor contr. 27. n. 3.* non nisi sacer Judex adiri potest, quotiescunque mixta ex petitorio & possessorio est causa, & jus spirituale Ecclesiæ vel directè vel indirectè & per consequentiam involvit. Limitat tamen *contr. 27. n. 11. & 12.* additque cum Gutier. *l. 1. cam. 6. 34. n. 45.* si in possessorio merè incidenter agatur de proprietate, videlicet de coloratione tituli, an possessio apertè odiosa sit vel vitiosa, posse cognoscere etiam laicum. Concedi hoc potest in Bavaria, eò quòd ibi causæ possessoriæ, in qua de proprietate non agitur, cognitio etiam ad forum secularare pertinet, & Jura apertè non statuunt, quòd causa sit spiritualis, ubi merè incidenter ac solum ad colorandam possessionem de proprietate agitur.

Assert. V. Quando Parochus agit etiam contra laicum possessorio adipiscendæ, solus Judex sacer est competens. Constat ex dictis *n. 584. 585. 609. & 611.* Ratio patet: quia hoc judicium possessorium admixtam habet causam proprietatis, cum cognosci debeat, num petens possessionem habeat titulum, an verò ille, contra quem peti-

petitur possessio. Agiturque in tali casu de titulo ac proprietate non merè incidenter, sed immediata ac directè. Atqui vi Concordatorum Bavarix cognitio Judici laico, ut modò dictum est, non competit, nisi in possessorijs, ubi nudi facti quæstio est, & nihil proprietatis admixtum continetur. Hinc mirum est, quòd Canisius *c. 18. de decim. n. 13.* & Prænob. D. de Clingenberg *assert. 86. de decim. n. 1.* & *assert. 87.* contra torrentem DD. & Jura *n. 584. ac n. 585.* allegata asseruerint, etiam de possessorio adipiscendæ posse cognoscere laicum Judicem, si agitur contra laicum: cum hoc non tantùm contra Jus commune *cit. n. 584.* allegatum apertè pugnet, sed etiam contra Bavaricum, & Recessum Concordatorum: nam in istis, ut dixi, Judex laicus tunc solùm de causa possessionis cognoscit, si nihil proprietatis admixtum continetur, seu, ut Statuta loquuntur *tit. 28. art. 17.* da desß Nigenthums halber nichts eingestruet wurde. Evidens autem est, in possessorio adipiscendæ admisceri proprietatem, cum hoc judicium annexam habeat proprietatis causam; debet enim Parochus v. g. qui illo agit, fidem facere de titulo & quasi proprietate, & de hac Judex saltem summarè cognoscere. Quam ob causam Covarr. *c. 35. pract. concl. 1.* Cravetta *consil. 104. n. 17.* Guido Papæ *q. 1.* Moneta *tr. de decim. c. 8. q. 1.*

n. 13. aliique passim supponunt, laicum Judicem jus dicere minimè posse, si agitur possessorio adipiscendæ rei spiritualis, idque teneri ab omnibus testatur Berojus *rubr. de Judic. n. 31.* & Moneta *l. c.* ac contrariam Joannis Ignei & quorundam aliorum opinionem Bocerius *de Jurisdictione c. 3. n. 31.* cum Guidone Papæ, Menochio, ac Farin. falsam esse dicit. Unde cit. Auctor *assert. 87. n. 1.* malè asserit suam sententiam esse communem: malèque pariter allegat Canisium *c. 8. de decim. n. 13.* & Engel *cod. tit. §. 3. n. 18.* velut de communi testantes. Ille enim nullum Doctorem allegat; iste de communi loquitur solùm de casu, quo de mero facto est quæstio, videlicet, an decimæ sine fraude & integræ solutæ sint, aut si agitur ratione contractûs, v. g. de mercede locationis aut pretio venditorum fructuum solvendo. Quibus in casibus utpote solum factum respicientibus, ultrò concessi *n. 615.* adiri in Bavaria vi Concordatorum posse Judicem etiam laicum. Quòd semel juxta ipsius opinionem in Judicio Revisorio judicatum fuerit, transeat: contrarium pariter judicatum fuisse in Bavaria, dixi supra *n. 609.* quo posteriore judicio potius standum est utpote Concordatis conformi. Doctores, quos idem Clariss. Auctor *assert. 86.* allegat, agunt de possessorio, quo de solo facto agitur, quale non est possessorium
adi-

adipiscendæ, sed solum retinendæ & recuperandæ. Glossema, quo idem verba illa Reecessus da desj *Wingenthums halber nichts eingestruet wurde* / explicat, addendo verbum *principaliter*, dupliciter contra textum pugnat. Primò, dum eum absque causâ restringit ad casum, quo principaliter æquè de proprietate ac de possessione agitur, cum citata verba propriissimè procedant etiam de casu, quo principaliter agitur de possessione, & ratione hujus de proprietate: sic enim verissimum est, quòd admisceatur & interferatur proprietas. Imò in hoc casu non merè incidenter, sed immediatè ac directè agitur de proprietate: quia in adipiscenda possessione necessaria est cognitio causæ & tituli veri, & non merè eolorati, uti in retinenda & recuperanda, prout notat Menoch. *cit. remed. 15. recuper. possess. n. 223*. Secundò quia textus Reecessus solum agit de casu, quo agitur de adipiscenda possessione; quia agit de casu, quo proprietas admisceatur & interferitur: immiscere enim & interferere seu einstruen est aliqui alteri principali adijcere; neque enim nisi absurdè & falsò dici poterit, admisceri & interferi proprietatem, si de ea principaliter agitur. De causa igitur proprietatis principaliter mota non loquitur recessus, sed supponit, eam esse supra forum laicum: agit enim solum de *certis casibus à jure permissis*; nullam au-

tem Jus causam proprietatis rei spiritualis cognitioni Judicis laici permittit.

Affert. VI. Si agitur contra laicum cum possessorio solum retinendæ vel recuperandæ, Judex competentens est etiam laicus, dummodo non admisceatur causa proprietatis, & de solo factò agatur. Id evincit Reecessus Concordatorum verbis modò recitatis *n. 611. & 612.*

Affert. VII. Si constat, decimas esse penes laicos, quòd vel permutatione vel absolutà donatione ab Ecclesia in ipsos translata sint, & non merè in feudum vel emphyteusin concessa, Judex competentens est etiam laicus. De decimis permutatis universim id concedunt DD. juxta dicta *n. 598*. De illis, quæ absolutà donatione & pleno jure laicis concessa sunt, videtur decimum in Concordatis Bavar. his verbis: *in ijs decimis* (cognitio ad secularem quoque magistratum spectat) *quæ jam effecta sunt juris laici*. Sic Hispani quoque asserunt, decimas, quæ suis Regibus donatae fuerunt, factas esse juris laici, ac propterea secularem Judicem de ijs cognoscere. Quod verò aliqui absolutè asserunt, decimas, quæ sunt penes laicos, esse effectas juris laici, & non censerì in feudum datas, sed absolutè & pleno jure ipsidem donatas, veritati neutiquam congruit, ut constat ex dictis *n. 598. V. Hac tamen assertio*. Ubi cum communissima DD. asserimus,

mus, decimas ferè solùm in feudum concessas fuisse laicis, & in dubio præsumi, ita duntaxat concessas esse. Ut igitur adiri possit Judex laicus; tamen si super proprietate inter laicos quæstio versetur, prius probari debet, quòd in decimis non sint investiti, sed pleno jure eas possideant: si enim de iisdem investiti tantùm sunt, cognitio privativè ad Judicem sacrum pertinet juxta dicta n. 610.

615 Assert. VIII. Si Ecclesia vel laicus agit contra laicum debitorem decimarum aut conductorem, vel emptorem fructuum, eum in finem, ut ad solutionem compellantur, vel si quæstio est, utrum solverint decimas vel locationis mercedem, aut emptorum fructuum pretium, adiri potest Judex etiam secularis. Patet ex verbis Recessus: *in contractibus decimalibus temporarijs* (adiri potest secularis quoque Magistratus) *scilicet, ubi fructus tantùm decimarum ad tempus venditi locative sunt; atque etiam in casu soluti vel non soluti* &c. Diligenter tamen advertendum esse sapienter monet Illust. D. Schmid *cit. contr. 27. n. 3.* id solùm procedere, quando in hujusmodi quæstionibus nihil de jure spirituali proprietatis vel dominij immiscetur: hoc enim si fiat, controversiam ad Judicem Ecclesiasticum remittendam esse, juxta verba Recessus, *ubi nuda facti quæstio est, nihilque proprietatis admixtum continetur.*

Assert. IX. Tametsi vi Concor- 616 datorum, ut hætenus dictum est, Judex secularis sit competens, si Parochus aliùsve decimator Ecclesiasticus agit contra laicum possessorio retinendæ vel recuperandæ, aut facti quæstio sit super solutis aut non solutis decimis, aut si agitur contra conductorem vel emptorem fructuum, potest tamen in his casibus etiam sacer Judex adiri: ita ut locus sit præventioni, sicut in alijs causis mixtiformi. Consentit cit. auctor ad *tit. 28. Stat. Bav. art. 17. n. 6. & 7. §. Deinde, & contr. 28. n. 4. & seqq. ubi n. 6.* addit, non esse admittendum, ut secularia judicia, quæ concurrentiam in quæstionibus possessorijs & nudi facti adeptæ sunt, forum Ecclesiasticum ex Juris intentione fundatum excludant, & inquilinus sive hospes (Judex videlicet laicus) dominum (Ecclesiasticum Judicem) ex proprietate sua quasi expellat. Assertio ex Jure communis certa est juxta dicta n. 582. nec minus ex Jure Patrio & Recessu Concordatorum, cum ista in dictis causis non excludant judicium Ecclesiasticum, sed cumulent & addant seculare, uti manifestum est ex his verbis: *Ea tamen (causæ decimales) in certis casibus à Jure permixtis ad secularem quoque Magistratum spectant.* Ac dein hos casus exprimunt, nimirum causas possessorij, *ubi nuda facti quæstio est, nihilque proprietatis admixtum*

P p

con-

continetur &c. Si hujusmodi quaestiones ad secularem quoque Magistratum spectant, non spectant ad ipsum solum, sed etiam ad Ecclesiasticum, quia particula *quoque* est conjunctiva & implicativa, juxta *l. 2. prim. ff. de Pactis*, idemque valet, quod particula *etiam*, quae implicativa est, & exprimit casum magis dubitalem (qualis est de Iudice laico) ac involuit casum minus dubitalem (qualis est de Iudice sacro) idemque sonat, ac dictio *Hoc amplius & ultra*, & praesupponit dictionem *Non solum*, ita ut sensus sit, non solum Iudicem sacrum esse competentem, sed secularem quoque, uti fuse declarat Aug. Barbosa *tract. de Dictionibus usus frequent. dictione 112. & 333.*

617 Dissentit Praenob. D. de Clingen-
sparg *assert. 90. de Decim. n. 6.* &
solum Iudicem laicum in dictis ca-
sibus competentem concedit. Ve-
rum aperte contra Jus commune
& Recessam Concordatorum, cum
haec verba *ad secularem quoque
Magistratum*, & eorum synony-
ma auch für die weltliche Obrigkeit
posita in Statutis Bavar. *tit. 28. art.
17.* nimis clarè involvant Iudicem
sacrum. Ubi ponderanda quoque
sunt verba Concordatorum & Sta-
tutorum *in certis quibusdam ca-
sibus à Jure permissis*, in etlichen
gewissen Fällen, so in Rechten zuge-
lassen: nullibi autem permissum est
à Jure, ut in positis ibi casibus solus
Iudex secularis sit competens, ut

patet ex dictis *n. 580. & 582.* Nec
valet, quod ille ait, ex sensu Recef-
sus sic explicato securum indu-
bitate, quod etiam in decimis me-
re laicalibus Iudex Ecclesiasticus
cum laico concurrat: omnino enim
hoc sequitur, sed uti sequela est le-
gitima, ita non est absurda, sed Juri
prorsus conformis, ut mox dicetur.
Pariter non valet, quod asserit, in
Bavaria ex antiquissima observan-
tia & immemoriali, Vermög des
uhrsalten Lands-Gebrauch ita practi-
cari, ut videlicet in dictis casibus
solus Iudex laicus judicet. Hoc e-
nim si verum esset, peritissimus Ju-
rium & consuetudinum patriarum
Cancellarius Bavarix Illust. D.
Schmid id non ignorasset, nec si
scivisset, asseruisset contrarium,
Unicus duntaxat casus & exem-
plum, quod pro illa antiquissima
observantia adducitur, tamen verum
esse daremus, negotium contra
Statuta & Concordata nequa-
quam conficit, ut patet ex ijs, quae
juxta sensum ejusdem Illust. Can-
cellarij *n. 606.* retuli. Non denique
obstat, quod ait, juxta *c. si Clerici s.
de Foro compet.* conveniri debere
laicum à Clerico coram Magistra-
tu laico, si reus rem, quam Ecclesia
esse contendit Clericus, negat esse
Ecclesiae. Hoc enim solum procedit
de rebus & juribus temporali-
bus: non verò de decimis, quae na-
tura sua sunt spirituales, & in dubio
tales esse praesumuntur, ac idcirco
ad forum Ecclesiae pertinere. Ita
passim

passim DD. *in cit. c. 5.* Reliqua, quæ pro solutione objectionum addit, siquid probarent, solum evincerent, Judicem secularem in dictis causis concurrere eum Ecclesiastico. Sed neque hoc probant, ut patet ex dictis n. 585. 587. & 588.

618 Assert. X. Vi Concordatorum adiri potest Judex etiam sacer, tamen si decimæ sint effectæ juris laici, & lis sit inter laicos. Negant hoc assertum Illust. D. Schmid *cit. contr. 28. n. 2.* & Prænob. D. de Clingenberg *assert. 88. de Decim.* At patet ex Receptu Concordatorum æquè ac illud prius. Nam ubi dictum fuerat, causas decimales in certis casibus à Jure permissis ad secularem quoque Magistratum spectare, inter eosdem refertur casus, quo decimæ sunt effectæ juris laici, & uterq; litigantium vel reus tantum est laicus. Cum ergo juxta dicta *num. preced.* particula quoque sit implicativa, & Judicem sacrum non excludat, sed ipsi solum addat secularem, consequens necessariò est, si decimæ sunt effectæ juris laici, & uterque litigantium est laicus, etiam Ecclesiasticum esse competentem: eò quòd inter casus expressos, in quibus secularis cum Ecclesiastico est Judex, ponatur etiam iste, & nullo prorsus verbo indicetur, quòd in isto solus secularis sit competens. Ratio non excludendi Ecclesiasticum patet ex dictis n. 593 & 594. quia jus percipiendi fructus decimales laicis ab

Ecclesia concessum necessariò dependet à jure directo spirituali, quod semper manet penes Ecclesiam & avelli ab ipsa nequit, ac solum nomine Ecclesiæ laici istos fructus colligunt. Cum ergo decimæ & exigantur & solvantur titulo tantum spirituali, nimirum propter ministeria sacra fidelibus impensa, ac Ecclesia, quod ipsi soli hoc titulo debetur, suo nomine à laicis percipi concedat, sicut concedit conductoribus aut emptoribus fructuum, meritò de iisdem tanquam de suo judicat. Unde corrui fundamentum, quo contraria opinio nititur, nimirum in decimis in laicos per donationem & privilegium translatis, prorsus extingui spiritualitatis caracterem, & cum hoc etiam spirituales jurisdictionem: caracter enim iste est titulus spiritualis; hic autem nunquam extinguitur, cum nullo alio titulo exigantur aut exigi possint decimæ, quam quòd fidelibus sacra ministrantur, ac per earum solutionem supremum Dei dominium & liberalitas rerum omnium largitoris maximi agnoscitur; qui titulus absque dubio spiritualis est.

Neque obstat, quod Aug. Barbo- 619
sa *ad l. 3. C. de Episc. & Cler. n. 6.* aliique ab ipso citati asserunt, regia (Hispaniæ & Galliæ) Tribunalia privativè cognoscere de decimis & tertijs, quæ concessione Rom. Pontificum ad seculares Principes aliòsque privatos pertinent, & eò-

Pp 2 rum

rum patrimonio incorporata sunt. Hoc enim procedit tantum de consuetudine illorum regnorum, hæcque privilegio SS Pontificis nititur, ut patet ex dictis *n. 578. 592. & 594.* Accedit, quod consuetudo illa, ut ostendit Petr. Barbosa *in l. Titia 35. ff. sol. matr. n. 44.* non procedit de decimis in feudum concessis, sed solum de illis, quæ pleno jure & absolutâ donatione in Principes translatae sunt, quales Hispani esse dicunt tertias decimarum suis Regibus concessas. Ex quibus illatio fieri non potest ad alias decimas, quas laici percipiunt: cum hæ tantum censeantur concessæ in feudum, nisi de contrario constet, ut patet ex dictis *n. 598. & 614.* At de decimis in feudum concessis cognoscit solus Iudex sacer, juxta dicta *n. 590. & 610.* Et quidquid demum sit de consuetudine aliorum locorum & quo jure vel privilegio ista nitatur, in Bavaria nostra, tametsi decimæ factæ sint juris laici, juxta Concordata, ut modo ostensum est, non excluditur Iudex sacer.

620 *Affert. XI.* Si decimæ à laico revertantur ad Ecclesiam, solus Iudex Ecclesiasticus est competens, si Parochus super iisdem convenitur, aut laicum ipse petitorio vel possessorio acquirendæ convenit. Ratio est: quia decimæ ad Ecclesiam reversæ primigeniam naturam recuperant, ut constat ex dictis *n. 472.* ergo de ijs cognoscere non est

Judicis laici, tametsi reus sit laicus, juxta dicta *n. 609. 611. & 612.* Quæ ratio maximè locum habet, si laicus eas solum in feudum habuit, uti in dubio, & nisi de contrario constet, habere præsumitur juxta dicta *n. 598. & 614.* quando enim vasallus feudum in manus domini refutat, dominium utile cum proprietate consolidatur, & decimæ ad Ecclesiam reversæ plenissimo jure ad eam pertinent, & sic de iisdem tanquam de re sacra cognoscere est Judicis solum sacri, ut constat à fortiori ex eo, quod illæ ad tribunal solius Ecclesiæ pertinent, quando ususfructus est penes vasallos laicos, juxta dicta *n. 590. & 610.*

Neque admittere hinc est, quod asserit Illust. D. Schmid *ad cit. tit. 28. art. 17. n. 4.* rem dependere à voluntate laici decimas Ecclesiæ restituentis, utrum videlicet eas reverti velit ad pristinam naturam, an manere laicales; neque illud prius præsumendum, sed specialiter probandum esse. Ut enim decimæ ad primævam suam naturam revertantur, opus non est voluntate laicorum, à quibus illæ ad Ecclesiam redeunt, cum nunquam à spirituali jure omnino separantur, utpote à quo necessario semper dependent, ut patet ex dictis *n. 593. 594. & 617.* Unde ad recuperandam pristinam naturam juxta dicta *n. 492.* sufficit cessare jus, quod laico in eis competeat: hoc autem jus cessat, dum Ecclesiæ relli-

restituuntur. Quin bona etiam purè temporalia & laicalia, si in Ecclesiam transferuntur, fiunt Ecclesiastica, libera, & exempta à jurisdictione seculari, nisi hæc expressè reservata laicis fuerit, dum illa Ecclesiæ concederentur, ut cum Felino ac communissima aliorum tradunt Azor *p. 1. c. 13. q. 1.* Suar. *in Defens. Fidei contra Reg. Anglia l. 4. c. 20. à n. 6.* & Thom. Delbene *de Immun. Eccles. c. 5. dub. 15. à n. 40.*

622 Assert. XII. Si decimæ, quæ erant penes laicum, perveniant ad Clericum, v. g. ex testamento paterno, legato, emptione &c. conveniri super iisdem nequit Clericus nisi coram Iudice Ecclesiastico. Assertionis veritas patet ex auctoritate & ratione *n. 606. & 607.* adductà. Distinguit Illust. D. Schmid *ad tit. tit. 28. art. 17. Stat. Bav. n. 3.* dicens, conveniri in tali casu Clericum coram solo Iudice sacro posse, si actio intenteretur personalis; coram Iudice verò etiam seculari, si actio sit realis: eò quòd juxta ea, quæ tradit *semicent. 2. contr. 11. à n. 3.* de consuetudine tribunalium actione reali conveniri possint ac soleant Clerici coram Iudice seculari. In qua controversia æquisimè hic auctor statuit, de Jure communi verissimam esse sententiam; quæ asserit, Clericum neque actione reali conveniri coram laico Iudice posse: conveniri enim non posse, manifestum est ex Juri-

bus citatis suprâ *n. 573.* ac fusè probatur à Covarr. *Pract. c. 31. n. 4.* Suar. *l. c. tot. c. 14.* præsertim *n. 11. & c. 17. à n. 8.* Marta *de Jurisdict. p. 4. casu 125.* Delbene *l. c. c. 5. dub. 2. sect. 2. & c. 9. dub. 35.* Aug. Barbof. *l. 1. Fur. Eccl. c. 39. §. 2. à n. 107.* Menoch. *remed. 3. retin. poss. à n. 324.* Ranbek *in Panoplia disp. 2. c. 3.* Quæ à Gaillio aliisque ex Jure civili afferuntur, nihil probant, ut benè ostendunt cit. DD. neque enim leges adductæ benè ad casum nostrum applicantur, & si de illo loquerentur, earum decisio non valeret, cum constet, Constitutionibus secularium Principum immunitatem Ecclesiasticam & privilegium fori Clericis concessum tolli non posse. Hinc isti fundamento ex legibus civilibus petito alij ex adversarijs meritò diffisi afferunt solam consuetudinem. De hac autem hîc disputare animus non est. Aliqua duntaxat de ea annotanda videntur, iudicio tamen super eadem suspensio. Primum est, hanc consuetudinem tanquam irrationabilem ac invalidam damnari à Canonistis, ac pluribus legistis, quos afferunt & sequuntur Marta *cit. p. 4. casu 64.* Suar. *cit. l. 4. c. 32. per tot. & c. 34. n. 12.* Belbene *l. c. c. 1. dub. 15.* ubi eam multis rationibus oppugnant, præcipuè ex *c. Clerici de Judic. c. Cum terra de Elect. c. Ad nostram, & c. Cum inter de Consuet. ac Auth. Cassa C. de SS. Eccles.* Alterum est, quòd Clericus trahi ad Iudicem

laicum non possit, tametsi super sola possessione aut nudo facto agatur, v. g. an solverit decimas, ut observat idem Illustr. Auctor *l. c. n. 7.* Rationem dat: quia licet spiritualitas decimarum hinc nullam considerationem mereatur, cum de inquirendo nudo facto agatur, meretur tamen personæ seu rei Clerici qualitas, ut causa ad Judicem Ecclesiasticum remittatur, cum persona Clericalis ab omni seculari inquisitione & judicio sit immunis, nec super re agi possit contra Clericum, quin citetur & respondere cogatur; quæ jurisdictio & vis coactiva Judici seculari in Clericum non competit. At hæc ratio, uti patet, æque procedit in casu, quo Clericus circa temporalia convenitur actione reali. Tertium est, in Recessu Concordatorum tunc solum Judicem etiam laicum admitti in causa decimarum, quæ

jam effecta sunt juris laici, ubi uterque vel reus tantum laicus est, ergo si reus est Clericus, excluditur Judex laicus, ut fusiùs dictum est supra n. 606. & seqq. Unde consequens est, quod tempore conditi Recessus vel non fuerit illa consuetudo conveniendi Clericum actione reali, vel quod per illum fuerit reprobata: aliàs casus iste Clerici actione reali conventi non fuisset omissus, nec Judici laico in ipsum hac actione conventum negata jurisdictio. Hæc ex Legibus, Doctoribus, & ratione de consuetudine Clericos coram Judice laico actione reali conveniendi, in medium attulisse, uti nec alijs, ita nec mihi apud æquos & sapientes rerum æstimatores vitio erit: absolutum verò de ea judicium ferre, non meum, ut dixi, sed aliorum, ac præcipuè summæ Sedis esto.

CAPUT II.

De Jure & Actione Decimatorum.

QUÆSTIO I.

Quale Jus Decimatori in Decimis competat.

SUMMARIUM.

623. Decima multiplici titulo debetur.

624. In decimis separatis Paro-

chus jus proprietatis habet.

625. An etiam ante separationem, controversum est.

626. Ita.

626. Statuitur, non habere.

627. Dominium quoddam utile plurimi concedunt.

628. Afferitur contrarium.

629. 630. Solvuntur opposita.

631. Possunt tamen peti decima ex fructibus, ad quemcunque isti pervenerint.

632. Conveniri pro illis potest, qui segetes injuste combussit.

633. 634. Nec non colonus, cujus culpa fruges perierunt.

635. Non tamen ille, qui fundum non coluit, aut culturam impedivit: nisi hoc factum sit in fraudem decimatoris.

623 **C**um Decima, ut dicitur *c. 14. h. t.* non ab hominibus, sed ab ipso Deo sint instituta, quasi debitum exigi possunt. Neque solum ut debitum Religionis, sed etiam Justitiae. Nec solum ut materialiter sumptu, seu quoad eam quantitatem, secundum quam praecise necessariae sunt ad sustentationem Ministrorum Ecclesiae: sed etiam ut formaliter accepta, seu quoad determinatam partem decimam, ut patet ex dictis *n. 42. & 43.* Ipsum porro jus decimandi supra jam stabilitum est *n. 27. & seqq. ac n. 332. & seqq.* Hic igitur agendum est de fructibus, quale nimirum jus in ipsis competat decimatori: eum in finem, ut pateat, quae eidem competat forensis actio.

624 **A**ffert. I. In decima fructuum parte a reliquo cumulo separata Parochus habet jus plenum ac proprietatem. Ita tenet concors omnium sententia, estque obvia ratio: quia nihil deest ad verum dominium; non quidem ex parte decimatoris & Parochiani solventis: habet enim iste voluntatem fructus in illum transferendi, cum in

hunc finem eos separet; illi vero habet & titulum & voluntatem acceptandi: neque ratione traditionis, cum ista juxta *l. ut inter 23. C. de SS. Eccles.* ad acquirendum Ecclesiae dominium non sit necessaria: sicut necessaria non est heredi hereditatem agnoscenti juxta *l. cum heredes 23. ff. de acquir. possess.* Nec legatario, cui determinata res legata est, uti sumitur ex *l. a Titio ff. de Furtis, & l. si tibi hom. S. cum servas ff. de Legat. 1.* Idemque dicendum videtur de decimatore laico, nec non fructuum emptore, & conductore: tum quod illos percipiunt non suo nomine, ut dictum est *n. 594. & 618.* sed Ecclesiae, & sic huic potius fit solutio, ad quam apprehensione, ut diximus, opus non est: tum quod separatio eum in finem facta, ut jam non Parochianus, qui solvit, sed decimator illos habeat, videtur sufficere ad fictam traditionem aequae, ac si fundum venditum emptori eminus demonstro, aut claves ad horreum trado, aut debitorem meum jussero id, quod mihi debet, tibi tradere.

Ab

625 An verò Ecclesia verum ac propriè dictum jus habeat in decimis etiam ante separationem à reliquo cumulo, controversum est inter DD. Affirmant post Panorm. ac alios Azor tom. 1. *Instit. Mor. l. 7. c. 23. q. 9.* & Leander à SS. Sacram. p. 3. *Moral. tr. 6. disp. 2. q. 10.* Rationem dant I. Juxta c. *Tua 26. h. t.* Deus decimas & primitias suas esse asseverat. at pronomen *suum* dominium significat. *l. 27. §. 2. & l. 34. prin. ff. de Auro, argent. legat. l. 71. ff. de Legat. 3.* Pariter juxta *Can. 5. 16. q. 7. Omnes decima terra, sive de frugibus sive de pomis arborum, Domini sunt.* Et juxta S. August. *sermon. 219. de Temp. relat. Can. 66. 16. q. 1. qui eas dare noluerit, res alienas invasit.* ubi Glossa V. *alienas* infert: ergo ante separationem sunt Ecclesia. nec enim debitor eas retinendo invaderet ut alienas, si in dominio ipsius, & non Ecclesie essent. II. Dominium rei donatæ vel legatæ acquiritur Ecclesie, ut modò dictum est ex *l. 23. C. de SS. Eccles.* absque traditione. ergo multò magis ex voluntate Dei & Ecclesie dominium decimarum transit in Ecclesiam ante traditionem vel separationem, cum efficacior sit voluntas Ecclesie, quàm privati donatoris. III. Sacerdotes. ut habetur *Can. Moderamine 23. 16. q. 1. sibi laudabiliter vendicant decimas, primitias &c.* Rei autem vendicatio non datur, nisi in rem propriam ab alio detentam,

l. In rem 23. ff. de R. V. ergo decimæ sunt in dominio Ecclesie etiam ante separationem. IV. Ecclesia potest agere contra quemcunque detentorem vel possessorem fructuum nondum decimatorum, juxta c. *Pastoralis 28. h. t.* atqui contra tertium agere non posset, nisi haberet actionem realem, & consequenter jus in re.

Assert. II. Decimæ non sunt in 626 dominio Ecclesie, antequam separatæ fuerint à reliquo fructuum cumulo. Ita omnes, si loquamur de pleno jure & directo dominio; re vera enim Panorm. aliique, qui in contrarium citantur, non dissentiunt, nec dissentire possunt: quia fructus sunt in dominio illius, qui eos colligit, & quidem omnes, cum non sit major ratio, cur unius potius partis, quàm alterius sit dominus, si nulla adhuc separata est aut designata pro decimis; nec Ecclesia unam potius prætereendere potest, quàm alteram. Hinc Ulp. *l. 2. ff. de Pollicit. si decimam*, inquit, *quis bonorum vovit, decima non prius esse in bonis desinit, quàm fuerit separata.* Est autem par ratio de decimis, quæ debentur ex præcepto Ecclesie: quia præceptum tantum statuit, ut decimæ solvantur, & non tollit dominium fructuum domino, decimatori tribuendo dominium certæ partis, cum in re nondum divisa non possit acquiri dominium determinatæ partis: nec fructus facit esse

com-

communes inter Parochianum & decimatorem, sicut fit, quando plures habent dominium totius hereditatis nondum divisæ, aut quando fit confusio plurium rerum ad diversos dominos pertinentium; hujus enim communis dominij & fructuum indivisim ad plures pertinentium nullus titulus, nullaque efficax ratio afferri potest. Plura alia argumenta affert Suar. c. 36. n. 5. & seqq.

627 Afferunt quidem plerique Th. Th. & Canonistæ, & in primis Suar. l. c. n. 8. Less. l. 2. de Just. c. 39. n. 15. Palao tr. 10. disp. un. pun. 2. n. 4. Fagundez in V. Præcept. Eccl. l. 1. c. 6. n. 4. Pirrhing h. t. n. 154. Leüren p. 1. Fori Benef. q. 498. n. 2. tametsi Ecclesia non habeat plenum jus & directum dominium in decimis nondum separatis, habere nihilominus jus non merè personale, sed in re, & dominium quoddam utile. Unde inferunt, competere ipsi utilem vindicationem: sicut, inquit, usufructuarius habet dominium utile in usufructu sibi legato: Rationem dant: quia apud quemcunque fructus non decimati extant, Ecclesia potest ex illis decimam partem detrahare, ut constat ex c. Tua nobis 26. c. Pastoralis 28. & c. Cum non sit 33. h. t. ubi ratio additur: Quoniam res cum onere suo transit. Quod signum est, verum fructuum dominium Ecclesiam in illis habere, eo ipso, quod onus illud inhæret fructibus, sicque est onus

reale, & per consequens jus, quod habet, est jus in re. Verum hæc quoque opinio Juri parum conformis esse videtur.

Affert. III. Ecclesia non habet 628 aliquod jus in re ante separatas aut saltem designatas decimas. Ita docent Germon. de sacr. Immunit. l. 1. c. 14. à n. 16. Rebuff. q. 3. de Decim. n. 16. & 17. ac q. 9. à n. 6. Moneta c. 8. q. 3. n. 34. Eadem certè rationes (ut consideranti patebit) quibus DD. num. præc. allegati probant, verum & directum dominium plenumque jus in decimis non competere decimatori ante earum separationem, pugnant contra illud jus in re, ex quo utilem decimatori vindicationem concedunt; ut enim aliquid etiam utiliter vindicetur, debet illud esse res certa & determinata, quæ demonstrari & vindicari possit l. 6. ff. de R. V. ibi: si in rem aliquis agat, debet designare rem. Hinc etsi legatario præter actionem hypothecariam & personalem ex testamento competat rei vindicatio §. sed olim 2. Inst. de Legat. hoc tamen solum procedit, si res certa legatur: nam si legatur solum quantitas, seu res in genere, aut alternativè, non competit rei vindicatio, sed actio solum personalis: quia tunc propter incertitudinem non transferatur dominium, nisi factâ declaratione. l. Hujusmodi 84. §. 9. ff. de Legat. 1. Pariter usufructuarius fructus non facit suos, ac per consequens

Q sequens

sequens vindicare nequit, nisi postquam eos percepit, quod fit, si ipse vel alius nomine ipsius eos solo separaverit. §. *Is vero* 37. *Inst. de R. D. l. Qui scit* §. 1. *V. Prætereā ff. de Usur. l. Defuncta* 58. *ff. de Usufr.* Hinc adversarij bene quidem instituunt paritatem inter decimatorem & usufructuarium, sed malè inde pro se argumentantur: nam sicut huic non competit rei vindicatio, nisi postquam fructus fecit suos, ita nec illi, nisi fructus pariter fecerit suos; quod non fit nisi per separationem. Accedit, quòd *c. Ex aransmissa* 23. *h. t.* supponitur, fidelibus ea omnia, ex quibus decimas erogare tenentur, acquiri: habent ergo jus in fructibus omnibus ante decimarum separationem, & non Ecclesia. Et *Can. Decima* 19. *q. 1. ac c. Tua nobis* 26. *h. t.* decimæ comparantur tributis: at in ijs, quæ tributi nomine debentur, Princeps jus non habet, antequam solvantur. Denique *c. Parochianos* 14. *h. t.* solum dicitur, decimas tanquam debitum exigi posse: illa autem, quæ nobis debentur, nostra non sunt, antequam solvantur, & actione in rem peti non possunt. Hinc Speculator *l. 4. partic. 3. tit. de Decim. n. 5.* fatuos esse dicit, qui dicunt, decimas sibi deberi, simulque agunt rei vindicatione.

Neque obstat, quòd quis tertius, ad quem fructus indecimatim pervenerunt, conveniri à decimatore possit: quia hinc non sequitur,

dari actionem in rem; sed solum, quòd personalis in rem scripta, competens adversus quemcunque eorum possessorem. Nam Ecclesia quidem vult, ut ex fructibus solvantur decimæ, ac proinde à quocunque, ad quem illi perveniunt: non tamen propterea in illis sibi aliquod jus constituit, sed solum obligat personas, à quibus detinentur. Pariter non obest, quòd juxta §. *si quis in aliena* 34. *Inst. de R. D.* & *l. quæ ratione* 9. §. 2. *ff. de acq. rer. dom.* utilis vindicatio competit illi, in cujus tabula alter pinxit imaginem, & per picturam acquisivit dominium tabulæ; & quòd similiter juxta *l. Idem Pomponius* 5. §. 3. *ff. de R. V.* illi, cujus arbor in alterius fundum translata radices ibi misit, nihilominus datur utilis in rem actio, tametsi arboris dominium non amplius habeat; & quòd in alijs quoque casibus conceditur actio in rem ei, qui non est dominus, juxta *l. Prator* 7. §. 5. *cod. l. agri* 1. *in fin. ff. si ager vectigalis*, & *l. Tutor* 16. §. 2. *ff. de Pign. act.* Non, inquam, hoc obest; quia etsi in hisce casibus ex peculiari legis dispositione detur rei vindicatio illi, qui non est dominus, datur tamen actio solum in rem certam, & quæ demonstrari possit, quæ certitudo semper ad actionem in rem est necessaria: at ante separatas decimas non dantur certi fructus, qui vindicari possint, cum Parochianus non debeat hunc potius vel illum

illum manipulum decimatori, quàm alium; sicut qui debet centum ex mutuo vel empto, non debet potius ista centum quàm alia, ac propterea actione in rem conveniri nequit, sed solum personali.

630 Equè parum probant dominium decimarum ea, quæ n. 625. pro eodem adducuntur. Nam Decimæ & Primitiæ Dei quidem sunt, non tamen sequitur, quòd colonus fructuum omnium, quos percipit, dominus non sit; sicut ex eo, quòd res quoque ceteræ omnes sint sub dominio Dei, consequens non est, quòd dominium earum non habeat homo. Primogenita, Primitias, & Decimas, idè sua vocat DEUS *Levit. 27. Exodi 13. Num. 18.* quòd ex voluntate & præcepto ejusdem offerri debebant, non quòd dominio offerentium eximerentur, & transirent in dominium Sacerdotum, antequam essent oblata. Imò dum dicit DEUS *Exodi 22. Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere*, non obscure significat, eas fuisse populi, antequam hic eas obtulisset; nec enim dixisset *tuas*, si populus eas in suo dominio non habuisset, antequam daret. Eodem ergo sensu loquitur Ecclesia, dum debitas sibi decimas aut suas esse asseverat. Dum verò S. August. dicit, eum, qui decimas dare noluerit, res alienas invadere, Tò *alienum* accipit in sensu improprio & solum æquipollenti, eo modo, quo S. Chrysostr. aliique

PP. eos, qui superflua negant pauperibus, vocant fures, raptores, homicidas; quâ dicendi ratione neutiquam significatur, quòd pauperes ante acceptas elemosinas jus quoddam in illis habeant. Quòd dominium rei donatæ aut legatæ acquiratur ante traditionem, solum tunc verum est, quando species, seu res certa eidem ex donatione vel legato debetur, ut patet ex *l. 2. §. fin. ff. de Pollicit.* At ante separationem decimarum certum fructus Ecclesiæ non debentur. Quando *cit. Can. Moderamine* S. Gregor. M. dixit, quòd Sacerdotes sibi vendicent decimas & primitias, locutus non est de actione civili, quæ *rei vindicatio* dicitur, sed usus est illâ voce pro *usurpare & appropriare*, quo sensu illa propriissime sumitur à Grammaticis, ac etiam in Jure Canonico *c. quia nonnulli 3. de Cler. non resid.* aliàs etiam Primitiæ (nam de his quoque loquitur S. Pontifex) actione in rem peti possent: quod tamen apertè falsum est, cum harum nomine nec certa quantitas, uti in decimis, nec species seu certa res debeatur. Ex eo denique, quòd Ecclesia, ut mox dicetur, agere potest contra quemcunque fructuum nondum decimatorum possessorem, solum sequitur, ut dictum est, quòd competat actio personalis in rem scripta.

Assert. IV. Ecclesia potest petere decimas ex fructibus, ad quem-

Q 9 2 cun-

cunque isti pervenerint. Assertio est manifesta ex *c. Cum non sit 33. h.t.* ubi postquam statutum fuerat, *ut in prerogativam domini generalis (divini) exactionem tributorum & censuum precedat solutio decimarum*, mox additur: *vel saltem hi, ad quos census & tributa (id est, fructus censibus & tributis subjecti) indecimata pervenerint (quoniam res cum suo onere transit) ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Ecclesijs, quibus de jure debentur.* Et *c. Pastoralis 28. eod.* dicitur: *fructus autem ipsos alienari non posse credimus, nisi cum onere decimarum.* Idem supponitur *c. Tua nobis 26. eod.* Tres autem serè modi sunt, quibus fructus non decimati ab alio, quàm fundi domino aut usufructuario, vel emphyteuta &c. occupari possunt. Primus est, quando quis eos furatur aut rapit. Quo casu, ut benè observat Suar. *cit. c. 36. n. 11.* omnes restituendi sunt domino, nec benè faciet fur aut raptor, si domino novem partes restituat, & decimam Ecclesiæ: quia non potest ipse suâ auctoritate decimam ab alio debitam ex illius bonis solvere, cum nec ipse Parochus, ut supra dictum est, propriâ auctoritate eam occupare possit. Poterit tamen Ecclesia compellere dominum fructuum ad eos vindicandos, & solvendam postea inde decimam. Quòd si is in hoc negligens aut impotens sit, conveniri ipse fur

aut raptor potest. Et hic propriâ auctoritate solvere decimas Ecclesiæ potest, si videt à domino non solvendas. Alter modus est, quando quis à domino emit, accipit in solutum &c. fructus non decimatos, sciens videlicet, nondum esse decimatos, nec animum decimandi habens. Tertius, quando accipit bona fide vel existimando jam esse decimatos, vel animum decimandi habens. In utroque hoc casu petere Ecclesia potest decimas à novo fructuum possessore: quia res transit cum suo onere, & fructus non nisi cum onere decimarum alienari possunt, id est, obligatur omnis ille, ad quem perveniunt non decimati. Liberum tamen est Ecclesiæ, decimas immediatè petere à priore fructuum possessore: quia est primarius debitor, & non potuit se illo onere liberare sine consensu Ecclesiæ, ut ait Suar. *l.c. n. 12.* loquens quidem expressè solum de secundo casu: verum est eadem ratio etiam de tertio. Non tamen hinc sequitur, quòd Ecclesia in ipsis fructibus non decimatis jus aliquod habeat, ut patet cum ex rationibus *n. 626 & 628.* allatis: tum ex eo, quòd obligatio solvendi decimas ex fructibus percipiendis transit cum fundo decimis obnoxio ad quemcunque possessorem etiam Infidelem, quin Ecclesia jus aliquod in fundo habeat; eâ ferè ratione, quâ hæres, aut legatarius, qui gravatus est à testatore ex hæ-

redi-

reditate vel legato fundare v. g. Beneficium, aut Ecclesiæ vel hospitali pensionem solvere, hanc solvere tenetur aut illud fundare, quin Ecclesiæ in bonis hæreditarijs jus aliquod competat. Pariter ergo ex eo, quòd ex fructibus debeantur decimæ, ad quemcunque illi pervenerint, non sequitur, quòd ante separatas decimas jus in illis Ecclesia habeat.

632 Ex dictis consequens est I. quòd agere Ecclesia possit contra eum, qui segetes injustè combussit, vel succidit arbores, quæ fructus jam habuerunt: jus enim jam habuit Ecclesia ad decimas inde petendas, nec minùs eam damnificavit, qui combussit aliòve modo destruxit, quàm qui rapit aut detinet; cùm ergo ab hoc peti decimæ possint, poterit pariter peti ab illo earum æstimatio. Atque ita post Innocent. Panorm. Joan. Andr. ac alios tradunt Covarr. in Reg. Peccatum p. 2. §. 8. n. 12. Suar. cit. c. 36. n. 16. Azor p. 1. l. 7. c. 23. q. 9. Laym. l. 6. tr. 6. c. 2. n. 4. & 5. Leander à SS. Sacr. p. 3. Moral. tr. 6. disp. 2. q. 14. Fagundez in 5. precept. Eccl. c. 6. n. 8. contra Palao tr. 10. disp. un. pun. 2. n. 9. & Leuren p. 1. Fori Benef. q. 496. n. 6. qui pro se citant Molinam Theol. sed malè, cùm de hoc casu non loquatur.

633 Consequens est II. teneri colonum ad compensationem Ecclesiæ faciendam, si collectis jam frugibus & in eo statu positis, quo tenetur

solvere decimas, eas culpabiliter non solvit, & ex hac mora fruges pereunt. Ita docent S. Thom. 2. 2. q. 87. a. 2. ad 4. Glossa in c. Cum homines h. t. v. fructibus collectis. Alensis p. 3. q. 51. membr. 5. ad penult. Rebuff. q. 12. n. 5. Suar. l. c. n. 21. Leander l. c. q. 18. ac passim alij. quia tunc jam debentur decimæ, quas cùm ille suâ morâ Ecclesiæ subtraxerit, consequens est, quòd eidem ad compensationem teneatur.

Consequens est III. pariter ad compensationem Ecclesiæ teneri colonum, si in colligendis fructibus jam natis & pendentibus fuit notabiliter negligens, aut non restitit vel bestijs vel hostibus eos perdentibus, cùm facile impedire damnum potuisset; aut omnino eos colligere noluit. Sequitur ex ratione illatâ n. 632. & traditur à S. Thoma l. c. Soto l. g. de Just. q. 4. a. 2. ad 4. Leandro l. c. q. 18. Eximunt à compensatione colonum negligentem Suar. l. c. n. 20. Filliuc. tr. 27. c. 11. q. 7. Palao l. c. ac alij. Verùm non apparet, quomodo obligetur ad compensationem is, qui comburit segetes, & non etiam colonus, cujus gravi negligentia pereunt: unius enim æquè ac alterius culpa perdit Ecclesia, ad quod exigendum jus habet, & uterque tenebatur hoc ipsi conservare & non pessumdare, non minùs quam si collecti jam fuissent, fructus. Cùm ergo ex sententia Sua-

rezij detur obligatio compensandi, si ex mora culpabili fructus jam collecti pereunt, aut si ipse vel alius segetes & fructus pendentes comburit, aliòve modo positivè destruit, dabitur ista obligatio etiam tunc, quando segetes gravi ipsius negligentia pereunt. Neque obest, quod ait, Ecclesiam solùm obligare ad dandas decimas ex fructibus collectis, ut habetur *c. Cum homines 7. h. t.* & sic contra ejus jus non agi nisi fructibus jam collectis. Hinc enim sequeretur, quòd non teneatur ad aliquam compensationem Ecclesie faciendam, qui segetes & fructus adhuc pendentes ac nondum collectos comburit: hoc autem est contra ipsummet Suarezium. Sensus igitur *cit. c. 7.* non est, quòd ante collectos fructus nullum jus habeat Ecclesia, sed tantùm, quòd statim, ut dicit textus, solvendæ sint decimæ collectis fructibus, nec ultrà differri solutio possit. Quando enim nati sunt fructus, & dum adhuc pendent, cedit dies, id est, incipiunt deberi decimæ: quando verò fructus sunt collecti, venit dies, id est, peti possunt decimæ & solvendæ sunt. Et hoc duntaxat *cit. c. 7.* asseritur. Unde sequitur, quòd jus Ecclesie non solùm tunc lædatur, quando fructus jam collecti ante decimas solutas destruuntur vel auferuntur; sed etiam, quando fructus pendentes comburuntur, vel negligentia illius, qui conservare debuit, pereunt.

Consequens est IV. quòd non teneatur ad aliquam compensationem Ecclesie colonus, qui non colit fundum, nec ille, qui colonum à colendo impedit, vel alio modo obicem ponit, ut aut nulli aut pauciores vel minores ac deteriores fructus proveniant. Et ita cum communi tradunt Suar. *l. c. n. 20.* Leander *l. c. 9. 19.* Molina *de Just. tr. 2. disp. 49. n. 1.* Lessius *de Just. l. 2. c. 39. n. 15.* Palao *l. c.* Ratio patet: quia Ecclesia jus ad decimas non habet, nisi ex fructibus, si ve supposito, quòd isti proveniant; non verò, ut fundus colatur, & fructus producantur. Benè tamen notat Lessius *l. c.* si quis agricolam à cultura vel alià quapiam ratione proventum frugum impediret ex odio decimatoris, & in ejus fraudem, talem à compensatione faciendâ non excusari, cum juxta comunem Doctorum sententiam, quam Card. de Lugo *disp. 18. de Just. n. 91.* dicit esse verissimam, compensationem facere teneatur, qui vi vel fraude impedit v. g. pauperem ab eleemosyna vel Clericum à Beneficio obtinendo: tamen si enim isti jus nec in re nec ad rem habeant; habent tamen jus conditionatum habendi eleemosynas & Beneficium, si dentur, & jus absolutum, ut per vim aut fraudem non impediatur potentia & spes, quam habent. Æquale autem jus habet Ecclesia. Idemque dicendum videtur de ipso fundi domino, vel usu-
fructua-

fructuario, si ex malitia & in fraudem decimatoris culturam negligat: etsi enim liberum sit domino fundi, emphyteutæ &c. eum colere, vel non, vel hoc potius modo quàm alio, id tamen ipsi concessum est vel ob impotentiam, quia aut omnino colere nequit, aut hoc tantum modo & non alio, vel ob utilitatem, ut supra dictum est n. 40 r. ac traditur in Statut. Bavar. tit. 28. art. 1 s. non tamen id potest in odium & fraudem decimatoris. Illud indubitatum esse videtur, quod post Panorm. aliósque tradit Suar. l. c. n. 21. ac aperte sumitur ex c. 178

aliquibus 32. h. t. posse moneri ac compelli Parochianos, si ex malitia vel negligentia culturam omitant, ut per se vel fideles & industrios colonos aut conductores eam faciant, ne ipsorum culpâ aliquid decedat Ecclesiæ alterive decimatori. Estque decisum in Bavaria lib. 4. tit. 16. der alten Landts Ordnung/ ac confirmatum cit. tit. 28. art. 1 s. des Landts Rechts/ dum ibi supponitur, utilitatis solùm causâ omitti culturam posse, videlicet ut fundus ad aliquod tempus quiescat, quò postea uberiores fructus reddat.

QUÆSTIO II.

Quæ Actiones competant Decimatori?

SUMMARIUM.

636. Utilitas questionis proponitur.	cujus dolo factum est, ut non solverentur.
637. Si decime separate sunt, competit rei vindicatio.	642. Confessoria agitatur, si lis est inter decimatorem & colonum.
638. Si nondum separate sunt, non competit actio in rem.	643. Clerico adveni Parochiam competit remedium adipiscenda.
639. Competit tamen Confessoria & Interdictum Uti possidetis.	644. Turbatus in quasi possessione agit interdicto Retinenda.
640. Et Condictio ex Canone.	645. Spoliatus remedio Redintegranda aut Recuperanda.
641. Actio de dolo contra tertium.	

636 Cum agi in causa decimarum diversimodè possit, nimirum vel de jure decimandi, & quidem aut petitorio aut possessorio judi-

cio; vel de ipsis fructibus & decimis, iisque aut jam separatis aut nondum separatis: idcirco pro diversitate intentionis actoris, ac ipsius

sus rei, quæ petitur; quin modi quoque, quo petitur, diversæ actiones intendi possunt ac debent. Et quamvis, ut ait Hostiensis in c. 14. b. 1. Canonistæ non multum curent de formis petendi, cum in Judio Ecclesiastico sufficiat factum proponi juxta c. *Dilecti* 6. de *Judicijs*, ubi Alexand. III. Judices sacros alloquens ait: *provideatis attentius, ne ita subtiliter, sicut à multis fieri solet, cujusmodi actio intentetur, inquiratis, sed simpliciter & pure factum ipsum & rei veritatem, secundum formam Canonum & sanctorum Patrum instituta, investigare curetis.* Quamvis item in curijs etiam secularibus, saltem de consuetudine, necesse non sit in libello exprimi nomen actionis, sed sufficiat factum ita narrari & concludi, ut, quid & ex qua causa petatur, reo liquere possit: quia tamen, uti notum est, plurimum refert, quæ actio intentetur, ac Judex, si plures competunt, unam eligere debet, eamque, quæ actori magis est proficua, cum iste justitiam omni meliori modo sibi administrari petat, idcirco expedit distinctè hic singulas actiones, quæ decimatori competunt, recenseri.

637 Affert. I. Si pars decima à reliquis fructibus separata jam est, competit decimatori rei vindicatio contra quemcunque, apud quem illa extat. Ita tradunt omnes, patetque ex dictis n. 624. Si furto subducta fuit, competit etiam actio furti

& conditio furtiva, juxta *l. fin. Inst. de Oblig. qua ex delict.* & posterior quidem etiam adversus hæredes furis, tametsi de re furtiva nihil ad ipsos pervenerit. *l. si profure 7. §. 2. & l. 9. ff. de Condict. furt.* ita ut si res extat, condicatur cum omni interesse *l. 3. ff. eod.* si verò non extat, restimatio petatur. *l. 8. ff. eod.* Si vi & dolo ablata sunt decimæ seu raptæ, præter actionem furti competit actio *vi bonorum raptorum*, intra annum à rapina commissa quadrupli, post annum simpli, ita tamen ut illi quadruplo ipsa res rapta insit. *prin. Inst. de vi bonor. rapt. & l. 2. §. 13. ff. eod.* Non tamen datur in raptoris hæredes cæterosque successores, quia est actio poenalis, *cit. l. 2. §. 27.* Quòd si agatur furti manifesti (quod fieri posse, cum Hoto-manno, Wefenbecio, ac alijs tenet ac latè probat Harpprecht. *Inst. eod. à n. 9.*) tollitur hæc actio *vi bonorum raptorum*, & è contrâ. Sin verò agatur furti occulti, tunc, quia actio furti competit ad duplum, agi nihilominus potest *vi bonorum raptorum* intra annum ad aliud duplum. *l. 1. ff. eod. & Gloss. prin. Inst. eod. V. furti.* Porrò annus, intra quem ad quadruplum agi potest, non est continuus, sed utilis, constans videlicet ex diebus utilibus, quibus experiundi facultas est. *l. 1. ff. qua in fraud. creditor. & l. 1. ff. de divers. temporal. præscript.* ibique Gothofred. Govean. *lib. 1. var. lect. c. 10.* Heigius *prin. Inst.*

Instit. de vi bon. rapt. n. 10. Harpprecht. *ibid. n. 16.* Si denique decimæ dolo aut culpâ alicui perierunt, competit decimatori actio damni injuriâ dati ex tertio capite legis Aquiliæ ad æstimationem, quanti decimæ diebus 30. proximis retrò fuerint, juxta §. *Illud palam* 14. *Instit. de L. Aquil.*

638 Afferunt. II. Si decimæ nondum sunt separata à reliquis fructibus, non competit decimatori actio in rem, ut constat ex dictis n. 628. & 629. sed conditio ex canone, quæ et si sit personalis, est tamen in rem scripta, & competit non tantum adversus fructuum dominum, sed etiam adversus quemcunque, ad quem fructus indecimati pervenerunt, juxta dicta. n. 631. Neque obest, si quis dicat, omnem actionem personalem esse ex obligatione, quæ vel ex contractu aut quasi, vel ex maleficio aut quasi nascatur. §. *omnium* 1. *Instit. de Action.* decimas autem non deberi ex contractu vel maleficio, aut quasi contractu vel quasi maleficio. Nam in primis actio in personam nascitur quidem ex contractu vel quasi, ex maleficio vel quasi; at non ex his solis, sed ex alijs quoque causis, juxta *cit. §. omnium* 1. & alijs quibusdam modis, & l. 1. *prim. ff. de O. & A.* Sic actio ad exhibendum est personalis, ut loquitur Ulp. l. 3. §. 3. *ff. ad exhibendum*, nec tamen ex contractu aut delicto vel quasi descendit, ut notat Harpprechtus ad *cit.*

§. 1. *Instit. de Action. n. 31.* Responderi potest secundò, eum, qui fructus indecimatos possidet, obligari ex quasi contractu ad dandas decimas, eò quod qui rem & fructus percipit, censeatur quasi contrahere eum Ecclesia, & cum colono, à quo eos indecimatos accipit, de decima persolvenda tanquam debita Ecclesiæ juxta c. 14. *h. t.*

639 Quia verò, qui decimas non solvit, Ecclesiæ jus decimandi aut negat aut aliàs turbat, idcirco in tali casu adversus illum etiam *Confessoriam* competere, afferunt Jason in §. *aque* 2. *Instit. de Action.* & Roffredus *tract. de libell. Jur. Camp. 4. rubr. quæ act.* Cùm hac actione non tantum servitutum, sed etiam cujuslibet alterius juris nomine, si non directè, saltem utiliter agatur. Unde si quis impedit, turbat, denegat, iniquè usurpat jus percipiendi decimas, oblationes, collectas, tributa, redditus, jus præsentandi, eligendi, instituendi &c. *Confessoria* locum habet, ut notant plerique Canonistæ in c. 19. & 26. *h. t.* Bald. in *rubr. C. de usufr.* Jason in l. *si priusquam ff. de nov. op. nunt. n. 3.* & 4. Bartol. in l. *si publicanus §. ult. ff. de Public. & Vectig.* Faber in §. 2. *Instit. de Action. n. 3.* Vultei in *ibid. num. 4. & 5.* Platea n. 23. Schneidervin n. 10. Harpprecht. n. 4. Costald. in l. 11. *ff. si servit. vend.* Althuf. l. 3. *Dicæolog. c. 9. n. 13.* ac alij. Ob eandem causam contra possessores fructuum decimam solvere

vere recusantes agi potest Interdicto *Uti possidetis* juxta Hostiensem ac alios in *c. Dudum* 31. *h. t.* Rebuffium *q. 9. n. 3. & 4. qui n. 5.* observat, & cum ipso Moneta *c. 8. q. 3. n. 31.* ac Franc. Leop. 2. *Thes. Jur. Eccl. c. 12. n. 26.* id verum esse etiam tunc, quando Parochus nullas adhuc ex isto fundo percepit decimas: eò quòd per Beneficij collationem & inductionem in possessionem effectus sit possessor omnium rerum & jurium sui Beneficij, per ea, quæ post Bart. & Aretin. in *l. cum heredes ff. de acquir. poss. Anchor. in reg. sine poss. ff. de R. l. in d. sol* 18. ac alios tradit Covarr. *l. 3. var. c. 16. n. 13.* Præterquam, quòd decimas exigit nomine suæ Ecclesiæ: hæc autem, etiam quando pastore caret, possidet omnia bona & jura ad Beneficium pertinentia, ut post Innocent. Bart. ac alios tradit idem Covarr. *l. c.* ac patet ex *l. Jubemus in fin. c. de SS. Eccles. & l. Raptores, c. de Episc. & Cler.* Agi posse Interdicto etiam *Unde vi*, sequitur ex communi doctrina Baldi, Speculat. Socin. Sen. ac aliorum, quos refert & sequitur Gaillius *l. 2. obser. 10. n. 5. & obser. 25. n. 1.* dum asserunt, quòd qui redditum vel censum annum solvere detrectat, aut servitia vel jura debita, possidentem spoliare dicatur, & sic contra eum rectè agi Interdicto *unde vi*, vel ex constitutione *l. si quis in tantam c. unde vi.* Notum autem est, decimas esse jura debita,

& quandam quasi annuam pensionem vel censum. Porrò contra morosos debitores aut renuentes solvere non solum agitur, ut solvant: quod modò debent; sed etiam ad futuras præstationes concludi potest, ut bene notat Rebuff. *q. 9. n. 13. & 17.* quemadmodum in servitutibus & annuis præstationibus fieri solet juxta *l. Non quemad. 3. ff. de Judic. l. Egi 12. si serv. vindic. & l. 1. §. 2. ff. de Usur.* Dicit igitur Parochus, se esse Curatum hujus loci, ratione cujus decimæ sibi debeantur, & cum Titius ibi habeat agros, ex quibus non solvit decimas, petere se eum condemnari ad solvendum præteritas, & ad continuandam deinceps solutionem, quamdiu ipse actor hujus Ecclesiæ Curatus fuerit, Judicis officium desuper implorando &c.

Assert. III. Conditio ex Canone 640 ne non solum competit contra quemvis fructuum possessorem, ut dixi *n. 638.* ac tradunt Rebuff. *cit. q. 9. n. 14.* & Moneta *cit. q. 3. n. 36.* cum communi omnium: sed etiam contra illum, qui fructus vel pendentes vel solo adhuc coherentes, vel jam separatos & collectos, dolo vel notabili negligentia destruxit, uti observat Pirhingius *h. t. n. 158.* & patet ex dictis *n. 631. & seqq.* Addit Joan. Andreas in *c. Commissum h. t. n. 5.* eum, qui dolo vel negligentia fructus pessumdedit, non excusari ex superveniente postea grandine aliòve simili infortunio, quo

quo illi fuissent perituri, eò quòd dolum vel culpam jam commiserit, & satis sit, quòd fructus poterant non perire. Quam sententiam ut verissimam passim tenent Theologi, dum universim ajunt, eum, qui damnum injurià dedit, teneri ad ejus compensationem, etiamsi res aliunde peritura fuisset; saltem si tempore damni dati non habebatur notitia de interitu rei aliunde ex causis naturalibus imminente. Rationem dant Molina *tr. 2. de Just. disp. 726. n. 2.* & Card. de Lugo *tom. 1. de Just. disp. 18. n. 76.* quia cum periculum illud ignoraretur, res tunc, quando destruebatur, in assumptione morali tantundem valebat, quantum, si peritura non fuisset. Unde totus illè valor per injuriam ablatus fuit, & damnum dans totius illius debiti reus factus est, atque idèd suscepit in se onus & obligationem totius debiti solvendi, à qua obligatione non excusatur, quòd eventus postea ostendit, rem, etiamsi à me destructa non fuisset, creditori vel domino nihilominus perituram fuisse, quia hoc non facit, rem minus valuisse eo tempore, quo injustè à me destructa fuit, & pro quo taxari debet valor damni illati. Addunt, etiamsi pròvideam, rem ab alijs injustè vel auferendam vel destruendam, si ego intactam relinquam, teneri me nihilominus ad totum damnum reparandum, si abstuli aut destruxi: quia sicut ille, qui damnum,

me non dante, daturus fuisset, teneretur ad ejus integram compensationem, ita ego pròveniens teneor integrè compensare, tanquam sola & integra causa totius damni injurià dati. Limitanda tamen videtur assertio quoad illas terras, ubi frequentia damna frugibus inferuntur ex causis naturalibus, grandine, inundatione, nimia nivium aut ferarum copià &c. Cum enim v.g. in aliquot locis, ijs maximè, quæ alpibus vicina sunt, alternis sæpe annis aut singulis biennijs vel triennijs segetes grandine sternantur, periculum hujusmodi & damnum censeri debet inter ordinaria, ac idcirco valor fructuum adhuc pendentium neutiquam tantus est, quantus est jam collectorum, & sic is, qui perdit adhuc pendentes, non est censendus tantum damni inferre, quantum, qui jam collectos auferat aut pessumdat. Igitur hinc locum habebit arbitrium boni viri, & condemnandus non erit reus juxta totum valorem, quem fructus de se habent, sed juxta spem, quam ad eos colligendos habuit colonus.

Assert. IV. Contra eum, qui ⁶⁴¹ decimarum debitori dolosè suavit, aliòve modo eum induxit, ut eas non solveret, competit actio de dolo ad damnum contingens ex illa sua suavione, consilio, mandato &c. Ita Rebuff. *cit. g. n. 13.* cum Innocent. ac alijs in *c. Dudum 31. h. t.* nisi decimæ ad dolosum pervenerint:

Rr 2

rint:

rint: tunc enim, quia alix actiones competunt, de quibus supra, cessat illa de dolo, utpote quæ est subsidiaria & extraordinaria. *l. Et eleganter 7. ff. de dolo malo.* Ordinarium autem remedium excludit extraordinarium. *l. 16. ff. de Minor. nisi extraordinarium sit pinguius, quale non est actio de dolo, utpote quæ solum datur in simplum, cum sit rei persecutoria, & nullam poenam contineat.* Oldendorp. *de Action. class. 6. act. 11. g. 7.* Mynsing. *in §. 31. Instit. de Act. n. 38.* Manzius *ibid. n. 9.*

642 Assert. V. Si lis est de proprietate juris decimandi inter duas Ecclesias, aliòve decimatores, agitur *Confessoria*, de qua supra *n. 639.* quia agitur de re incorporali. Ita Glossa, Hostiens. & Panor. *in c. Tua nobis 26. h. t.* Rebuff. *l. c. n. 13.* Moneta *l. c. n. 38.* Eadem est ratio de casu, quo Parochus, aliòve decimator asserit, sibi jus decimandi in his fundis competere; negat verò dominus fundi, emphyteuta &c. prætendens immunitatem ex privilegio, consuetudine, præscriptione &c. competit enim illi *Confessoria*, huic *Negatoria*, juxta *§. equè 2. Inst. de action.* Porrò quamvis agenti *Confessoria* probandum sit jus in re & quasi dominium, quod habere prætendit; si tamen actor est Parochus, sufficit, si probet, se esse Rectorem Parochiæ, intra cuius fines fundus decimalis est: quia fundatam habet in jure intentionem juxta dicta *n. 345. & 346.*

Assert. VI. Clericus aditâ Parochiâ agit possessorio adipiscendâ, & libello concludit, se esse Parochum loci, & idcirco ratione curæ animarum decimas sibi deberi, ac propterea petere adipisci illarum possessionem. Patet ex *§. 2. & 3. Inst. de Interdict.* ac in specie de decimis traditur à Rebuffo *q. 9. n. 1.* Moneta *c. 8. g. 2. n. 27.* Franc. Leo *p. 2. Theor. For. Eccl. c. 12. n. 28.* Sicque concludi potest etiam in alijs spiritualibus, ut tradunt DD. *in c. Accedens 23. de Accusat. & Panor. in c. Constitutis de Appell. in fin. ac c. Pastoralis colum. 3. de Caus. Possess.*

Assert. VII. Si Parochus aliòve decimator turbatur in possessione juris percipiendi decimas, agit Interdicto *Uti possidetis*, seu retinendæ, juxta tradita à DD. *in §. Retinendæ Inst. de Interdict.* docetque de decimis Rebuff. *l. c. n. 3.* Moneta *n. 30.* Leo *n. 25.* agitque hoc Interdicto non solum contra Parochianos, qui recusant solvere decimas; sed etiam contra alios Curatos, & Clericos tam Regulares quam seculares, ac universim contra quoscunque, à quibus in dicta possessione turbatur, ut iidem observant post Glossam, Hostiens. ac alios *in c. Dudum 31. h. t.*

Assert. VIII. Si Parochus aliòve decimator spoliatus est decimis, agit ad restitutionem juxta *c. ad decimas 2. de Restitut. spol. & concludit remedio Redintegranda ex Can.*

*Can. 33. q. 1. ut notant Rebuff. l. c. n. 2. Moneta n. 29. Leo n. 27. ac alij. Et quidem non tantum agit adversus ipsum spoliatorem, sed etiam adversus quemcunque decimarum possessorem etiam bonæ fidei, sive cum vitio, & absque titulo, sive cum titulo ad ipsum pervenerint: idque ad 30 annos. Quod pinguisimum remedium etsi nec ex illo *Can. Redintegranda*, nec ex alio Jure probetur, passim tamen etiam à Legistis admittitur, agnitionque non semel fuit à Camera Imperiali, teste Mynsingero *cent. 3. obs. 85. n. 6.* Quod si fortè rejiciatur à Judice, uti contra bonæ fidei possessorem rejiciendum existimant Bartol. Angel. Alexand. ac alij apud Gaillium *l. 2. obser. 75. n. 10.* & Emm. Gonzalez in *c. 15. de Restit. spol. n. 4.* concedendum saltem erit remedium *Recuperanda* ex Concilio Later. relatum *c. Sape contingit penult. de Restit. spol.* quod non tantum competit adversus eum, qui possessorem per se vel per alium dejecit vel deijci mandavit, ut Interdictum *unde vi*; sed etiam adversus quemlibet possessorem spoliationis conscium, sive acceperit spolium immediatè à spoliatore, sive mediatè, etiam à possessore bonæ fidei intermedio. An verò spoliatus decimis ante omnia restituendus sit, dicitur infra à n. 652.*

CAPUT III.

De Modo procedendi in Causis Decimarum.

QUÆSTIO I.

An in Causis Decimarum summarie procedendum sit?

SUMMARIUM.

646. Status questionis proponitur.

647. Causa decimarum inter Clericos, & inter hos ac Parochianos, est summaria.

648. Item, si quæstio est inter duas Ecclesias de jure decimandi.

649. Non tamen, si quæstio est de

decimis ex pacto aliòve jure speciali debitis.

650. Aut inter laicos: nisi eas habeant in feudum.

651. Si est summaria, tractari potest in ferijs favore hominum inductis.

R r 3 Causas

646 **C**Ausas Decimarum esse summarias univrsim & absolute pronuntiant Maranta *in Speculo Advoc. p. 4. disp. 9. n. 174.* Piafec. *Prax. Episc. p. 2. c. 4. art. 9. n. 2.* ac alij. Itaque pronuntiandum videtur, eò quòd *Clem. Dispendiosam 2. de Judic.* inter causas summarias Matrimonij, Usurarum, Electionum, Dignitatum &c. recensetur causa Decimarum & sine limitatione dicitur, in illis procedi posse *simpliciter & de plano, ac sine strepitu judicij ac figura.* Verum hæc Clementinæ regula procedit de casibus solùm ordinarijs, ut communiter tradunt DD. patiturque, ut pleræque aliæ, limitationem.

647 **A**ssert. I. Quando lis est inter Clericos, quibus de Jure debentur decimæ, & eos, qui solvere tenentur, causa est summaria. Et de hoc præcipuè casu procedit dicta *Clem.* ut in eandem tradunt Glossa *V. Decimis*, & cæteri DD. Addunt cum Card. *ibid. n. 28.* & Imola *n. 7.* Moneta *c. 8. q. 3. n. 42.* & Aug. Barbofa *de Offic. Paroch. c. 28. §. 4. n. 5.* procedi in tali casu posse sine aliqua Juris solemnitate. Idemque dicendum videtur cum Cardin. *n. 23.* & Moneta *n. 51.* quando agitur contra Advocatum Ecclesiæ aliòsque, qui detinent decimas, aut earum solutionem impediunt. Quamvis in hoc casu ordinariâ judicij formâ procedendum esse existimant Imola *n. 81.* & Bened. Capr. *in cit. Clem. n. 20.* eò quòd tunc non agatur ad

decimas, ut ajunt, sed ad interesse. At verum non est, agi tantùm ad interesse: si enim fructus extant, agitur ad ipsas decimas: si solutio impeditur, agitur de jure decimandi, in quo decimator turbatur, & sic causa est propriè decimalis, ac circò summarie tractanda.

648 **A**ssert. II. Summarie quoque proceditur, si quæstio est inter duas Ecclesias de jure percipiendi decimas, ut post Gloss. Cardin. ac alios in *cit. Clem.* tenent Rota Rom. in *nov. decis. 14. n. 2.* Afin. in *Praxi p. 1. §. 3. c. 31. n. 12.* Zerola in *Praxi Episc. V. Decima §. ad sextum.* Moneta *l. c. n. 43.* Leo *p. 2. Thes. For. Eccles. c. 12. n. 30.* Barbofa *cit. n. 5.* Addit Moneta *n. 44.* cum Rota Rom. Anan. ac alij *in cit. Clem.* idem dicendum esse, si una earum prætendat, decimas sibi deberi ex consuetudine: quia consuetudo lex quædam est & jus commune, juxta *can. Consuetudo §. dist. 1.* & DD. *in rubr. de Consuetudine.* A fortiori hæc procedunt, quando Parochus agit possessorio *retinenda*: cum hoc sit summarissimum, & probatâ possessione tempore litis motæ non admittantur probationes requirentes altiorem indaginem, sed detur Parocho manutentio. *§. Retinenda 4. V. Quorum Inst. de Interdict.*

649 **A**ssert. III. Si quæstio est de decimis debitis ex pacto, voto, aliòve jure speciali, causa non est summaria. Sic tenent Glossa, Imola *n. 4.* & DD.

& DD. in cit. Clem. Moneta l. c. n. 46. ac alij. Hac doctrina standum esse affirmat Card. n. 19. propter auctoritatem Glossæ, quam ait à nemine reprobari, tametsi ipse contrarium censeat esse verius.

650 Affert. IV. Si quæstio de decimis vertitur inter laicos, locum non habet decisio cit. Clem. Dispendiosam, nec causa est summaria. Ita tenuit Rota Rom. cit. decis. 14. n. 2. Idemque tenent Glossa & DD. in cit. Clem. dum asserunt, eam solum procedere de casu, quo decimæ debentur jure communi, uti debentur Ecclesiasticis; non verò, si debentur jure speciali, quo eas possident laici. Advertunt tamen cum Rota l. c. n. 50. & Card. n. 21. Moneta n. 49. Bened. Capr. l. c. n. 17. & Leo l. c. n. 31. causam etiam inter laicos agitaram esse summariam, si eas habent in feudum. Rationem dant: quia cum Ecclesiæ debeantur jure communi, & hæc eas legitimè transfulerit in laicos vasallos, gau-

dent isti eodem jure & privilegio, quo illa; nam qui injus dominiumve alterius succedit, jure ejus uti debet. l. 177. ff. de R. J. & reg. 46. eod. in 6.

Ex modò dictis consequens est, 651 quod tradunt Everhard in Topic. legal. loco à Tributo ad Decim. n. 4. Moneta n. 42. Barbosa l. c. ac passim alij, causam decimarum, quando summaria est, tractari posse in ferijs in favorem hominum introductis. Estque manifestum ex Clem. sape 2. de V. S. ubi dicitur, in causis summarijs procedi posse tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indulgarum. Ex eadem patet, quando de decimis summarie agitur, nec libello, nec litis contestatione opus esse, amputandas esse dilaciones, exceptiones ac appellationes dilatorias & frustratorias repellendas. Advocatorum & Procuratorum contentiones & jurgia, testiumque superfluum multitudinem refrenanda &c.

QUÆSTIO II.

Spoliatus Decimis an ante omnia sit restituendus?

SUMMARIUM.

652. Spoliatus non est restituendus ante omnia, si jus ipsi resistit & assistit spolianti.

653. Rationes in oppositum.

654. Laicus spoliatus decimis a

Parocho non est restituendus, nisi titulum edat.

655. Refellitur opinio contraria.

656. Nec restituitur laicus spoliatus, si Parochia est incorporata alteri Ecclesia. 657.

657. *Nec Monasterium vel Clericus à loci Parocho spoliatus, nisi fuerit in diuturna possessione.*
 658. *Etiā laicus spoliatus contra eum, cui jure communi decima non debentur, est restituendus.*
 659. *Multò magis Monasterium aut Clericus spoliatus.*

660. *Laicus spoliatus à laico semper est restituendus.*
 661. *Parochus contra Parochianos est manutenendus.*
 662. *Nisi sint in diuturna possessione non solvendi.*
 663. *Qui tamen raro legitime reclamant.*
 664. *Explicatur assertio.*
 665. *Et seqq. solvuntur opposita.*

652 **Q**uestionis hujus solutionem difficilem reddunt Jura, ut videri potest, sibi contraria. Nam tam leges civiles, quam Canones asserunt, spoliatum ante omnia restituendum esse, etiam omni exceptione postposita. *l. si quis ad se C. ad L. Ful. de vi publ. l. i. §. si praedoff. Depositi. l. meminere C. unde vi. c. 1. 2. Et ult. de Ord. cognit. c. In litteris Et c. Conquerente de Restit. spol. Can. 1. Et seqq. 2. 9. 2.* Contrarium tamen decidi videtur *c. 2. de Restit. spol. in 6.* sic enim ibi loquitur Bonifac. VIII. *Ad decimas, quas Canonici S. Nicolai se asserunt intra Parochiam Ecclesia Clerici possedisse aliquamdiu, Et eis per eundem Clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi evidenter docuerint, quòdearum possessionem legitime assecuti fuissent, quia eas occupasse injuste verisimiliter praesumuntur, cum proveniant ex praedijs in aliena Parochia constitutis, sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de jure communi ad eandem Ec-*

clesiam pertinere. Ex qua decisione plerique DD. hanc regulam statuunt, spoliatum non esse ante omnia restituendum, sed prius ostendi ab ipso debere legitimum possessionis titulum, si Jus commune ipsi resistit & assistit spoliati.

Sunt tamen nonnulli, qui hanc regulam non admittunt, eò quòd non bene deduci videatur ex *cit. c. 2.* ac alijs Juribus claris sit contraria. Nam 1. si restitutio spoliati non esset, quando jus assistit spoliati & resistit spoliato, tunc ideo, quia talis spoliatus verisimiliter praesumitur rem injuste occupasse. Ac hoc non sufficit ad denegandam restitutionem, quia praedone etiam est secundum rigorem juris restituendus, ut dicitur *c. 5. de Restit. spol.* idemque habetur *l. Colonus 12. Et l. Cum fundum 18. ff. de acquir. poss.* & tamen de praedone non sola datur praesumptio, sed certitudo habetur, quòd injuste occupavit. Igitur per vim possessione dejectus, etsi notorium defectum tituli in proprietate habeat, adhuc restituendus

ruendus est odio spoliantis, jusque sibi ipsi dicentis contra *l. non est singulis 176. ff. de R. F. & l. si quis in tantam 7. C. unde vi.* ut præter alios fusè explicat Petr. Barbosa ad *l. si de vi 37. ff. de Judic. à n. 43.*

II. Siquis habens duas Ecclesias Parochiales priori ab Episcopo spoliatur, statim restituitur, licet non ostendat titulum, aut dispensationem, per quam plures Parochias simul retinere possit, ut habetur *c. licet Episcopus 28. de Præbend. in 6.* & tamen tali possessori manifestè Jus commune resistit juxta *c. Nonnulli de Cler. non resid. & c. de multa de Præbend.* Idemque Jus commune favet Episcopo spolianti, utpote ad quem de jure pertinet collatio vacantium Ecclesiarum. *can. omnes basilica 7. 16. q. 7.* III. In casu *c. Cum dilectus 2. de Ord. cognit.* quidam Nobiles fuerunt restituti contra Monasterium, à quo fuerunt spoliati castro, tametsi non negarent, castrum esse Monasterij. Ergo spoliatus restituendus est ante omnia, non solùm si datur præsumptio, quòd nullum titulum in re habuerit, sed etiam, si id manifestum est. IV. Quidam Clerici, qui non erant de Capitulo Ecclesiæ, spoliati à Canonicis quasi possessione juris eligendi, in eandem restituebantur, ut habetur *c. Cum Ecclesia 3. de Caus. poss. & propr. &* tamen jus resistebat spoliatis, & assistebat spoliantibus, quia jus eligendi competit solùm ijs, qui sunt

de gremio Capituli, non verò alijs. V. Spoliatus sua conjuge restituitur, tametsi opponatur consanguinitas & ipse non sit in possessione talis conjugij, utpote ob consanguinitatem invalidi. *c. literas 13. de Restit. spol.*

Assert. I. Quando laicus est spoliatus decimis à Parocho, non est restituendus, antequam titulum suæ quasi possessionis ostendat, vel quasi possessionem temporis jmemorialis. Ita teste Emman. Gonzalez in *c. 7. de Restit. spol. n. 13.* omnes Interpretes ad *cit. c. 2. eod. in 6.* deciditque sapius Rota Rom. cum in causa decimarum tum in matrimoniali, non dari manutentionem seu restitutionem, quando spoliato resistit jus, & assistit spolianti, ut testantur Aug. Barbosa in *votis decis. voto 54. n. 18.* & Pignatelli *tom. 4. consult. 35. n. 24.* Ratio patet: quia sicut Interdictum *unde vi* non competit ei, qui non possidet juxta *c. Ex parte 14. eod.* ita neque competere potest pro re, quæ non potest possideri, ut rursus docent omnes DD. & latè probant Menoch. *remed. 15. recuper. poss. à n. 433.* & Aug. Barbosa *l. c.* unde si laicus spoliatus petat restitutionem quasi possessionis juris decimandi, restituendus non est, non quasi injustus possessor sit, sed quia non est possessor, ut cum Barbosa & Mindano ex *c. causam 7. de Præscript.* observat Gonzalez *l. c.* vel, ut loquitur Covarr. *l. 1. var. c. 17.*

n. 6. quia laicus de se est incapax hujus juris, & sic non tantum contra se habet præsumptionem Juris communis (quam contra se habet etiam omnis illis, qui non est loci Parochus) sed insuper incapacitatem possessionis, quam sibi petit restitui, & sic quoad ipsum deficit principalis causa Interdicti *recuperande*, nisi constet de titulo privilegij (quo solo capax possessionis reddi potest) saltem præsumptivè ex immemoriali quasi possessione: etsi enim in possessorio opus non sit justificari titulum ultra possessionem (nam hoc sufficeret ad vincendum in ipso petitorio, ac idcirco regulariter requiri non debet in solo possessorio) allegatio tamen possessionis non sufficit, si huic jus restitit, seu si is, qui possessionem præterdit, ejus de jure non est capax. Dixi autem, saltem præsumi debere titulum ex immemoriali quasi possessione. Unde si constaret, laicum fuisse hætenus in immemoriali hujus juris possessione, foret etiam contra Parochum restituendus. Et quamvis hoc ultimum Interpretes non tradant, credo tamen, neminem refragaturum ex ijs, qui docent, ex tanti temporis possessione (saltem si accedat fama privilegij) legitimè præsumi, quod laicus iusto titulo, videlicet privilegio Ecclesie hoc jus obtinuerit, nisi contraria aliqua præsumptio obster. Ratio est: quia juxta *cit. c. 2. extraneus decimis à Parocho spo-*

liatus idè restitui non debet, quia contra ipsum & pro spoliante est præsumptio: hæc autem ratio cessat, si pro spoliato est præsumptio iusti tituli, uti est ex illa immemoriali possessione juxta dicta n. 477. Igitur laicus spoliatus contra Parochum spoliantem nunquam restituitur, nisi constet de ejus titulo seu privilegio Pontificio, vel detentione immemoriali, & consequenter non sufficit quæcunque, quamvis diuturna, quasi possessio, si non sit immemorialis; quia juxta receptam omnium DD. sententiam hæc sola pro laico facit præsumptionem iusti tituli, qui quoad laicos est solum privilegium Pontificis vel absolute donantis decimas vel in feudum concedentis, non verò præscriptio, donatio à Parocho vel Episcopo facta &c. ut constat ex dictis *cit. n. 477. & 480.* Cæterum juxta decisionem Rotæ & communem DD. quam refert & sequitur Aug. Barbofa *ad c. 2. de Restitut. spol. n. 13.* procedit assertio etiam tunc, quando lite vel appellatione pendente laicus est spoliatus & per viam attentatorum agit, ut in pristinum statum reponantur, & omnia penitus revocentur.

Ex dictis consequens est, neutrum 655
quam sustineri vel practicari tutò
posse doctrinam Glossæ *in can. 1.*
14. q. 1. V. possideri. & cujusdam Bar-
tholomæi Brixinensis absolute as-
ferentium, laicum decimis spolia-
tum restituendum esse; nec opinio-

nem Prænob. D. de Clingensperg
assert. 31. de Decim. n. 2. tenentis,
 restituendum esse spoliatum etiam
 à Parocho decimatorem universalem,
 vel talem, quem aliunde constat
 non duntaxat aliquamdiu, sed
 longo tempore 10. vel 20. annorum
 fuisse in quasi possessione Decimarum.
 Obstat enim constans aliorum
 Interpretum doctrina; praxis ac
 stylus Curie & Ecclesie Romanæ,
 cujus privilegio sicut decimæ ad
 laicos pervenerunt, ita ad eandem
 pertinet decidere, quo jure eas
 concesserit, & quid in controversiis
 circa eas tenendum sit; ac denique
 ipsa ratio intrinseca. Cum enim
 laici, seclusà Ecclesie concessione,
 capaces non sint quasi possidendi
 jus decimarum, stat contra ipsos
 præsumptio, quod legitime non
 possideant, quamdiu titulus non
 ostenditur vel verus, vel præsumptus:
 titulus autem præsumitur nequit
 ex detentione 10. 20. aut etiam
 plurium annorum, sed solum ex
 tempore immemoriali, ut tradit
 constans omnium DD. sententia,
 & patet ex dictis *n. 477. & 480.*

656 *Assert. II.* Si Parochia est
 incorporata Monasterio, Ecclesie
 Cathedrali vel Collegiata, aut
 Academia, restituendus contra eas
 non est laicus spoliatus, nisi constet
 de justo ejus titulo vel quasi
 possessione immemoriali. *Assertio*
sequitur ex dictis: cum enim ob
incorporationem factam Monasterium

quoad decimas censeatur loco
 Parochi, & tam contra Parochianos,
 quam contra Episcopum & Vicarium,
 cui cura est commissa, fundatam
 habeat intentionem juxta dicta
 448. & 439. consequens est,
 quod sicut contra Parochum non
 restituitur laicus, ita nec contra
 Monasterium.

Assert. III. Si Monasterium vel 657
 Clericus à proprio loci Parocho in
 quasi possessione juris decimandi
 turbatus & spoliatus fuerit, non
 est restituendus, donec titulum
 ostendat, vel tituli præsumptionem
 notoriè pro se habeat. *Assertio*
patet ex cit. c. ad decimas 2. de Restit.
spol. in 6. ubi hæc ipsa hypothesis,
quam posui, habetur. Patet quoque
ratio: quia Clerico alieno resistit
jus, & assistit Parocho. Atqui si
hæc resistantia juris datur ex parte
spoliati & ex parte spoliantis
assistentia, non conceditur restitutio,
saltem in spiritualibus, ut ex cit. c.
2. tradunt communissimè DD. post
Archid. Dominic. Panor. Bald.
Alexand. Innocent. Socin. ac Aretin.
apud Gabrielium l. 5. tit. de Restit.
spol. concl. 1. n. 122. & Petr. Barbosa
in l. si de vi 37. ff. de Judic. n. 131.
 Ut tamen Clericus extraneus, &
 qui Parochus non est, contra
 proprium loci Parochum restituatur,
 non videtur necessarium (quod
 plurimi absolute affirmant) ut
 constet de legitimo titulo, vel de
 immemoriali possessione, ex qua
 titulus præsumatur, uti requiritur in
 laicis:

laicis: sed sufficit, si longo tempore in pacifica possessione juris decimandi fuerit, ut sentiunt Fern. Valsq. *l. c.* Aug. Barbosa *in cit. c. 2. n. 8.* Laym. *ibid. n. 2.* Lud. Engel *tit. de Decim. §. 1. n. 4. & tit. de Restit. spol. n. 17.* Robert. König *eod. tit. de Rest. n. 13.* P. Jacob. Wex *rr. de Decim. contr. 4. §. 9.* Ratio est: quia licet Clerico, qui in aliena Parochia jus decimandi præten- dit, jus resistat, eo ipso, quod proprio loci Parocho assistit, non tamen ita resistit, ut secluso etiam privilegio sit incapax illud jus possidendi, sicut incapax est laicus; eo ipso quod Clericus illud potest præscribere, ut dictum est supra *n. 442.* Si ergo longo tempore fuit in pacifica possessione, non malè præsumitur, quod titulum aliquem legitimum habeat: uti post Panorm. *in c. 3. de caus. poss. n. 52.* & Francum *in cit. c. 2.* notat Laym. *l. c.* & sic tollitur præsumptio injustè occupatarum decimarum, propter quam *eod. c. 2.* spoliatis negatur restitutio. Idque indicasse videtur Pontifex *cit. c. 2.* dum dicit, Canonicos, quibus negandam asserit restitutionem, fuisse aliquamdiu in possessione; utique illam non negaturus, si fuissent diu in possessione. Illud saltem certum esse videtur, huic limitationi assertionis modò factæ non obesse illam Pontificis decisionem, cum è contrario faveant Jura supra adducta, quibus spoliato conceditur ante omnia restitutio. Quàm diutur-

na verò esse debeat possessio ad hoc, ut prævaleat assistentiæ Juris, quam pro se habet Parochus, & contra hunc sit restituendus possessor Clericus extraneus, difficile est determinare in casibus particularibus. Unde decidendum erit arbitrio Judicis. Cùmque in Jure longum seu diuturnum tempus sit decennium, saltem decennalis possessio continuata requiritur ad hoc, ut spoliato detur restitutio, Illud extra controversiam est, si actus possessorij sunt incerti, turbidi seu contradicci, vel interrupti, vel aliunde aliqua præsumptio sit contra extraneum, quod vi, clam, vel precariò possidere cœperit, vel locatas duntaxat habuerit decimas, manutendum esse Parochum, ut in simili ex pluribus Rotæ decisionibus notat Aug. Barbosa *p. 3. de Offic. Episc. alleg. 127. n. 40.*

Assert. IV. Si à Clerico vel Monasterio, cui Jure communi non debentur decimæ, spoliatus fuerit laicus, erit iste ante omnia restituendus. Ratio est: quia tunc solum negatur spoliato restitutio, quando ipsi resistit Jus, simulque assistit spolianti, uti post Glossam *in cit. c. 2. de Restit. spol.* Panorm. Ripa. Natta, Joan. Andr. Joan. Monach. Dominic. Gabrielium, Jasonem, ac alios tradunt Covarr. *l. c. & p. 2. de Sponsal. c. 7. §. 5. n. 13. & 14.* Joan. Garcias *de Nobilit. Hispan. Gloss. 12. n. 8 §.* Petr. Barbosa *in l. 37. ff. de Judicys n. 131.* Navarr. *in c. accep- tæ de*

ta de Restit. spol. opposit. 10. n. 21. ubi ait, communiter à DD. sic intelligi illud *c. 2.* Etsi igitur in data hypothese jus resistat laico spoliato, quia tamen Clerico vel Monasterio spoliante non assistit, concedenda erit spoliato restitutio. Dicendum tamen videtur, hanc faciendam non esse, si notorium foret, quòd jus decimandi Clerico spoliante vel Monasterio ex privilegio, vel præscriptione competat; etsi enim Jus commune ipsi non assistat, assistit tamen jus & titulus extraordinarius, sicque procedit regula, quòd spoliato neganda sit restitutio, si jus ipsi resistat, assistat verò spoliante, quod à fortiori procedit in hypothese allatâ *n. 656.* nisi constet de laici spoliati privilegio vel quasi possessione immemoriali.

659 Assert. V. Si Clericus vel Monasterium, cui Jure communi non debentur decimæ, iisdem spoliavit aliud Monasterium vel Clericum, cui Jus commune pariter non assistit, spoliatus ante omnia restituendus est. Ratio patet ex dictis, præcipuè *n. 657.* ac à fortiori ex dictis *n. 658.*

660 Assert. VI. Laicus spoliatus decimis ab alio laico ante omnia est restituendus, tametsi spoliator contendat, jus decimandi ad se pertinere ex privilegio Pontificio. Hæc quoque assertio sequitur ex dictis *n. 658.* & tenetur à Guidone Papæ *q. 288. Fern. Valsq. l. 2. contr. c. 89.*

n. 5. Covarr. l. 1. var. c. 17. n. 6. August. Barbosa l. c. n. 19. & in c. 7. de Præscript. in 6. cum Gutierrez ac alijs, estque communis DD. dum asserunt, tunc solùm restituendum non esse spoliatum, quando ipsi jus resistit, simulque assistit spoliatori, uti assistit Parocho & resistit laicis ac Clericis, qui non sunt Parochi loci, in quo decimas prætendunt. Cum igitur laico spoliato jus quidem resistat, non tamen assistat alteri laico spoliante, consequens est illum esse restituendum.

Assert. VII. Si Parochiani negant decimas, prætendendo præscriptionem, consuetudinem non solvendi, privilegium &c. manutendus in suo jure est Parochus, & restituendus, donec illi probent titulum, quem allegant: nisi sint in diuturna quasi possessione immunitatis. Ita tradunt communiter DD. estque sæpius ita judicatum à Rota Romana teste Pignatelli *rom. 4. consult. 36. n. 24* & in casu Jurisdictionis ordinariæ (cui iste de jure decimandi Parochis competente omnino similis est, cum sit par ratio de Jurisdictione Episcopis competente & jure Parochorum) multoties decisum cum à S. Congreg. Concil. tum à Congregat. Episcop. & Regul. teste eodem Pignatelli *rom. 2. consult. 26. n. 18.* ac ab ipso SS. Pontifice *c. Cum pers. n. 7. de Privileg. in 6. & c. 2. de Restit. spol. in 6.* Ratio patet ex dictis: quia etiam in hoc casu jus assistit Parochis.

chis decimas exigentibus, & resistit Parochianis solvere reuenticibus. Accedit, quòd nisi manutentio concederetur Parochis, isti jus suum in petitorio multis litium ambagibus repetere identidem cogentur, cum Parochiani ob negligentiam priorum Parochorum aut eorum indulgentiam, ac gratuitam remissionem, aut contumaciam debitorum facillè prætere exemptionem possent: quæ vexatio foret iniqua, cum Parochi jus, quod à SS. Canonibus ac ipso Jure naturali ipsis concessum est, deducere in iudicio deberent contra eos, quibus Jura resistunt & obligationem solvendi imponunt.

662 Addidi in assertione: *nisi sint in diuturna quasi possessione immunitatis*. Quam limitationem etsi DD. ferè omittant, addenda tamen videtur: nam posse Parochianos in hac quasi possessione esse, constat ex eo, quòd immunitas à solvendis decimis acquiri consuetudine & præscriptione potest, juxta ea, quæ supra tradita sunt à n. 260. & 291. posito autem, quòd capacitatem possidendi habeant, & in possessione actu sint & quidem longo tempore, non verò Parochus, manuteneri iste contra illos non debet, cum penes ipsum non sit possessio, in qua manutendus foret. Neque enim in tali casu præsumptio, quòd sit in possessione, pro ipso stat, quia præsumptio quoad possessionem exemptionis non obstat laicis, sicut

obstat, quando non solam exemptionem, sed ipsum jus decimandi prætendunt, ut dixi n. 654. Et quamvis Jura etiam quoad exemptionem resistant, non tamen tantopere resistunt, quantum resistunt quoad jus decimandi, ut patet cum ex dictis n. 294. tum ex eo, quòd etsi laici secluso Ecclesiæ privilegio juris decimandi capaces non sint, sunt tamen capaces exemptionis. Hæc tamen non procedunt, si præter præsumptionem communem, quæ de Jure est contra Parochianos, contra ipsos pugnet alia specialis, v.g. quòd prior Parochus decimas permiserit solùm ex benevolentia, vel quòd ad certos annos aut suam vitam cum iisdem transegerit, aut illas quidem petierit, nec tamen obtinere potuerit &c. tunc enim illa præsentia immunitatis possessio contra decimatorem non proderit, ut in simili dixi supra n. 481.

Univerſim circa oppositionem, 663 quæ Parochiani recusant dare decimas prætendendo legitimam exemptionem, notandum est, ratio illi locum esse posse, saltem si in petitorio conveniuntur. Nam vel integra communitas consuetudinem non solvendi & vi hujus se liberam ab onere decimarum esse prætedit? Et tunc ostendere debet, quòd ab annis 40. & non minori tempore decimæ solutæ non fuerint, ut constat ex dictis n. 283. vel præteditur ab uno aut pluribus præscriptio

scriptio contra decimatorem legitime completa? Et tunc præter bonam fidem ac alia ad præscriptionem requisita verificari debet exemptionis possessio, qualis requiritur in servitutibus negativis, videlicet ut Parocho petenti decimas, hæ fuerint negata, & is acquieverit, ut post Rotam Rom. aliorumque communem notant Card. de Luca de *Decim. discursu* 14. n. 14. & d. f. 15. n. 10. ac Antonelli de *Tempore legali* l. 2. c. 37. n. 12. & patet ratio: quia aliàs omisio exactionis est actus meræ facultatis; constat autem per actus meræ facultatis non præscribi. Jam verò repugnantia ad factam à Parocho postulationem & ejusdem patientia, seu, ut loquuntur, acquiescentia, simulque bona recusantium fides, rarò aut nunquam ostendi poterit, nisi simul ostendatur aliquis titulus, v.g. privilegium, compositio auctoritate Superioris facta, præscriptio &c. Nam Parochiani plerumque solùm prætendunt, certis annis ex hoc vel illo fundo solutas non esse decimas: per hoc autem (ut nihil dicam de bona fide, quæ vix aderit, nisi titulus habeatur) nondum ostenditur quasi possessio exemptionis, cum omisio solutionis potuerit esse facta, & sæpissime fiat, ex alijs causis, & per actus meræ facultatis, dum v.g. prior Parochus ex mera gratia & benignitate jus suum profecutus non est, & singulis annis vel gratis remisit,

vel vi transactionis ad aliquot annos aut vitam suam &c. qua ratione nulla exemptionis possessio contra successorem inducta fuit, quia antecessor præjudicare suis successoribus nec voluit nec potuit, ut observant Card. de Luca l. c. & Suar. c. 12. n. 15. Et hæc esse causa videtur, quòd communissima DD. generaliter statuit, quando jus uni specialiter assisit & resistit alteri, uti contingit in causa decimarum, jurisdictionis &c. necesse esse, ut pars illa, quæ Jus commune adversus se habet, prævalere tamen vult quoad manutentionem vel restitutionem, titulum iustificet, aut saltem titulo ex temporis immemorialitate præsumpto se tueatur, eò quòd absque hujusmodi titulo actus, qui deberent possessionem generare, plerumque sint dubij valde & incerti: ad tollendam autem Juris assistentiam, quæ v.g. Parocho quoad decimas aut Episcopo quoad jurisdictionem favet, omnino necessarij sunt actus nullo modo turbidi incerti que, sed certi & clari in ordine ad effectum possessionis, debetque ista esse constans, inviolata, inconcussa, hoc est, sine contradictione & reprobatione, ut post Jasonem, Ripa, Ægidium, Barbatium, Præpositum, ac alios, variàsque Rotæ Rom. decisiones, loquuntur Gutierrez l. 3. *pract.* 9. 14. n. 83. & Aug. Barbosa p. 3. de *Off. Episc.* alleg. 127. n. 40.

Ex

664 Ex dictis consequens est I. quòd manutenendus sit Parochus, tametsi Parochiani obtendant aliquos actus possessorios, nisi clarè constet, per hos sublatam esse priorem Parochi possessionem: quia quando duo litigant de possessione retinenda, is obtinet, qui probat antiquiorem possessionem juxta *c. licet causam 9. §. Ex præmissis de Probat.* aut cujus possessio insuper titulo est munita. Consequens est II. manutenendum esse novum Parochum, tametsi, quando decimas exigit, quidam Parochiani dare renuant, eò quòd dicant, etiam alios renuere, vel antecessorem non cum tanto rigore eas exegisse, vel ex hoc illòve fundo antecessori nunquam fuisse solutas, vel se pecunias pro iisdem pendisse, vel facilè fuisse remissas &c. Ratio patet: quia cum Parochus pro se habeat præsumptionem & Juris assistentiam, idcirco Parochianis incumbit onus probandi, quòd per ipsorum actus possessorios Parochus amiserit possessionem: hæc autem amissio non satis probatur ex solis illis, quos allegant, actibus, cum sint de se indifferentes, & ferè ab ijs etiam exerceri soleant, qui sunt in mala fide & ad decimas se nõrunt obligatos. Consequens est III. non sufficere, si Parochiani exemptionem prætendentes solum allegent consuetudinem, privilegium, præscriptionem, vel transactionem; sed ne-

cessè esse ista probari, & quidem non per conjecturas & dubias præsumptiones, sed per probationes veras ac proprias, plenas & convincentes, cum absque his suà possessione & jure Parochus æquè parum deijci queat, ac alius legitimus possessor aut dominus: quæ probationes cum ordinariè afferri nequeant, idcirco, ut dixi, DD. absolute & sine limitatione ferè afferunt, contra Parochianos manutenendum esse Parochum.

Dissolvenda nunc sunt, quæ n. 661 653. allata sunt, & contra *cit. c. 2. de Rest. spol.* ac tres primas assertiones pugnare videntur. Ad 1. & tametsi detur, prædonem etiam notorium restituendum esse (quod tamen Innoc. Dec. Imol. Alex. alique plurimi negant apud Gabrielium *l. 5. tit. de Rest. spol. concl. 1. n. 7. ac n. 110.* & Petr. Barbosa *ad l. 37. ff. de Judicijs n. 125.*) id tamen solum procedit in profanis; non verò, si agitur de re vel jure sacro, quale de se est jus decimandi: nam in restitutione spiritualium vel quasi, locum habet decisio *cit. c. ad decimas 2. de Rest. spol.* ita ut si notorium sit verè vel præsumptivè, spoliatum esse injustum possessorem, & è contrario notorium sit, spoliatorem esse dominum rei, impediatur restitutio, uti cum Imola, Hippolyto, aliisque plurimis notant Joan. Garcias *rr. de Nobilit. gloss. 12. n. 85.* Paul. Castr. *l. 1. consil. 401. n. 5.* Ant. de Matth. *ad reg. spoliat. ante om. est*

est restit. fallent. 16. n. 49. V. venio. Barbosa l. c. à n. 133. Gabriel. l. c. n. 10. & conclus. 5. n. 127. Mascard. de Probat. concl. 1329. à n. 1. quia spiritualia vel quasi nequeunt possideri sine titulo canonico reg. 1. Fur. in 6. & ideo, qui eorum restitutionem petit, probare debet titulum saltem coloratum, juxta Gloss. communiter receptam in Clem. un. de caus. possess. quem si non ostenderit, censetur nunquam possedisse, & per consequens non est restituendus. cit. c. ad decimas & c. constitutus 8. de Filijs Presbyt.

666 Ad 2. R. I. cit. c. 28. de Prabend. in 6. solum asseri, quod beneficium non debuerit conferri alteri, nisi prius vocato & audito ejus possessore; non verò, quod hic, si spoliatus est, restituendus sit ante omnia, licet non alleget titulum saltem coloratum. Non debuisse in hypothesis illius capituli beneficium conferri alteri nisi vocato prius ejus possessore constat ex textu, dum dicitur cum tibi forsitan jus possit competere retinendi.

R. II. Cum Aug. Barbosa de Offic. Parochi c. 28. S. 2. n. 44. tamen Clerico, qui detinet Beneficium absque Canonica Institutione, vel retinet primum post pacificam possessionem secundi cum primo incompatibilis, resistat jus reg. 1. Fur. in 6. & c. 3. de Institut. solum tamen resistit quoad proprietatem Beneficij, non verò etiam quoad ejus possessionem: hæc

enim licet injusta; vera tamen & legalis esse potest, cum Clericus ejusdem sit capax, ac propterea eadem dejectus restituendus est, antequam ostendat titulum canonice institutionis, juxta c. In literis 5. de Rest. spol. sicut, ut ibidem dicitur, restituendus est prædo, quamvis proprietatem non habeat, quia res, quam possidet, talis est, ut ponitur, cujus possidendæ est capax. At verò laicus absque titulo ne quidem possessionis decimarum capax est. Unde merito tenetur prius titulum, saltem præsumptivè ex temporis immemorialitate, ostendere, antequam restituatur, prout dictum est supra n. 654.

Ad 3. R. illo c. 2. de Ord. Cognit. 667. agi de re merè profana & seculari: in rebus autem profanis, restituendum esse spoliatum, non verò in spiritualibus aut quasi, constat ex paulò antè dictis n. 665.

Ad 4. R. Clericos illos extraneos, 668 & qui non erant de gremio capituli, ac spoliati fuerant quasi possessione juris eligendi, ideo debuisse restitui, etiam antequam docerent de suo jure eligendi, quia etsi Jus assistat solis Canonicis, resistat verò alijs, non tamen his ita resistit, quin possidere possint jus eligendi, illudque præscriptione ac consuetudine obtinere. Hinc in casu cit. c. 3. de Caus. possess. & propr. illi Clerici extranei, qui sua quasi possessione spoliati fuerant, merito restituebantur, cum sæpius antè

T c ele-

elegerint non tantum permittentibus Canonicis, sed etiam ad electionem eos vocantibus, ac idcirco pro se habebant presumptionem possessionis bonæ fidei. Alia longè ratio est de laicis jus decimandi prætentibus, cum istud secluso privilegio Ecclesiæ ne quidem possidere possint *c. Causam 7. de Præscript.* nec ipsis patrocinetur scientia & patientia, imò nec concessio Parochorum, & Episcoporum, aliorumve Prælatorum SS. Pontifice inferiorum. Restitui igitur non debent, nisi ostendant titulum, videlicet privilegium Ecclesiæ, saltem præsumptivè ex detentione immemoriali, juxta dicta *n. 654. & seqq.*

669 Ad V. R. Conjugem spoliatum conjugè restituendum esse, tametsi impedimentum consanguinitatis opponatur, quia spoliato ob contractum matrimonialem in facie Ecclesiæ inquit assistit jus, & resistit spolianti. E contrario si laicus spoliatus est decimis à Parocho resistit jus spoliato, & assistit spolianti.

Accedit, quòd juxta *cit. c. 13. de Restit. spol.* restitutio non absolute faciendâ sit, videlicet quoad thorum & mensam, sed solum quoad mensam. Quin si plena fieret restitutio, uti faciendam esse statuisse videtur Lucius III. *c. Ex conquestione 10. de Restit. spol.* ea tamen effectum habere non posset quoad thorum, si adest impedimentum dirimens, cum etiam beneficio restitutionis obtento, is, qui consanguinitatis habet notitiam, debitum conjugale nec exigere nec reddere vel teneatur vel possit, ut dicitur *cit. c. 13.* Hinc per restitutionem conjugis spoliati nihil contra conscientiam fit, vel contra jus conjugis impedimentum objicientis & spoliantis. E contrario per restitutionem laici decimis spoliati sæpe foveretur peccatum, sæpe læderetur jus Ecclesiæ & Parochi spoliantis: cum facile fieri possit, ut laicus nullo justo titulo decimas colligat, nec dubitandum esse videatur, à multis ita colligi.

QUÆSTIO III.

An in Causa Decimarum admittenda sit appellatio?

SUMMARIUM.

670. *Varia opiniones proponuntur.* *mas non habet effectum suspensivum.*
 671. *Appellatio negantium decimas non habet effectum suspensivum.* *672. Nec illorum, qui præcedunt*

dunt immunitatem ex privilegio vel compositione dubia.

673. *Habet tamen effectum devolutivum.*

674. *Appellatio Ecclesia conten-*

dentis cum Ecclesia super jure decimandi, habet utrumque.

675. *Laici solum devolutivum.*

676. *Contra excessum in modo colligendi appellari potest.*

670 **A**ppellationem in decimis esse admittendam simpliciter & absque limitatione negant Speculator *l. 2. part. 3. tit. de Appell. §. 2. n. 5.* Maranta *p. 6. de Ord. Judic. tit. de Appellat. n. 304.* Glossa *in can. 41. 2. q. 6. v. quoties etiam, & in can. 66. 16. q. 1. v. Tributa*, Gilhausen *c. 8. Arboris Judic. p. 3. n. 28.* Rebuff, *9. ult. de Decim. n. 21.* ac alij. Simpliciter affirmant Glossa *in c. Tua nobis 26. h. t. v. Tributa*, & Tiraq. *de Privil. p. 1. causa privil. 153.* Distinguunt Hostiens. Anchar. Panorm. Hen. Boich. ac plerique alij *in cit. c. 26.* & appellationem negandam laico ajunt, si prætendat consuetudinem aut præscriptionem; concedendam verò, si opponat privilegium Ecclesiæ, vel compositionem. Verùm quemadmodum priores duæ sententiæ malè negant & concedunt appellationem sine limitatione, ut ex dicendis patebit, ita distinctio, quam facit tertia, nec sufficit, nec solidà ratione nititur. Quando enim Panormit. alijque asserunt, ideo non concedi appellationem prætendenti- bus præscriptionem aut consuetudinem, quòd nec hæc nec illa contra Jus Divinum admittitur, falso supposito nituntur, quasi videlicet

decimæ absolutè ac etiam quando præcisè non sunt necessariæ ad congruam Parochi sustentationem, sint Juris Divini: hoc enim supra rejectum est *n. 37.* assertumque *n. 258. & 281.* decimas consuetudine & præscriptione abrogari posse. Nec satisfacit altera ratio, quam affert Moneta *c. 8. de Decim. 9. 4. n. 60.* nimirum favorabilius esse privilegium & compositionem, faciliusque probari posse, quàm præscriptionem & consuetudinem: dato enim, hoc verum esse, non tamen apparet, quare audiendus non sit, qui objicit & probare potest, se legitimè præscripsisse decimis, aut consuetudine legitimè præscriptâ ab ijs solvendis esse liberum. Sed neque sufficit illa distinctio inter consuetudinem & præscriptionem ex una, & inter privilegium ac compositionem ex altera parte: nam agit tantùm de casu, quo prætenditur exemptio à decimis; non verò etiam de altero casu æquè contro- verso, quo agitur de iplo jure decimandi inter duas Ecclesias, aut duos laicos, aut laicum & Ecclesiam. Pro varietate igitur jurium, quæ asserunt vel illi, qui exemptionem à decimis prætendunt; vel ij,

T c 2

qui

qui jus decimandi sibi vindicare contendunt, varia & multiplex distinctio facienda est.

671 **A**ssert. I. Si Parochiani detre-
dant solvere decimas, prætenden-
do consuetudinem vel præscriptio-
nem, & appellando sive extra sive
intra iudicium, non sunt audiendi,
sed compellendi ad solutionem. Af-
sertio hæc est omnium DD. & tra-
ditur apertè *c. Tua nobis 26. h. t.*
ibi: mandamus, quatenus omnes,
qui ratione personarum aut etiam
prediorum decimas Ecclesijs &
Clericis tue Diocesis exhibere te-
nentur, ad eas cum integritate
reddendas appellatione remotâ
compellas. Habent, igitur decimæ
paratam executionem, & licet aliàs
à citatione inchoandum sit, in ma-
teria tamen decimarum, si Paro-
chus agit contra subditum ob eas
non solutas, incipi potest à moni-
tione & præcepto, uti post Gloss.
Cardin. Imol. Laud. ac alios in
Clem. Dissendiosam 2. de Judic. V.
Præmoniti tradunt Rebuffus q. ult.
n. 23 & Moneta cit. c. 8. n. 56. Idem-
que tradunt de decimis in futurum
solvendis. Ratio dari solet: quia
decimæ sunt instar tributorum,
cùm his à Jure æquiparentur *cit. c.*
26 & c. 66. 16. q. 1. In vestigali-
bus autem & tributis Principi sol-
vendis appellans non auditur. *Can.*
Ei qui appellat 41. 2. q. 6. §. quoties.
l. abstinendum 4. & l. ult. C. quor.
appell. non recip. Accedit, quòd
decimæ Clericis assignatæ sunt

pro alimentis: præstatio autem ali-
mentorum celerem executionem
desiderat, & appellationem non
admittit, uti sumitur ex *l. fin. ff. de*
Appell. recip. l. 2. ff. de Re judic.
l. si instituta §. de inofficioso ff. de
Inoff Testam traditque communif-
sima DD. apud Salgado de Regia
proteçt. p. 3: c. 1. n. 1. & seqq. Li-
mitanda tamen est assertio ad ca-
sum, quo dubia est exceptionis ve-
ritas. Si enim constaret, immunitatē
legitimè fuisse præscriptā, aut con-
suetudine legitimè præscriptā de-
cimas fuisse sublatas, ac Parochiani
nihilominus eas postularentur, ap-
pellatio haud dubiè locum habe-
ret: cùm in tali casu præsumptio,
quæ est pro decimatore, cesset, ac
propterea illæ malè petantur, me-
ritòque audiendi sint Parochiani
solvere recusantes.

Assert. II. Appellatio illis quo- 672
que neganda est, qui immunitatem
à decimis prætendunt ex privilegio
vel compositione: nisi de hac vel
illo constet, aut probatio in conti-
nenti afferri possit. Ita sentiunt
Speculator ac alij n. 670. primo lo-
co allegati. Ratio est: quia textus
cit. c. 26. universaliter loquitur, nec
distinguit inter præscriptionem &
privilegium, vel inter consuetudi-
nem & compositionem. Neque ra-
tio distinguendi erat; tum quòd
inter eas non fit distinctio quoad
tributa & alimenta; tum quòd æ-
què frivola & falsa esse potest ex-
ceptio privilegij & compositionis,
quàm

quam præscriptionis & consuetudinis; tum demum quòd tota ratio discriminis, quòd DD. communiter faciunt inter hos liberationis modos, dum negant appellationem, si opponatur consuetudo aut præscriptio; concedunt, si prætendatur privilegium & compositio; videtur solum fundari in hoc, quòd præscriptio & consuetudo ferè dubia est, ob incertos actus possessorios &c. de privilegio verò & compositio faciliùs constare potest. Si ergo etiam ista dubia sunt, pariter neganda erit appellatio, & concedenda, si illæ sunt notoriæ aut in continenti probari possunt.

673 Assert. III. Et si appellatio in dictis casibus non habeat effectum suspensivum, habet tamen devolutivum. Ita sentiunt Piafecius p. 2. Prax. Episc. c. 4. n. 3. Scaccia de Appell. q. 17. limit. 18. n. 5. Salgado l. c. n. 75. Aug. Barbosa in cit. c. 26. h. t. n. 9. & de Offic. Paroch. c. 28. §. 4. n. 7. ac alij. Ratio patet: quia fieri potest, eum, qui immunitatem præterit ex præscriptione, consuetudine, transactione &c. justè hujusmodi titulum allegare: non ergo adempta ipsi esse debet defensio; quòd fieret, si appellatio nullo modo admitteretur, & nec devolutivum effectum haberet.

674 Assert. IV. Si duæ Ecclesiæ aut Clericus cum Clerico vel Ecclesia contendant super jure decimandi, conceditur illi, qui condemnatus est iudicio, appellatio cum effectu

non tantum devolutivo, sed etiam suspensivo, uti post Gloss. Joann. Andr. Hostiens. Boich. Butr. in cit. c. 26. tradunt Piafecius l. c. Salgado l. c. n. 77. Præposit. in c. fin. h. t. §. quoties n. 32. q. 6. Gemin. de Appellat. n. 22. Scaccia l. c. n. 3. Barbosa ll. cc. ac alij. Idem dicendum videtur, quando super hoc jure litigant duo laici. Idem, si Clericus vel Ecclesia, quæ est in diuturna quasi possessione juris decimandi, condemnatur aut extrajudicialiter in ea turberetur. Ratio est: quia in hypothesi primæ & secundæ assertionis is, qui decimas exigit, habet pro se fundatam in Jure intentionem, estque præsumptio contra eos, qui illas negant: in casibus autem hujus assertionis ipsum jus decimandi est dubium, unde æquum non est, ut alteruter litigantium cogatur alteri cedere, quamdiu jus est dubium & sententia nondum transijt in rem judicatam.

675 Assert. V. Quando laicus contendit cum Parocho super jure decimandi & titulum privilegij vel feudi ab Ecclesia concessi non ostendit, saltem præsumptivè ex quasi possessione inmemoriali, non est admittenda ejus appellatio, quæ suspendat jus Parochi seu ejus executionem quoad perceptionem decimarum: habet tamen appellatio effectum devolutivum. Assertio sequitur ex dictis n. 654. ubi cum communi omnium traditum est, laico spoliato non concedi re-

stitutionem, nisi postquam jus suum plenè probaverit, eò quòd Jura asistant Parocho & resistent laico non tantùm quoad jus decimandi, sed etiam quoad possessionem, & consequenter ille manutendus sit, quamdiu iste suam quasi possessionem, quam prætendit, non ostendit esse legitimam.

675 Assert. VI. Si in colligendis decimis modus exceditur, potest ab excessu appellari. Assertio certa est ex *l. ab executione 5. C. quor. appell. non recip. & c. Novit. 43. de Appellat.* Hinc, ut ait Salgado *l. c. n. 77.* nullus est casus de mundo, in quo propter excessum non admittatur appellatio etiam suspensiva, cùm omnis excessus sit gravamen ac injustitiam contineat, & excedere ac gravare paria sint, ut fusè profequitur idem *p. 4. c. 3. à n. 76. ubi à n. 89.* cum Bartolo, Felino, Baldo, ac alijs tradit, posse omisâ appellatione, quæ solum concedi-

tur ad decendium, implorari officium Judicis per viam querelæ, quæ competit ad annum. *arg. l. qui se gravatos C. de agri. & censu.* Quinagi poterit etiam de nullitate, uti post Joan. de Imola, Felin. Alex. Afflict. ac alios tenent Maranta *p. 6. act. ult. n. 9.* Avendan. *p. 1. c. 17. n. 4.* Parlador. *l. 2. c. fin. p. 5. §. 3. n. 4 & 5.* Molin. *de Primogen. l. 4. c. 7. n. 4.* Et quidem ad 30. annos, ut communis tradit cum Bart. *in l. Data opera col. 14. n. 9. C. qui accus. non poss. & Saliceto in l. si preses n. 6. C. quom. & quando Jud.* Nec si gravatus fortè non appellavit intra decendium, vel appellationem deseruit, quia in ea succubuit, prohibetur de nullitate agere: quia si quis plura Juris remedia habuit, atque uno eorum exclusus sit, vel superatus, non prohibetur altero experiri, uti patet ex *c. Concertationi 8. de Appell. in 6. & l. Si expressim 19. ff. eod.*

QUÆSTIO IV.

An Compensatio in Decimis admittenda sit?

SUMMARIUM.

677. Rationes dubitandi.

678. Non datur in decimis compensatio.

679. Nisi praterita sint.

680. Solutio oppositorum.

677 **Q**uæstio est, an colonus creditor Parochi possit huic decimas postulanti opponere com-

pensationem per modum exceptionis & in vim solutionis, seu dicere, se pro eo, quod sibi debetur à Parocho,

Parocho, retinere posse ac velle fructus, quos aliàs titulo decimarum solvere deberet. Videtur hæc compensatio fieri posse, quia omnes debitores utuntur compensatione adversus quoscunque creditores, etiam fiscum. *l. aufertur 46. §. 3. ff. de Jure fisci*: ac propterea compensatio semper locum habet, nisi ubi specialiter est prohibita. At nullus Canon vel lex afferri potest, quæ eam prohibeat in decimis. Neque obstat, quòd debitor tributorum compensare non valet adversus fiscum aut civitatem. *cit. l. 46. §. 4. & l. 3. C. de Compensat.* Nam, ut supra à n. 143. dictum est, decimæ propriè non sunt tributum. Pariter non valet, si quis dicat, non esse universale, quòd creditor compensatione uti queat, cum uti non queat in Deposito *l. pen. C. de pos. ult. C. de Compensat. l. In Contractibus 14 §. 1. C. de non num. pecun.* nec in Commodato. *ult. C. de Commodato.* Respondetur enim, idè in Deposito & Commodato non admitti compensationem, quòd hæc duntaxat locum habet in quantitativis, quæ mutuatam functionem recipiunt; non verò in speciebus. *l. si convenerit 18. pr. & l. non sortem 37. §. 4. ff. de Condict. Fideb.* In Deposito autem & Commodato eadem species restituenda est. *§. Item is 2. Inst. quib. mod. re contr. oblig. l. 2. prin. ff. de R.C.* Quæ ratio non pro-

cedit in decimis, cum in his debeat quantitas, non species.

Affert. In decimis non datur ⁶⁷⁸ compensatio, id est, debitor decimarum non potest has negare prætextu ejus, quod sibi debetur à Decimatore. Ita communiter DD. Catholici, quibus consentiunt Heterodoxi, Brunemann. *ad l. 3. C. de Compensat. n. 3.* referens Wesenbec. *cod. tit. n. 12.* & Lauterbach. *ad ff. tit. eod. th. 8. n. 6.* citans Trentac. *cod. tit. resol. 1. n. 16.* Rationem dant: quia decimæ à Jure æquiparantur tributis *c. Tua nobis 26. h. t. & Can. Decima 66. 16. q. 1.* Atqui in tributis non admittitur compensatio. *cit. l. 3. C. de Compensat.* Pariter non admittitur in alimentis. *cit. l. 3.* quia horum cura est præsens & momentaria, ut loquitur Papin. *in l. pecunia 8. ff. de Aliment. legat.* At decimæ debentur ut sustentatio & alimenta Ministris Ecclesiæ, ut habetur *C. Extirpanda 30 de Prabend. & fusè ostensum est supra n. 29. & seqq.*

Limitanda tamen est assertio ad ⁶⁷⁹ decimas futuras, ita ut in compensationem debiti retineri à Parochiano nequeant, ad quas solvendas nunc tenetur ac in posterum tenebitur. Nam quoad præteritas, quæ videlicet præteritis annis solvi debuerant ac solutæ non sunt, compensatio videtur admittenda, prout admittunt Hostiens. Joan. Andr. & Boich. *in c. Cum homines*
 h. t.

h. t. Rebuff. q. ult. n. 19 Moneta c. 8. q. 4. n. 61. Barbol. de Offic. Parochi c. 28. §. 4. n. 9. ac alij, argumento ab alimentis petito, super quibus cum de præterito admittatur transactio *l. De alimentis C. de Transact. & l. Cum ij ff. eod.* iidem DD. etiam compensationem super decimis præteritis admittunt. Verum nec in istis locum habere debet compensatio, si dolo solutæ non fuerunt, saltem eum in finem, ut postea exceptio compensationis opponi posset: tunc enim opponens Parochianus exceptione doli repelleretur.

680 Haecenus dictis non obstant, quæ *n. 677.* opposita sunt. Respondetur enim in primis, illam regulam *ex l. 46. ff. de Fure fisci* suam, ut ple-ræque alia, exceptionem pati, nimirum in tributis, alimentis &c.

Et sic ob paritatem rationis etiam in decimis. Pariter non valet, quod ibi dicebatur, decimas proprie dictum tributum non esse: etsi enim proprie loquendo tributum non sint, habent tamen cum eodem magnam affinitatem & similitudinem: quæ de causa argumentum desumptum à tributo ad decimam est probabile, forte, frequens, & utile, uti loquitur Nicol. Everhard. *in locis Legalib. loc. à tributo ad decimam n. 1.* nisi in aliquo casu specialis ratio pugnet pro illo, quæ non procedit in ista; cujusmodi casum attuli supra *n. 133. & seqq.* quod ultimo loco afferebatur, non oppugnat comunem sententiam, cum à Deposito & Comodato ad decimas nemo argumentum ducat, ob rationem *cit. n. 677.* adductam.

QUÆSTIO V.

An in concursu Creditorum Decimator præferendus sit?

SUMMARIUM.

681. *Opinio & rationes affirmantium.*

682. *Quoad decimas jam separatas præfertur decimator omnibus creditoribus.*

683. *Præferendus quoque est, si fructus indecimati adhuc extant nondum cum alijs fructibus commisti.*

684. *Aut, si decima fructuum*

pars separata adhuc extat, tamen si cum alijs fructibus commista.

685. *Imò, licet fructus indecimati commisti sint cum alijs.*

686. *Nontamen, si decima vel fructus indecimati non amplius extant.*

687. 688. *Solvuntur opposita. Deci-*

81 **D**ecimis competere jus prælationis in concursu creditorum asserunt, easque in prima classe constituunt, Beutherus de *Jure Prælationis* p. 1. c. 11. Carpz. p. 1. *Jurisprud. For. Const.* 28. *defin.* 54. & l. 4. *Respons. Jur. Elect. tit.* 2. *resp.* 12. n. 6. Berlich. *Concl. Pract.* p. 1. *concl.* 64. n. 108. & Struvius *Syntagm. Jur. Civ. exercitat.* 44. *tit.* 5. n. 47. Jure Bavarico in quarta classe constituendas esse videri potest: eò quòd *tit.* 2. *art.* 6. *Edictalis Processus* in illa classe collocentur stèuræ seu tributa: his enim æquiparari decimas dictum est n. 671. & n. 678. Cùmque ratione tributorum & collectarum Magistratus in concursu creditorum statim post sumptus in curationem debitoris ægroti factos ponantur, ac reliquis creditoribus, licet expressam anteriorem hypothecam habentibus, præferantur, ut ex *l. satis notum* 4. C. *In quib. caus. pign. tac. contr.* & l. 1. C. *si propt. publ. pens. vend. fuer. celeb.* tradunt *Pract. Papin. in form. libell. act. hypoth. §. sub ead.* n. 16. Joan. Köppen *decis.* 28. n. 18. Carpz. *cit. resp.* 12. n. 2. eò quòd bona subditorum pro tributis etiam futuris fisco sint obligata. l. 1. C. *In quib. caus. pign. tac. contr.* l. 40. §. 3. ff. *de Jure fisci.* quo casu prælationis quoque privilegium competere expeditum est, *arg. l. 9. §. 11. ff. qui potior. in pignor.* idcirco ob paritatem inter tributa & decimas, istas eodem prælationis jure, quo

fiscus quoad tributa, gaudere dicendum videtur: eò quòd fiscus & Ecclesia à Jure æquiparantur, uti ex l. 1. C. *de SS. Eccles. §. sinimus junct. Gloss. in Auth. de non alien. reb. Eccl. Can. Quid ergo junct. Gloss.* 23. q. 4. post Bald. Panorm. Paul. Castr. Salicet. Azon. ac alios fusè ostendit Everhard. *in Topic. loc. à fisco ad Eccles.* Verùm hiè quoque distinctione opus est, nec admittenda universalis quorundam doctrina de privilegio prælationis decimatoribus competente.

Assert. I. Quando decima pars 682
jam separata est, & vel ab ipso colono vel ab alio averfa aut ablata fuit, & adhuc extat, præferendus est decimator omnibus creditoribus. Assertio certa est, & patet ratio: quia separatione factâ dominium fructuum decimatorum acquiritur decimatori, juxta dicta n. 624. At nullum jus vel privilegium fortius esse potest, quàm liberum & nulli hypothecatum dominium. l. *Deposui* 38. ff. *de Peculio.* l. *Procuratoris* 5. §. *si dedi* ff. *de Tribut. act.* estque ille, qui vindicat, ante privilegia. l. *si ventri* §. *in bonis.* ff. *de Privil. Credit.* & l. *In rebus* C. *de Jure dotium.* Nec res sua cuiquam auferenda est. l. *Id, quod nostrum* ff. *de R. J.* Neque, qui rem suam vindicat, propriè dici potest concurrere, cùm verè creditor non sit, eò quòd deberi nobis non possit, quod nostrum est, ut loquantur Interpretes *V. Debetur Instit. de*
V v *Action.*

Action. prin. sicut acquiri amplius non potest. §. *si rem* *Jnst. de Legat.* §. *sic itaque discretis* *Jnst. de Action. & c. Inter dilectos de Fide Justr.* quia dominium non nisi una ex causa contingere potest. l. 3. §. *Ex pluribus ff. de acq. vel amitt. poss. l. Non ut ex pluribus 159. ff. de R. J.* Concordat Jus Bavaricum ad *Edict. Processum tit. 2. art. 14. & 24.* ubi dominus rei omnibus creditoribus præfertur.

683 *Assert. II.* Si fructus, ex quibus decimæ debentur, adhuc extant, sive apud ipsum colonum earum debitorem, sive apud alium, & cum alijs fructibus commisti non sint, præfertur decimator omnibus creditoribus, sicut in casu priore. Est hæc quoque assertio indubitatè vera, cum certum sit ex dictis n. 627. quòd fructus, ad quemcunque perveniant, cum onere decimarum transeant. Et quamvis utilis rei vindicatio, quam plerique decimatori ante decimarum à reliquis fructibus separationem concedunt, probabilius non competat juxta dicta n. 628. competit tamen actio personalis in rem scripta contra quemcunque fructuum nondum decimatorum possessorem, ut tenent omnes DD. & dictum est n. 631. ut ad eò solvendæ sint ante omnia decimæ ex fructibus extantibus, antequam in alium alienentur; vel si alienati sunt, tenetur novus possessor, v. g. emptor aut creditor, cui in solutum dati sunt, ad

eas inde solvendas. Assertio procedit, sive fructus adhuc pendeant, sive solo separati jam sint. Allata enim ratio utrimque valet.

Assert. III. Si decima fructuum 684 pars vel ab ipso colono, qui eam jam separaverat, vel ab alio commisceatur cum alijs fructibus, ita ut discerni nequeat, præferendus est decimator alijs creditoribus, sicut in gemino priore casu: dummodo fructus commisti extant. Ratio patet: quia non obstante commissione (sive hæc facta sit volente decimatore, sive hoc inscio & invito) competit decimarum domino rei vindicatio. §. *quòd si frumentum 28. Jnst. de R. D.* tamen si decimæ frumenti commisceantur cum frumento debitoris sine consensu decimatoris, acervus frumenti non fiat communis, uti res fiunt communes per confusionem juxta §. 27. *Jnst. eod.* competit tamen parti non possidenti actio in rem pro modo cujusque frumenti juxta arbitrium Judicis, ut hic æstimet, quale cujusque frumentum fuerit, uti loquitur Imper. *cit. §. 28.* Ex eo autem, quòd decimatori in tali casu competit rei vindicatio, consequens est, quòd omnibus creditoribus sit præferendus, ut patet ex dictis n. 682.

Assert. IV. Præferendus est decimator alijs creditoribus etiam tunc, quando fructus indecimate commisti sunt cum alijs fructibus. Constat ex dictis n. 683. cum deci- 685
mæ

684
 mæ solvendæ ante omnia sint ex fructibus extantibus. Neque obstat commistio cum alijs fructibus facta, sicut non obstat rei vindicationi, quando res mea commista fuit cum aliena. Nam extant adhuc iidem fructus, ex quibus ante commistionem solvendæ erant decimæ: quamdiu autem fructus extant, tandiu manet obligatio decimas inde ante omnia solvendi, ad quemcunque illi pervenerint.

686
 Assert. V. Si vel decimæ vel fructus nondum decimati à colono aut ab alio consumpti vel destructi sunt, privilegium prælationis non competit decimatori. Ita sentio cum Illust. D. Schmid *ad Edict. Process. tit. 2. art. 6. n. 15.* Ratio est: quia domini rerum defraudatarum non amplius extantium non habent privilegium prælationis inter reliquos creditores vel reale vel personale: neque legitur alicubi speciale quidpiam statutum in favorem Ecclesiæ, cuius decimæ sunt defraudatæ.

687
 Non obstat, si quis dicat, rei vindicationem competere etiam adversus illum, qui dolo desijt possidere, eò quòd dolo pro possessione habeatur. *l. 15. l. 27. §. 1. & l. 63. ff. de R. V.* Nam hoc duntaxat tunc procedit, quando res mea furto subtracta, deposita, vel vendita, adhuc extat, & in antiquum statum restitui potest: non verò, si condemnatio fieri debeat in id, quod actoris interest.

Pariter non obsunt, quæ de Fiscis 688 privilegio n. 681. allata sunt. Ideò enim tacitam illam hypothecam in bonis subditorum, & prælationem in concursu creditorum habet, quia onera fisci inhærent fundis; at decimæ sunt merum onus fructuum, ut constat ex dictis n. 137. & seqq. Argumentum à Fisco ad Ecclesiam, & à Tributo ad Decimas bene ducitur; at solum tunc, quando utrinque par est ratio, ut bene observat Everhard. *l. c. n. 18.* At, ut modò dixi, dispar hîc est ratio. Estque latum cæteroqui discrimen inter tributum & decimas, ut ostendi n. 143. & 147. Neque tacita hypotheca constituta cuiquam est in bonis alterius, nisi ubi Jura id exprimunt, ut demonstratum est supra n. 150. Nullibi autem Jure expressum est, quòd Ecclesia ratione decimarum eam habeat in bonis fidelium. Idem est de privilegio prælationis in concursu creditorum: nam etiam hoc admittendum non est, nisi ubi Jura concedunt. Denique non obstat auctoritas DD. quos n. 681. pro hoc prælationis privilegio adduxi: cum loquantur de suo Jure Patrio, nimirum Saxonico, quo constitutum est, ut census, pensiones, & decimæ Ministris Ecclesiæ & pijs causis debitæ alijs debitis præferantur.

V V A QUÆ.

QUÆSTIO VI.

Quæ Probatio in Cauſa Decimarum requiratur?

SUMMARIUM.

689. Ratio proponendi quæſtionem.
 690. Parochus agens ad decimas ſolum tenetur probare, ſe eſſe loci Parochum, tametſi alius ſit in quaſi poſſeſſione juris decimandi.
 691. Alius Clericus probare debet privilegium, vel inueſtituram, præſcriptionem &c.
 692. Laicus privilegium, ſaltem per poſſeſſionem immemoriam.
 693. Ad hanc probandam ſufficiunt teſtes ſingulares.
 694. Qui probat de certa ſpecie fructuum, non hoc ipſo probat de reliquis.
695. Præſtendens immunitatem probare debet privilegium, vel conſuetudinem, aut præſcriptionem.
 696. Qui eſt in quaſi poſſeſſione immunitatis aut juris decimandi conventus in petitorio oſtendere debet titulum, niſi vel hoc vel illa ipſi debeatur Jure communi.
 697. Aut quaſi poſſeſſio ſit immemorialis, vel tanta, ut inducat præſcriptionem.

689 **T**ametſi ex ijs, quæ tradita habitus ſunt de jure Parochiarum ad decimas, de earum præſcriptione, de laicis in earum quaſi poſſeſſione quandoque manutendis &c. obvium ſit, quid pro cauſæ controverſæ ratione vel actor vel reus probare debeat, aut facili negotio erui inde poſſit. Quia tamen tum diſperſim ac diverſis in locis, tum ſolum incidenter de probationibus actum eſt; idcirco expedit, ea colligi & tanquam in propria ſede ſub uno conſpectu poni.

690 **A**ſſert. I. Parochus, ſive poſſeſſorio ſive petitorio judicio, ſive ad

decimas novalium ſive ad antiquas agat, ad nihil aliud probandum tenetur, quam ſe eſſe Parochum loci, intra cujus fines fructus decimales proveniunt: quia habet pro ſe fundatam in Jure intentionem, & ſic onus probandi in adverſariū rejicit, ut conſtat ex dictis n. 345. & ſeqq. n. 382. & ſeqq. n. 642. & ſeqq. Idque procedit, tametſi alius ſit in poſſeſſione, & probari ipſi nequeat, quòd vi, clam, vel precario poſſideat: tametſi enim juxta l. circa ff. de Probat. l. Libertis §. ult. ff. de Liber. cauſ. l. vis ejus. C. de Probat. poſſeſſio pro ſe præſumptionem habeat, & ob id onus probandi in adver-

adversarium reiiciat, hoc tamen non procedit, si ipsi possessori resistit aliqua præsumptio, vel ipsa lex, uti post Joan. Andr. Alexand. Alciat. ac communem DD. tradunt Curt. Jun. *consil.* 90. n. 12. Ruin. l. 4. *consil.* 28. n. 9. Gutier. l. 3. *pract.* 9. 19. à n. 9. Menoch. l. 6. *præsumpt.* 69. n. 4. Hart. Pistor. 1. 9. 46. n. 7. & Treütler. *vol.* 2. *disp.* 21. *lib.* 5. *lit.* n. At illi, qui non est loci Parochus, resistit lex, maximè si sit laicus. tenetur ergo, si Parochus agit petitorio, titulum exhibere, saltem præsumptum ex possessione longissimi temporis, si est Clericus; si laicus, ex possessione immemoriali, cum ex minori tempore titulus laici non præsumatur, ut constat ex dictis n. 477. & 480. maximè cum juxta communissimam DD. in laico ne quidem ex immemoriali possessione præsumatur, nisi accedat fama privilegij, ut dixi n. 478.

691 **Affert. II.** Clericus vel Ecclesia, cui Jure communi non competunt decimæ, eas prætendens probare debet vel privilegium, aut investituram à SS. Pontifice concessam; vel incorporationem seu unionem Parochiæ, cui illæ debebantur; vel præscriptionem aut consuetudinem; vel transactionem, compromissum, aut permutationem: unòque ex his modis jus decimandi legitimè sibi fuisse acquisitum. Si ejusdem duntaxat utilitatem seu fructus prætendit, probare tenetur emptionem, aut con-

ductionem &c. Quæ omnia patent ex dictis p. 3. c. 2. De Privilegio & Investitura egi n. 436. & seqq. De Unionem n. 439. De Præscriptione n. 442. & seqq. De Consuetudine n. 431. De Transactione n. 429. & 430. De Compromisso n. 431. De Permutatione n. 432. De Emptione n. 433. & seqq. De Conductione n. 435. & 439. Quomodo autem ista singulatim probentur, non est hujus loci commemorare, eò quòd decimis non sit proprium, sed genericum & commune omni præscriptioni, consuetudini, privilegio &c. utpote quibus pleræque res aliæ & jura obtineri possunt. Illud addidisse sufficiat, cum jus assistat Parocho quoad decimas, & alijs resistat, ut sæpius dictum est, requiri contra eundem probationes plenas, certas, & concludentes, cum apertum sit, jus certum, quod habet, everti non posse per solas conjecturas, præsumptiones, aliæve probationes non convincentes, quæ stant pro alio.

Affert. III. Si laicus prætendat 692 jus decimandi, probare debet, à SS. Pontifice donatas sibi fuisse decimas aut in feudum concessas, aut si jam est in quasi possessione, ad hoc, ut in ea manuteneatur, ostendere tenetur, eam esse à tempore immemoriali, ita ut de contrario non extet memoria, ut cum communissima DD. tradit Mascard. *vol.* 2. *de Probat. concl.* 484. n. 6. & 8. & fusè ostendi supra à n. 477. ac

n. 452. & seqq. Unde juxta dicta n. 480. compellendus est ad restitutionem, si constat, quòd decimæ post sæpius citatum Concilium Lateran. ad laicos pervenerint, tamen si multis sæculis in earum quasi possessione fuerint; nisi ipsum privilegium Ecclesiæ plenè probare possint. Requiritur item juxta communem DD. de qua Menoch. l. c. n. 6. & ego supra n. 478. ut præter quasi possessionem temporis, de cujus contrario non extet memoria, probet famam privilegij sibi vel antecessoribus concessi: quin etsi ista plenè & concludenter probaret, si tamen aliunde constat de defectu tituli, sive quòd privilegium ipse ejusve antecessores ab Ecclesia non habuerint, restituere tenebitur, ut patet ex dictis n. 479. Idemque dicendum est, si de defectu tituli non quidem apertè constat, præsumptio tamen aliqua specialis adest, quòd titulum non habeat: quia talis præsumptio specialis elideret illam alteram generalem, quam pro se habet ex quasi possessione temporis immemorialis, ut dixi n. 481.

693 Affert. IV. Ad probandam quasi possessionem juris decimandi sufficiunt testes singulares, quorum videlicet unus deponat de uno actu possessorio, v. g. quòd Titius ex hoc fundo collegerit hordeum; alius de alio, v. g. quòd collegerit triticum vel secale &c. Ita cum Baldo, Felin. Specul. Corn. ac

alijs tradunt Gabriel. l. r. tit. de Testib. concl. 2. n. 33. Gaill. l. 2. pract. observ. 66. n. 12. Mynsing. cent. 2. observ. 20. & obser. 100. n. 7. idemque in c. licet ex quadam de Testib. à n. 7. Mascard. de Probat. concl. 484. n. 1. Moneta de Decim. c. 3. n. 79. Licet enim testes singulares non probent, uti constat ex c. Bona mem. 23. de Elect. c. Licet causam de Probat. cit. c. Licet de Testib. l. ob cæm in fin. ff. eod. Hoc tamen non procedit de illis testibus singularibus, qui respectu ejusdem finis concordant; tunc enim plenè probant, etiamsi in tempore & actibus discordent. l. qui sententiam C. de Pænis. Quæ itidem causa est, quòd testes de diversis actibus & temporibus deponentes probant jurisdictionem & servitutem, ut cum communi tradunt ac latè probant Felin. in c. Licet ex quadam de Testib. & Farin. in Prax. crim. 9. 64. à n. 182.

Notandum tamen hîc est, ex eo, quòd quis probet, se fabas v. g. vel rapas, similésve fructus, qui ad decimas minores pertinent, collegisse, non probari, quòd sit in possessione pleni & absoluti juris decimandi, cum sæpe alius decimas minores, alius majores colligat, ut dixi n. 14. & constat ex notissima nostræ Germaniæ praxi. Pari ratione si quis probet, se decimas habitenus collegisse ex frumento, quod *hirsutum* vocant das raupe Getraid / nimirum hordeum & avenam

venam Gersten und Haber / non inde illicò probaverit, se esse in possessione colligendi etiam ex frumento plano dem glatten Getreid / siligine videl. seu tritico, spelta, & fecali, dem Weizen / Fesen / und Roggen: cum nonnunquam decimæ ex posteriorum specierum frugibus debeantur uni, alteri ex priorum, ut patet ex dictis n. 426. Idque sine dubio verum est, si ille agat contra Parochum prætendendo quascunque decimas: cum enim Parocho Jus commune assistat, resistat verò alijs, & his ex præscriptione, transactione, vel privilegio &c. sæpe jus competat ad unam tantum alteramve fructuum speciem vel genus, & quoad illos tantum sint in possessione, necesse est, ut si cunctas prætendant contra Parochum, probent, se esse in possessione omnium: hoc autem non probant, si actus possessorios circa unam tantum alteramve speciem probent. Si verò litiget non cum Parocho, sed cum alio, cui Jus commune pariter resistit, & iste alius possessionem non probet, pronuntiandum absolute pro illo erit quoad omnes fructus, dummodo tertius quispiam nihil possideat, & constet, nullum Parocho jus amplius competere. Ratio est: quia cum possessio quoad omnes fructus decimationi subjectos alicui debeat, & unus tantum eam probet, non est ratio, cur ipsi non assignetur absoluta & plena omnium

fructuum, tametsi eam probet solum quoad aliquos. Ratio limitationis quoad Parochum est: quia si non constat, jus decimandi omnino avulsum esse à Parochia, ejus Rector meritò præferendus est extraneo, & mittendus in possessionem eorum fructuum, quorum jus & possessionem extraneus non probat, tametsi iste probet possessionem aliorum fructuum: nam sicut ex eo, quòd extraneus jus habet ad aliquos fructus, non sequitur, quòd habeat ad omnes; ita nec possessio aliquorum infert possessionem omnium, ut patet ex modò dictis. Si denique uterque ex litigantibus actus aliquos possessorios probat, unus quoad hanc vel has fructuum species, alter quoad alias, clarum est, pronuntiandum esse pro utroque quoad eas, quarum possessionem probaverit.

Assert. V. Si quis Parochianus prætendat exemptionem à decimis, probare plenè debet unum ex modis, quibus illa obtinetur, nimirum vel privilegium, de quo fusè supra à n. 158. vel consuetudinem non solvendi à communitate introductam & 40. annis continuatam, nec ab Ecclesia reprobata, de qua n. 253. & seqq. vel præscriptionem bona fide inchoatam & continuatam 40. annis cum titulo, & sine hoc per tempus immemorabile, de qua n. 288. & seqq. vel transactionem & pactum de non solvendo, de quo n. 307. ac seqq.
Cate-

Cæterum circa consuetudinem & præscriptionem hujus exemptionis diligenter advertenda sunt ea, quæ dixi supra à n. 661. usque ad 665.

696 Afferit. VI. Tametsi is, qui Jure communi à decimis exemptus non est, sit in quasi possessione exemptionis, si tamen in petitorio conveniatur, ostendere debet titulum suæ immunitatis. Idemque est de eo, cui Jure communi jus decimandi non competit: tenetur enim, tametsi sit in quasi possessione hujus juris, si à Parocho in petitorio conveniatur, titulum ostendere. Afferitio manifesta est ex C. *Cum persona* 7. de *Privileg.* ex quo habetur, quod possessio vel quasi non relevet contra eum, qui suam intentionem fundatam habet de Jure communi, & exemptionis vel privilegij titulum probare teneatur, qui vel hoc vel illam præten- dit, uti notant cum communi DD. Covarr. *Pract.* 99. c. 17. n. 6. §. *Quarto non sic.* Gutier. l. 3. *Pract.* c. 19. à n. 11. Em. Rodriq. *Regul.* 99. tom. 2. g. 63. art. 7. Barbosa in *cit.* c. 7. ac alij, quos allegavi n. 690. Idemque patet ex c. 1. de *Præscript.* in 6. ubi Episcopus, qui in aliena Diocesi decimas possidebat, jubetur præscriptionis, quam prætendebat, titulum allegare & probare. Ratio additur: *cum Jus commune contra ipsum faciat.* Accedit, quod quasi possessio non relevat ab onere probandi, quando ipsi resistit primævus status natu-

ra, uti post Bartol. Jason. Tiraquell. ac communem DD. loquitur Gutier. l. c. n. 9. atqui primævus status naturæ decimarum resistit quasi possessioni juris decimandi quoad omnes, quibus Jure communi decimæ non debentur, maxime si laici sint. Pariter resistit quasi possessioni exemptionis quoad illos, qui Jure communi obligantur ad eas solvendas.

Locum tamen non habet affer- 697
tio, si possessio est temporis immemorialis, ita ut de contrario non extet memoria, aut tam diuturna, ut inde perficiatur præscriptio, Hinc si alia Ecclesia vel Clericus cum bona fide fuit in quasi possessione juris decimandi cum titulo colorato vel existimato per annos 40. aut per immemorabile tempus, verum titulum edere non tenetur; quia tanto tempore præscripsit juxta dicta n. 442. & 446. Idem dicendum est de immunitate: si enim communitas aliqua per annos 40. non solvit absque gratuita remissione & condonatione decimarum, ad nihil amplius tenetur, tametsi titulum edere nequeat, ut dictum est n. 260. 283. & 565. Par est ratio de privatis: hi enim si cum titulo colorato vel existimato non solverunt decimas per annos 40. aut absque titulo per tempus immemorabile, immunitatem præscripserunt juxta dicta n. 291. & 297. nisi forsan ideo duntaxat non solverunt, quia decimator gratis & ultrò

ultrò remittit: tunc enim præscriptioni locus non foret, ut constat ex dictis n. 549. infra. & n. 663. Si denique laicus colligit decimas per tempus immemoriale, ita ut de contrario non extet memoria, nec per testes nec per scripturam, manutenedus est, tametsi titulum non probet, juxta dicta n. 477. quia ubi adest possessio immemorialis, opus non est allegari titulum, ut post Menochium, Gabrielium, ac

alios latè ostendit Gutier. l. 3. Pract. c. 14. n. 72. Minus tamen tempus, quàm immemoriale, hìc non sufficit, ut patet ex dictis n. 477. 480. & 655. Benè tamen hìc notanda sunt, quæ dixi suprà n. 479. & seqq. ac universim circa hanc præscriptionem & consuetudinem tam colligendi decimas, quàm non solvendi, advertendæ sunt limitationes, quas posui n. 265. 266. 269. 270. & 449.

Q U Æ S T I O VII.

Quomodo compellendi sint, qui renuunt solvere Decimas?

S U M M A R I U M.

- 698. Ecclesia, etsi jus habeat ad decimas, non tamen propria auctoritate auferre potest nondum separatas.
- 699. Judex Ecclesiasticus renuentes solvere non tantùm compellere potest.
- 700. Sed etiam tenetur.
- 701. Per excommunicationem.

- 702. Hanc comminando cum præcepto solvendi absque citatione.
- 703. Et quidem ex officio, & nemine agente.
- 704. Invocari potest etiam brachium seculare
- 705. Et compelli morosus debitor ad usuras.

698 **C**ertum est in primis, quod Ecclesia semper jus habeat ad exigendas decimas, quamdiu eas non remittit, aut non præscripsit is, qui debet, ut constat ex dictis n. 541. & seq. Certum est secundò, non posse Parochum per vim & propria auctoritate accipere deci-

mas, tametsi Parochiani injustè eas detineant & solvere differant aut omnino renuant, ut dixi n. 544. & seq. Cùm igitur exigì possint, tametsi tempore, quo solvendæ fuerant, solutæ non sint, nec tamen jus sibi ipsi decimator dicere possit vi vel clam eas arripiendo,
X x quæ-

quæstio est, à quo & quomodo ad solutionem compellendi sint morosi aut contumaces earum debitores.

699 Assert. I. Judex Ecclesiasticus competens Fideles debitores decimarum cogere ad eas solvendas potest. Constat ex *Can. Omnes s. 16. q. 7. c. 3. & seqq. h. t.* ac Trident. *sess. 25. c. 12. de Reform.* Ratio perspicua est: quia qui eas detinent, contra Religionem & Justitiam peccant, ut ostendi *n. 42. & 50.* ac contra speciale præceptum Ecclesiæ, & ut dicitur *Can. Decimas 1. 16. q. 7.* Sacrilegij crimen committunt ac æternæ damnationis periculum incurrunt, ergo si obligationi suæ non satisfaciunt, compelli ad id possunt à Judice Ecclesiastico, utpote qui ob dictas rationes est competens.

700 Assert. II. Prælati Ecclesiæ Fideles ad decimas obligatos non solum compellere ad solvendum possunt, sed etiam tenentur. Ita Canonistæ *in c. Pervenit s. h. t.* ubi SS. Pontifex Episcopis mandat, ut parocianos compellant ad decimas cum integritate persolvendas. Ratio hujus obligationis Episcopis incumbens est, quia ut fideles ministri ac dispensatores tenentur non negligere Ecclesiasticorum jurium & bonorum defensionem & custodiam. Addunt tamen Suar. *c. 38. n. 4.* ac alij ex S. Thoma *2. 2. q. 87. art. 1. ad 5.* quandoque non exigendas esse decimas propter vi-

tanda scandala & majora mala, vel, ut S. Doctor loquitur, *ubi sine scandalo requiri non possunt propter dissuetudinem, vel propter aliquam aliam causam.* Et quamvis idem *q. 43. art. 8.* significet, non posse Prælatos Ecclesiæ dimittere bona temporalia Ecclesiæ propter scandalum vitandum, & *in respons. ad 5.* solum excipiat petitionem decimarum, ubi scandalum oriretur ob consuetudinem eas non solvendi: rectè tamen ibidem Cajetanus distinguit inter bona Ecclesiæ jam acquisita, & inter acquirenda, illaque etiam propter scandalum vitandum non posse abdicari; posse verò quandoque propter hanc causam dimitti posteriora. Aliter rem decidit Alensis *p. 3. q. 51. memb. 6. art. 1.* asserens, propter scandalum generale, quod in schisma vergeret, posse Prælatos dissimulare & decimas non exigere; non posse ad vitandum scandalum solum particulare. Illud certum est, propter scandalum, quod Pharisaicum dicitur, & solum ex malitia hominum provenit, dum absque justa & probabili causa solvere renuunt, ac exigentes Clericos damnant avaritiæ, nimij rigoris &c. desistendum ab exactiōe non esse: ad hoc enim vitandum cedenda ab Ecclesia forent omnia bona laicis, cum horum non paucis semper nimium sit, quod Clerici ac Religiosi possident, quorum proinde malignæ obrectationes ex cupiditate & invidia

vidua natæ contemnendæ sunt. Pariter certum est, posse Parochum aliumve decimatorem, quæ sibi debentur, vel gratis, vel per pactum, aut compositionem Parochianis remittere, sicut illa, quæ jam percepit, iisdem donare potest. In quo tamen suis successoribus non præjudicat, ut dixi n. 270. & n. 663. imò nec sibi, nisi quando aliunde ipsi de congrua sustentatione provisum est, & pacto remissio facta ad plures annos vel totam ipsius vitam. Ne verò ex hujusmodi remissionibus jus quoddam sibi Parochiani arrogant, aut saltem, quod frequenter contingit, non murmurent, quando successor exigit, quod antecessor aut expressè, aut dissimulando tacite remisit, expedit eos moneri, hujusmodi remissiones ultrò & gratis fieri salvo manente jure Parochiali. Qua ratione hæc remissio fieri possit, declaratum est supra n. 164. & seq. ac n. 308. usque ad n. 312.

701 **Affert. III.** Qui solvere decimas renuunt, compelli ad solvendum possunt ac debent per excommunicationem. Ita statuitur *cit. c. Pervenit 5. c. Nuncios 6. c. Ex parte 21. c. Tua nobis 26. c. In aliquib. 32. c. Cum non sit 33. h. t.* & in Trident. *sess. 25. c. 12. de Refor.* ubi dicitur: *qui decimas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine sine plena restitutione secutâ absolvantur.* Ratio est: quia si admoniti non solvunt,

contumaces sunt ac idcirco excommunicari possunt, nec absolvi queunt, quamdiu, dum possunt, non restituunt, quia absolutionis non sunt capaces. Dixi, absolvi nec debere nec posse, quamdiu non restituunt, dum possunt: nam, ut rectè advertit Navarr. *in Manuali c. 21. n. 33.* absolvi possunt, si restituere volunt & non possunt.

Affert. IV. Quamvis cætero-702
quin à citatione procedendum sit juxta *l. 1. C. de Execut. rei judic.* in decimis tamen incipi potest à præcepto cum monitione sub excommunicationis pœna, non tantum de præteritis, seu ijs, quæ jam debentur, sed etiam de solvendis in futurum. Ita post Gloss. Cardin. Laudens. Imol. ac alios *in Clem. Dispendiosam de Judicijs* Rebuffus *q. ult. de Decim. n. 23.* & Moneta *c. 8. q. 4. n. 56.* Ita tamen, ut prius sumatur informatio, quòd talis sit subditus, & quòd prædia, ex quibus illæ petuntur, sint in Parochia hujus Rectoris. Audiri quoque monitus debet, si opponat, & per modum provisionis compelli, si justam non allegaverit causam, ut notat Rebuffus *loc. cit.* nec appellatio recipi, ut dictum est n. 671. & seqq.

Affert. V. Judex ex officio & 703
nemine petente procedere contra renuentes potest, & compellere ad solvendum, captâ tamen prius, de qua modò dictum est, informatione. Ita *in cit. Clem. Dispendiosam Anchar. n. 4.* Cardin. *n. 28.*

Imola *n. 7. Maranta in Praxi Judic. p. 6 n. 196. Moneta l. c. n. 76.* Idque potest non tantum Episcopus, sed etiam Visitator ab eodem deputatus, uti notant Lxl. Zecch. *tr. de Episcop. c. 6. n. 3. Franc. Pavin. tr. de Visitat. q. 2. à n. 44. & Moneta l. c. n. 77.* quia Visitatori incumbit correctio excessuum & omnimoda sollicitudo Cleri & populi. Dummodò notoriè constet, subditos ad solvendum teneri, nec isti rationabilem aliquam causam renuendi allegent: hanc enim si allegarent, & res altiore indaginem requireret, deferenda esset ad Episcopum aut SS. Pontificem.

704 Assert. VI. Contra renuentes solvere invocari potest brachium seculare. Ita Glossa *in cit. Clem. V. Coerceri*, Imola *n. 12.* ac alij *ibid.* Rebuff. *q. ult. n. 18.* ubi cum Hostiens. Joan. Andr. ac alij bene addit ex *c. Postulasti 21. de Homicid.* id verum esse, tametsi debitoribus ob contumaciam immineat sanguinis effusio. Et quidem adiri potest Judex secularis, tametsi decimator jus suum consequi possit per Ecclesiasticum, cum hinc, ut ponimus, agatur de solo facto, de quo si agitur, causa est mixta, ut constat ex dictis *n. 581. & seq.* Assertio tamen solum procedit de casu, quo reus est laicus, cum contra Clericum ne quidem in quaestione facti procedere possit Judex secularis, ut dictum est *n. 573. & seq.*

705 Assert. VII. Judex morosos de-

cimarum debitores non tantum ad solutionem earum compellere potest, sed etiam ad usuras. Ita post Cardin. *in Clem. 1. §. fin. de usur. q. 16. n. 9.* ac alios docet Moneta *c. 6. q. 4. n. 24.* Per usuras hic intelligendum est, quod decimatoris interest ex dilata solutione, seu damnum, quod ex illa est passus: hoc enim compensari debere à debitore, qui in mora culpabilis est, æquitas & jus naturale exigit, & habetur expressum *c. ult. de Frijur. & damno dato.* ubi jubetur satisfacere, cujus culpâ vel injuriâ damnum datum est, & *c. Cum homines 7. h. t.* ubi jubentur fideles compelli, *ut decimam statim fructibus collectis persolvant, atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem exhibere procurent.* Hinc assertio non tantum merè probabilis est, ut videtur Monetæ *l. c.* sed certa. Si verò per usuras hinc intelligit illas ordinarias usuras quincunces, quæ juxta multorum opinionem vi *l. 5. & l. 13. C. de Action. empt. & vend. l. 13. §. 20. ff. eod. & l. ult. ff. de Peric. & com. rei vend.* ob moram non soluti pretij debentur venditori, ne quidem probabile est, eas deberi à colonis solutionem decimarum differantibus, si interesse decimatoris ad quincunces non ascendit: nec enim lex ulla vel Canon ad plus obstringit morosum debitorem, quam ad id, quod interest creditoris, nec isti æquitas naturalis plus permit-

tit;

tit; nisi fortè ex poena conventio-
nali plus debeat. Quòd verò
emptor ob moram in solvendo
pretio quincunces debeat, id so-
lum idcirco statutum est, quia in-
teresse venditoris ordinariè ad illas
ascendit; & sicut ad illas tenetur
morosus emptor, tametsi forsan in

aliquo casu interesse venditoris eò
non pertingat, ita vicissim si istud
superat quincunces, ad has tan-
tùm tenetur emptor, & non ad to-
tum interesse venditoris, ut fusè
dixi in *Tract. de Empt. & Vend. p.*
s. c. 2. art. 2. à n. 644.

C A P U T IV.

De Pœnis non solventium Decimas.

Q U Æ S T I O I.

Quæ pœnæ à DEO infligantur Decimas non solventibus?

S U M M A R I U M.

706. *Multiplex peccatum deci-
mas non solventis.*

707. *Et grave.*

708. *Pœnæ variæ propterea à Deo
infligi solita.*

706 Cùm peccent tam contra legem
naturæ & Divinam positivam,
quàm contra Ecclesiasticam, &
contra Justitiam æquè ac Religio-
nem, qui decimas vel omnino non
solvunt, vel non fideliter & integrè,
ut fusè tradidi *n. 29. & seqq.* con-
sequens est, obnoxios esse vindictæ
non tantùm Ecclesiæ, sed etiam Dei
juxta *c. Quamvis 17. h. t.* ubi eorum
crimen dicitur *dignum Divini*
animadversione judicij. Cùmque
ipforum culpa sit virtute multi-
plex, ita ut Hostiensis in *Summa*
rubr. de Decim. n. 9. eos dicat in no-

vem delinquere (ubi tamen culpas
& pœnas confundit) mirum non
est, vario quoque & multiplici mo-
do eosdem puniri. De illis pœnis,
quas DEUS subtrahentibus Eccle-
siæ decimas infligere solet, modò
agendum est; postea de ijs, quas Ec-
clesia.

Assert. Præter pœnam æter- 707.
nam, quæ decimarum defraudato-
res manet, nisi resipiscant, & DEO
ac Ecclesiæ, cui eas negârunt, quan-
tum possunt, satisfaciant, variæ in-
fligi pœnæ temporales à DEO so-
lent, quæ ex Malach. *c. 3.* enarran-
tur

Xx 3 tur

tur à S. Hieronymo *Can. Revertimini* 65. 16. 9. 1. & à S. August. *Can. Decima* 66. Dixi prater pœnam aeternam. Certum enim est, graviter peccare, qui decimas subtrahunt in notabili quantitate, eâ nimirum, quæ furtum aliâve Justitiæ in bonis temporalibus gravem violationem & peccatum mortale constituit: cum non solvantur ut eleemosynæ, sed debeantur ex Religione & Justitiâ, ut dixi n. 40. 42. & seqq. Estque gravitas hujus sceleris satis manifesta, cum ex gravibus pœnis, quas Ecclesia propter illud infligit, tum ex eo, quod DEUS *Malachia* 3. dicit, se configi, id est, graviter offendi & lædi ab ijs, qui non solvunt.

708 Pœnæ temporales à DEO imitti solitæ hæc ferè *cit. c. 3. Malachia*, & *Can. 65. ut 66.* enumerantur. I. Cum illi, qui decimas fideliter solvunt, non solum abundantiam fructuum recipiant, ut loquitur S. August. *cit. Can. Decima*, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequantur, illi, qui non solvunt, duplici hac benedictione fraudantur, ut idem ait, addens: *Hæc est enim justissima DEI consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare Sacerdoti. Benefacere semper DEUS paratus est, sed hominum malitiâ prohibetur.* Prima igitur pœna est, quod abundantiam frugum perdant. II. Perdunt sanitatem

corporis & animæ, ut modò dixi ex S. Augustino. III. Fame & penuriâ affliguntur, juxta illud *cit. c. 3. Dixistis: In quo configimus te? In decimis & primitiis.* Et propterea *in penuria vos maledicti estis.* Unde etiam hæc locum habet illud *Proverb. 11. alij dividunt propria & ditiores fiunt; alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.* E contrario promittit DEUS rerum abundantiam solventibus, dum ibidem per Prophetam ait: *Inferte omnem decimam in horreum (meum) & sit vobis in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus: si non aperuero vobis cataractas Cæli & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam.* Senfus est: si decimas fideliter solveritis, certissimè experiemini, quod benedictionem non guttatim, sed plenissimo imbri, velut ruptis cœli cataractis & obicibus erumpente, in vos, non tantum ad saturitatem, sed usque ad abundantiam, effusus sim. *Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ,* id est, præcipiam locustis, easque cohibebo, ne devorent sata & fruges vestras. *Nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes: eritis enim vos terra desiderabilis. Id est, eritis sicut terra opima, ac idcirco desiderata, florentes, & abundantes omnibus frugibus & opibus, ut*
expo-

exponit S. Cyrill. vel ut Vatablus, *eritis habitantes terram fertilissimam & amantissimam.* Impleri etiam in Christianis hæc DEI promissa & illas minas, testatur S. August. *hom. 48. inter 50. dicens: Majores nostri omnibus copijs abundabant, quia DEO decimas da-*

bant. & Casari censum reddebant. Modò autem, quia discedit devotio DEI, successit indictio fisci. Nolimus cum DEO partiri Decimas, modò autem totum tollitur. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.

Q U Æ S T I O II.

Quæ pœne Jure Ecclesiastico statuta sint non solventibus Decimas?

S U M M A R I U M.

709. Excommunicandi, qui renunt solvere decimas.
 710. Non est ferenda excommunicatio, nisi præmissa monitione, & accedente contumaciâ.
 711. Non tollenda, nisi secutâ plenâ restitutione.
 712. Laici eam incurrunt ipso fa-

- cto, illes iniquè usurpando.
 713. 714. Et Regulares ob varia circa illas delicta.
 715. Non solvens decimas Ecclesiasticâ sepulturâ privandus est.
 716. Aliisque pœnis ad solvendum compellendus.*

709 **A**SSERT. I. Qui non solvunt decimas, ad quas tenentur, excommunicari possunt ac debent. Patet ex dictis n. 701. & seq. Illud solum controversum est, an excommunicatio ipso facto incurrat. Affirmant Andr. Hispanus *reg. 10. q. 2.* & Rebuff. *q. ult. n. 15.* adduntque, debere hujusmodi excommunicatos singulis Dominicis publicari à Curatis. Verùm dicendum est cum communi aliorum, hanc excommunicationem esse so-

lùm ferendæ sententiæ. Ratio est: quia Jura *cit. n. 701.* allegata eam solum comminantur, & non asserunt esse latæ sententiæ, seu ipso Jure vel facto incurri. Neque obest, quod Hispan. & Rebuffus asserunt, detentores decimarum crimen sacrilegij committere. *Can. In Canonibus 57. 16. q. 1. & 9. 7. cas. 1.* Sacrilogos autem ipso jure esse excommunicatos. *Can. Canonica 107. 11. q. 3. & can. Omnes 5. 17. q. 4.* Nam, qui detinent, seu non solvunt deci.

decimas, non sunt propriè sacrilegi, cum nihil adimant, quod Ecclesiæ jam erat, sed solùm retineant, quod suum est, & illi debent. Illi autem Canones, ubi detentores Sacrilegij damnantur, loquuntur de illis, qui usurpant id, quod est Ecclesiæ jam proprium, videlicet de dispensantibus decimas præter Episcopi notitiam, & de laicis possidentibus decimas seu jus decimandi. Accedit, quòd non omnes Sacrilegi ipso jure sunt excommunicati, sed solùm violatores Ecclesiarum; nam de his solùm loquitur *cit. Can. 107. & cit. Can. 5.* anathema fertur solùm in raptores Ecclesiæ & facultatum ejus alienatores, in illos videlicet, qui Ecclesiæ auferunt, quod ipsa jam habet: hoc autem non faciunt, qui decimas non solvunt, cum Ecclesia ante separationem partis decimæ à reliquis fructibus nullum jus in re habeat, ut dixi *n. 626. & seqq.* Pariter non obstat *c. 2. de Reb. Eccl. alien. in 6.* quod pro se producit Andr. Hispan. *l. c.* quia ibi nihil habetur, quod ad rem præsentem faciat, sed solùm excommunicantur laici, qui compellunt Prælatos Ecclesiæ ad concedenda ipsis laicis bona immobilia & jura Ecclesiæ. Sed neque reservata est absolutio ab hac excommunicatione, cum nullibi tollatur jurisdictio ad absolvendum, sed solùm præcipiatur Confessarijs, ne absolvant, quousque facta sit solutio, ut benè observat Molina *tr. 2. de Just. disp. 756. n. 3.*

Assert. II. Excommunicatio in 710
renuentes solvere decimas ferri non debet, nisi præmissâ monitione. Patet cum ex *c. Pervenit 5. b. r. & can. Omnes decimæ 5. 16. q. 7.* ubi statuitur, ut secundùm Domini nostri præceptum admoncantur semel & secundo & tertio. Quis non emendaverint, anathematis vinculo feriantur usque ad satisfactionem & emendationem congruam: tum ex Trident. *sess. 25. c. 12. de Refor.* ubi dicitur *excommunicentur*: quo verbo apertum est significari censuram ferendam sententiæ. tum denique ex regula tradita à Concil. Lateran. & Innoc. III. *c. Sacro 48. de Sent. Excomm.* statuente, sententiam excommunicationis ferri non debere, nisi præmissâ canonicâ monitione competenti: competens autem est trina juxta *c. Contingit 45. eod.* cum aliquo etiam dierum intervallo, nisi necessitas aliud exigat, ut disponitur *c. Constitutionem 9. eod. in 6.* Et licet Judex in literis comminatorijs excommunicationis non teneatur apponere clausulam *nisi cau, in rationabilem possis allegare*, ut post Laud. docet Card. in *Clem. Dispensiosam de Judic. n. 28.* debet tamen priùs recipere informationem, quòd is, contra quem agitur, in Parochia, quæ decimas exigit, fundum habeat, ex quo decimæ debeantur: vel monitio facienda est conditionalis, videlicet, ut, si fundum ibi habet, & nondum solve-

solverit, solvat tam præteritas quam futuras; secus, excommunicatum iri, aut si gravatum se sentiat, de gravamine doceat &c.

711 **Affert. III.** Excommunicatus ob contumaciam in negandis decimis, absolvi non debet, nisi plenâ restitutione securâ, ut loquitur Trident. *cit. sess. 25. c. 12. de Resor. &*, ut dicitur *cit. can. 5. 16. q. 7. usque ad satisfactionem & emendationem congruam.* Ex quo consequens est, quod antequam absolvatur, non tantum restituere debeat, quas jam debet; sed insuper promittere, se in posterum fideliter soluturum; cum ob præsentem necessitatem fieri possit præsens satisfactio absque animo solvendi in posterum. Sic autem non daretur satisfactio & emendatio congrua. Qualis autem cautio exigi debeat, pro varietate circumstantiarum Judicis est arbitrari. Cæterum absolvi debet, qui potis solvendi non est, dummodo promittat & juret se soluturum, cum potuerit, uti observant Navarr. *in Man. c. 17. n. 59.* Molin. *de Just. tr. 2. disp. 156. n. 5.* Sanch. *in Decal. lib. 2. c. 20. n. 19.* Henriq. *l. 13. c. 28. n. 1.* Bonac. *disp. ult. in 5. Præcept. Eccles. q. 5. pun. 7.* Palao *tr. 10. disp. un. pun. 14. n. 1.* ac alij. Illud verò ultrò patet, quod tradunt Gloss. *in reg. Peccatum in 6.* Navarr. *l. c. c. 20. n. 32.* Azor *tom. 1. Instit. Mor. l. 7. c. 37. q. 9.* Fagundez *l. 1. in 5. Eccl. præceptum 6. b. n. 4.* absolvendum esse, cui obli-

gatio solvendi remissa est à creditore: quia hac ratione cessat obligatio; hac autem cessante cessat ratio excommunicationis, quæ est, ut debitor compellatur ad satisfactionem: nisi fortè præstare nollet solutionem in futurum.

Affert. IV. Excommunicatio- 712 nem latam in Bulla Coenæ *clausul. 17.* ipso facto incurrunt laici, qui exigunt, usurpant, occupant, sequestrant decimas, redditus & proventus Beneficiorum, vel ad id auxilium præstant. An incurratur solum tunc, quando laici occupant decimas tanquam sibi debitas, an etiam, si sine hac præensione eas invadunt, dixi supra *n. 577.*

Affert. V. Juxta *Clem. Religiosi* 713 *1. b. r.* excommunicationem incurrunt Religiosi non habentes Beneficium aut Administrationem. 1. Si absque justo titulo decimas aut primitias Ecclesijs debitas acceperint. 2. Si familiaribus aut pastoribus suis vel aliorum prohibuerint decimas solvere ex gregibus & rebus suis. 3. Si ipsi ex rebus emptis, & de quibus decimæ debentur, Ecclesijs non solverint. 4. Si prohibuerint aut non permiserint servis & colonis solvere decimas ex terris, quas eis colendas tradunt. Si ista fecerint Religiosi Beneficium vel Administrationem habentes, ipso jure sunt suspensi. Has tamen censuras tunc solum incurrunt, quando post monitionem ab Ecclesia, cui decimæ debentur, intra mensem non desti-

Y y

desiderint, vel intra duos menses, quæ malè usurpârunt, non restituerint, ut habetur *cit. Clem. V. n. si post requisitionem*. Sufficere unam requisitionem seu monitionem, post Glossam aliòsque benè inde colligit Pellizarius *tom. 2. Manual. Regul. tr. 7. c. 2. n. 187*. Non eas juxta Cajetan. Sylvest. Navarr. ac alios incurrunt, quando decimæ particularibus solùm personis debentur, eò quòd textus loquatur solùm de decimis, quæ Ecclesijs debentur. Verùm hanc explicationem meritò rejicit Suar. *Disp. 23. de Censur. sect. 5. n. 37*. quia decimæ propriè sumptæ omnes debentur Ecclesiæ per se & primariò, & ipsa fructus solùm decimales privatis Clericis vel laicis permittit; at per hoc, quòd fructus istos ipsa non percipit, sed privata quæpiam persona, non fit, ut decimæ ipsi non debeantur, ut idem Suar. notat. Cùm ergo omnes decimæ debeantur Ecclesiæ, & à privatis solùm nomine ipsius percipiantur, ut suprâ explicavi, consequens est, dictas censuras de omnibus decimis procedere.

714 Assert. VI. Juxta *Clem. Cupientes 3. §. 1. de Pœnis* ipso facto excommunicationem incurrunt Religiosi cujuscunque Ordinis, si in concionibus vel aliàs aliquid proferre præsumpserint, quo audientes à decimarum Ecclesijs debiturum solutione retrahantur. Ad eam tamen incurrendam, ut notant Angelus & Toletus, requiritur,

ejusmodi sermonem proferri pravo animo, & in præsentia eorum, qui ad decimas solvendas sunt obligati. Eadem *Clem. §. Et quia* jungitur omnibus Religiosis sub obtestatione Divini Judicij, & interminatione maledictionis æternæ, ut quoties populo prædicabunt Dominicâ 1. 4. & ult. Quadragesimæ, & in festis Ascens. Dom. Pentecostes, Nativit. Deiparæ, *audientes expressè studeant informare* (super decimis solvendis) *si ab Ecclesiarum Rectoribus, vel Vicarijs, aut loca retinentibus eorundem requisiti fuerint. Nec non & his, quorum confessiones audient, conscientiam facere, quòd decimas solvere non omittant*. Additur mox, si scienter neglexerint conscientiam confitentibus facere de hujusmodi decimis solvendis, tamdiu ipso facto à prædicationis officio esse suspensos, donec conscientiam confitentibus (si commodam facultatem monendi habuerint) fecerint, *excommunicationis incursum sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædictâ negligentia non purgatâ*. Hæc verba, *si prædicare præsumpserint*, intelligit Palao *cit. pun. 14. n. 2*. non de qualicunque prædicatione, sed de ea, quâ prædicator dicit, non dari obligationem solvendi. Quæ explicatio nec ab alijs affertur, nec ullum fundamentum habet, ac idcirco toleranda non est. Patet enim ex ipso textu Clementinæ, quòd
Pon:

Pontifex geminas excommunicationes tulerit, unam §. 1. quam incurrunt, qui suâ prædicatione fideles avertunt à solutione decimarum; alteram §. *Et quia* 2. quæ incurritur ob violatam censuram suspensionis à munere prædicandi: cum enim ista suspensio violetur non tantum per illam prædicationem, quâ populus avertitur à solvendis decimis, sed per quamcunque aliam, ideirco absolute & absque distinctione dicit Pontifex, incurri excommunicationem ab eo, qui in illa suspensione prædicare præsumperit. Cæterum addit Pontifex in fine, se nolle ista extendi ad Religiosos Monasteriorum vel Rectores Ecclesiarum, decimas percipientium. Univerſim nunc cessare mandatum de prædicanda & suadenda decimarum solutione videtur Wagnereckio in *Exegeti cit. Clem.* Rationem dat: quia his temporibus in hoc nihil difficultatis Religiosi faciunt. Verum hinc solum sequitur, quod recensitas pœnas non incurrant, quia mandatum observant; non verò, quod mandatum non amplius obliget & incurſuri pœnas non essent, si illud non observarent: cum constet, non propterea cessare legem, quod cessarint transgressiones.

715 Afferit. VII. Qui tenetur solvere decimas, & non solvit, sepulturâ Ecclesiasticâ privandus est. *c. Prohibemus* 19. *h. t.* & ibi Gloss, Pa-

norm. ac alij. Textus quidem aperte solum loquitur de ijs, qui decimas à laicis malè detentas ab ijsdem accipiunt, & Ecclesiæ non reddunt; sed à Rebuffo *q. ult. n. 16.* Andr. Hispano *q. 2. n. 8.* Moneta *c. 8. n. 74.* Barbosa *de Offic. Paroch. c. 26. n. 50. & c. 28. §. 4. n. 19.* aliisque apud hos citatis intelligitur de omnibus, qui eas detinent, seu non solvunt. Ratio extendendi est: quia eas detinent cum animarum suarum periculo; quæ ratio ibi affertur privationis sepulturæ sacræ. Accedit, quod notorie delinquant, ut notant DD. in *Clem. Dispendiosam de Judic.* qui autem in notorio & publico peccato decedit, privandus est sepulturâ sacrâ, ut Glossa & DD. communiter tradunt in *can. 19. & 21. 13. q. 2.* Ait Hyacinth. Donatus in *Praxi Regul. tom. 3. tr. 9. q. 38. n. 2.* ob decimas non solutas non posse à Parocho corpus inhumatum relinqui, cum hoc sit injustum, si non etiam barbarum, cum mors omnia solvat, & præcipue omnem obligationem debiti. Verum & assertio (si loquatur etiam de illo, qui ex malitia decimas negat) & ratio falsa est. Sic enim etiam usurarius sacra humo mandandus foret, quod tamen falsum esse constat ex *c. Quia 3. de Usur. & c. Quamquam 2. eod. in 6.* si fuit notorius & restitutionem ante mortem non fecit, vel cautionem idoneam de restituendo non dedit. De-

eisio S. Congregationis, quam pro se producit, ad rem non facit: illâ enim solum continebatur, ob jus sepulturæ non solum negari sepulturam non posse. Quod utique verissimum est: cur enim miser defunctus luat, si jus illud ob paupertatem solvi non potest, aut ab avaro hærede non solvitur? at inhumanum non est, sed æquissimum, non sepeliri ab Ecclesia, qui notorius ejus contemptor decessit. Illud duntaxat sequitur, & facili conceditur *arg. cit. c. 2. de Usur. in 6.* sepeliendum esse, si restituere decedens voluit, ac non potuit, & saltem cautio præstita fuerit, si præstari potuit.

716 Assert. VIII. Qui renunt decimas solvere, non tantum excommunicatione & privatione sacræ sepulturæ, sed alijs quoque pœnis compelli & puniri possunt. Assertio manifesta est cum ex eo, quod conveniri possunt etiam coram Judice seculari, ut patet ex dictis n. 704. hic autem pœnas Ecclesiasticas non infligit: tum ex eo, quod contra illum, qui dictas pœnas Ecclesiæ contemnit, alia remedia debent

competere: tum denique, quod censura est pœna solum medicinalis, & non infertur, aut si illata est, tollitur, quando delinquens à malitia destitit; illa verò altera non nisi post mortem locum habet: & sic præcedens contumacia sæpe maneret impunita, nec satis consultum foret decimatori, si alijs compellendi & plectendi modis locus non foret. Quinam autem adhibendi sint, nullo jure expressum, & sic Judicis arbitrio relicum est. Illud extra controversiam est, posse malitiam debitoris esse tantam, ut etiam criminaliter puniri queat: quia ex omni actione dolosa in re magni momenti oritur criminalis persecutio, quæ à Judice etiam ex officio suppleri potest. Rarè tamen ad severiores processus devenitur; partim quia sæpe de non magna quantitate agitur; partim quia Parochi aliique decimatores Ecclesiastici mitius agunt, solliciti de suo jure consequendo, non de puniendis turbatoribus; seculares verò decimatores ipso plerumque suæ potentix metu debitores ad officium compellunt.

Ad Majorem DEI Gloriam.

